

Mátíyu

Ísu kwíyómpa'a irówana Mátíyu siyáánkai-
iya'iyó. miráumai-ima maisuwéna
Ísunaa-ai agaimakáiyé. Ísuna kwayó-
kwáásimá sísamaivakemba kae'á kumbaimái-
kwaasivinkemba moórawai áwí'a Mátíyu moórá-
awi'a Árívái kwemá maanáúvái agaimakáiyé.
Áánútu séna sáwí'o umáimo máyáampinkemba
iyátinkaniye siróntemba ááéraan-aimba simái
tarúmakon-auvai-kwandaavimba agáyómba
Ísuntavai siráawe. Yútaa-kwaasi Ísuntavai sésa
Áánútumo usásinankaiwaima Mésiyaaman-iyé
sígwáe séna maanáúváiívimbá agairáiyé. Ísu
asirayámbá tokéna Áánútuna amáánkona ááimba
simátiména Áánútu kwená kwaási kwégawaain-
aimba simátíma'mae iráiyé. Mátíyu mirán-áímbá
maanáúváiívimbá agaimakáiyé.

Áríku 3:23-28

¹ Ísu Káráísítina akúni'a uráan-kwasai. Ísu
aíkwá'náma Tévítimani. Tévíti aíkwá'náma
Ááváramumani.

² Ááváramu Áísákaamba marankówana
Áísáka Yákópomba marankówana
Yákópo Yúta-iyai áváráwáínónnda matinkówana

³ Yúta Pérésinte Sáraante matínkaraimba
tinówa Témamani.

Pérésí Éséronimba marankówana
Éséroni Árámumba marankówana

⁴ Árámu Ámínátapamba marankówana

Ámínátapa Násonimba marankówana
 Násoni Sáómonimba marankówana
⁵ Sáómoni Póásimba maránkaraimba
 anówa Áré'apimani.

Póási Ópétimba maránkaraimba
 anówa Árútimani.

Ópéti Yésimba marankówana

⁶ Yési Tévitimba marankówana
 Tévíti kárákwiyi-i'a uráiwai Sórómonimba
 maránkaraimba anówana aiva-kwánkó áwí'a
 Yúráya úwana naaén-kwamba Tévitimani.

⁷ Sórómoni Áríyapoamumba marankówana

Áríyapoamu Ápáísaamba marankówana
 Ápáísaá Ésaamba marankówana

⁸ Ésaá Yíósavatimba marankówana
 Yíósavati Yórámumba marankówana
 Yórámu Ásáyaamba marankówana

⁹ Ásáyaá Yótámumba marankówana

Yótámu É'ásaamba marankówana
 É'ásaa Ésékayaamba marankówana

¹⁰ Ésékayaá Mánásaamba marankówana

Mánásaa Émósimba marankówana

Émósi Yósáyaamba marankówana

¹¹ Yósáyaá Yékónaya-iyai áváráwáínónnda
 matinkówasa

minkánáávimbá Pépíróni-naopakewai Ísareri-
 kwaasi tayí'maesa Pépíróniva'a ándáva'a
 mátínkaraawe.

¹² Pépíróniva'a mátínkó-kanaavimba

Yékónaya Síatiomba marankówana

Síatio Sérápápeomba marankówana

¹³ Sérápápeo Ápáyatimba marankówana

Ápáyati Éráyakimumba marankówana

Éráyakimu Ésomba marankówana

¹⁴ Éso Sétókomba marankówana

Sétóko Ékímumba marankówana

Ékímu Éráyatimba marankówana

¹⁵ Éráyati Éríesaamba marankówana

Éríesaa Mátánaamba marankówana

Mátánaa Yákópomba marankówana

¹⁶ Yákópo Yósépimba marankówana

Yósépi Máriaaamba awaikó úwana Máriaa

Ísumba anówamani. Ísuntavesa Áánútu
usásinankaiwaiye sésa Káráísitiye
kwésewe.

¹⁷ Ááváramumo máyonka'a sísamaivakemba

éiyaimba kumbaimái-kwaasi 14 kwaasi

agáyówasa Tévitimo paárurenamo máyonka'a

sísamaivakemba éiyaimba kumbaimái-kwaasi

14 kwaasi agáyówasa Pépírónivakewai

tayí'maesa Pépíróniva'a ándáva'a mátínkarowasa

máyón-kanaavimba sísamaivakemba éiyaimba

kumbaimái-kwaasi 14 kwaasi agáyówana

minká'á Máriaa Ísu Káráísitimba maránkaraiye.

Ísumba maránkarain-kwasai.

Árúku 2:1-7

¹⁸ Ísu Káráísitimba marankómbe maará

uráiye. Ísu anówamba Yósépinka'a siváúmaresa

ítámakowana Yósépi íma kwesé kurónka'a

ámú'a paáruraiye. Áánútun-amanko ámú'a

paárumankarowana ¹⁹ awaikó kawé'á kwéuwai

séna kwaási túranka'a ai'maráanana Máriaa

aigaeyávéna iváímpo'a aúpá'á ai'mátuwanaumne-
imayaa uráíye.

²⁰ mirá imáyáama kwéena a ún-kwáyowana
Ísóigona kwayó'nákó kwíyómpakewai
kaainampá'á simámena séna Yósépiyo Tévítin-
andaraken-kwaasi óne. Máriaamo ámú'o
káúvímba Áánútun-amankowe su'mai ámú'a
kauwánkáimba po kwembá úwoi mayáníyompo
íma áá'a kaíno. ²¹ iyámpóimo marankánimba
áwí'a Ísuwe simámiyo siráíye. mináwíkóná
ááimba kwená kwaási sáwí-imayaaomo
tátokaimpinkemba iyátinkaniye siráíye.

²² naaóv'á Áánútun-aai simátimakowai
sirónka'a póna mirán-tántáá'á paáruraiye.

²³ kwemá agaimaréna séna
moórá-inaamarugo kwaai íma mairéna ámú'a
kaumái iyámpói marankáínasa miníyámpóigó
áwí'a Émáníyueriye sénááowe
agaimaréna siráimba mináwíkóná ááimba Áánútu
keséya máyáíye siráíye.

²⁴ Yósépi aúvínké usásinena Ísóigona
kwayó'nákó kwíyómpakewai siróntemba
awainínkómbá mairéna ²⁵ íma kwesé kúmba úwoi
ména kárákwirowana iyámpói marankówana
Ísuwe séna áwí'a tamánkaraiye.

*aaváúmó usópaken-kwaasi taawánaraan-
kwasai.*

2

¹ Yútiyaa-maravaken-kawaanako áwí'a Éróti
máyon-kanaavimba Pétáremu-naopa'a Máriaa

Ísumba maránkarowasa némpakemba aaváúmó usópaken-kwaasi kawer-ímáyáágwárá-kwáási teémesa Yérúsaremu-naopa'a tésa ² sésa Yútaa-kwaasira'a kárákwiyinine sénamo maránkáin-iyampoi náávvara ánkaraao. aaváúmó usaipá'á méta awánáundaya moórá-o'a paárisata awánéta séta iyámpói maránkaraimba póta awánéta kwenáwí'a mósá maránáe séta teémeta túne siráawe.

³ suwaná marará-káwáánákó Éróti mináimbá isówana arunkó sáwí'a úwasa Yérúsaremu-naopakewaigwara'a isówana tirunkó sáwí'a úwana ⁴ Éróti mono-káwáá-kwáásíyé áamámba sun-kwáásíyé tááyowasa torupamáí máyówana séna Áánútu ai'maráníwaimba Káráisitimba marankánimba náávvara ankáníyo súwasa ⁵ sésa Yútiyaa-marava'a Pétáremu-naopa'a ankáníye. Áánútun-aaí simátímakowai agaimaréna séna

⁶ Yútiyaa-marava'a Pétáremu-naopaken-kwaasiyono. Yútiyaa-marava'a kárákwiraawaivimba kentí naaópa'o kárákwiraawai íma tínaaempa'a máyáawe. kentí naaópakemba moóráwai paárurena kesí kwaási Ísareri-kwaasira'a kawé'á umái kárákwiyiniye

agaimaréna siráíye suwaná ⁷ Éróti iséna aaváúmó usópaken-kwaasi aúpá'á tááyowasa tuwaná tísaa ena séna nósa-tawai minó'á paárisara awánaraao súwasa simámúwana ⁸ Éróti séna Pétáremuva'a miníyámpói koavakáá-umai awáné'a tasímásiimiya'a kesé kuré'a kwenáwí'a mósá maráano súwasa ⁹ iséna kumbá aaváúmó usópa'o mésamo awánaraan-o'a awánowana

minókómá aiva'á kwégwena miníyámpóimó máyonka'a kogwaúwasa ¹⁰ ávááraumai aamoí ésa ¹¹ mindáúmpá'á iyésa anówante miníyámpóiyé tuwánésa kívairesa miníyámpóigó áwí'a mósá marésa unáámbá óin-tokésa kawé-tántáá'á kóri-ontamba óimai amésa kawer-úmúmbó ii-yántáá'á óimai amésa áséi-kwiyum-basawenkwará'a óimai ámakaawe.

¹² ámatuwesa tuún-kwáúwana Áánútu kaainampá'á simátimena séna Érótimba íma kosimáméro súwasa ó'on-ampakemba kentí naaópa'a kóuraawe.

Ísumba áí'maesarai Ísípiwa'a kurááyan-kwasai.

¹³ kóúwana kwíyómpakemba Ísóigona kwayó'nákómbá Yósépi kaainampá'á awánówana séna Éróti miníyámpóí tuvuwindayavena kwéavakaa-ivo usásine anówante miníyámpóiyé tí'mae Ísípi-marava'a koména'a aáno simámé'a áí'mae tiyó sénaumne súwana ¹⁴ mindó'wáámbá usásinena anówante miníyámpóiyé tí'maena Ísípi-marava'a kwémena ¹⁵ mivá'á komáyowana Éróti pukáiyé. naaóvá'á Áánútun-aai simátimakowai sirónka'a póna mirá uráiyé. kwemá agaimaréna séna Ísóigo séna

Ísípi-maravakemba kesáánimba máyaina'a ááyaanana koyauweráníye siráiyé agaimaréna sirónka'a póna mirá uráiyé.

iyámpóí tínkankaan-kwasai.

¹⁶ Éróti awánómba aaváúmó usópaken-kwaasi kampa'á simáuwesa kóúwana Éróti arunkó

áyámba úwana aaváúmó usópaken-kwaasi simámakon-aintavaiye o'á paárurayemo sirón-aintavaiye imáyáa éna évakarawai tí'maréna séna Pétáremu-naor-ayampa'-naopimpa'a kaer-ímó ten-iyámpóiyé ímo kaer-ímó tarén-iyampoie tivakáá-umai tínkantuwaaro súwasa mirá uráawe.

¹⁷ naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakowai áwí'a Yéremaya sirónka'a póna mirá uráíye. kwemá agaimaréna séna

¹⁸ Áráma-kwaasi ávááraumaimo ivi'ó taráamba ísaraawe. Áréseo aísavutantamba uráan-kwaasi miwítí iyámpóiyavesa ivi'á taawasá iyámpóímo pukáantavesa timambá aráápamai tínkaraawasa úwoi ivi'á támae iráawe agaimaréna siráíye.

Ísípiwakemba tiráin-kwasai.

¹⁹ Éróti puwúmba Yósépi Ísípi-marava'a ména kwíyómpakemba Ísóigona kwayó'nákómbá kaainampá'á awánówana séna ²⁰ miníyámpóígómbá tuvuwónáe sen-kwáásí á'a púwóvo usásine anówante miníyámpóiyé tí'mae Ísareri-marava'a kwaaó súwana ²¹ usásinena awainínkonte ááninkonte tí'maena Ísareri-marava'a kúmba ²² Éróti ááninko áwí'a Ákéreasi kwemá avowáná anondá Yútiyaa-ayampa'a kawáá-máyái kwémayowana Yósépi iséna mináyámpá'ó koménintavena inkaisúwana kaainampá'á Áánútu simámuwana Káriri-ayampa'a ²³ Násáreti-naopa'a tí'maena koméraiye. naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakowai

sirónka'a póna mirá uráiyē. kwemá Ísuntavena séna
 Násáretivaken-kwaasiye sénááowe
 agaimaréna sirónka'a póna mirá uráiyē.

3

Yóni simátímakarain-kwasai.

Máaka 1:2-8, Árúku 3:1-18, Yóni 1:19-28

¹ minkánáávímbá moórawai áwí'a Yóni ména
 nombá pētinkowai póna Yútiyaa-marava'a
 kúmba kavóná-marava'a koména simátiména
 séna ² Áánútu kwená kwaási kawááimba
 ááimba kwéasaivo kentí sáwí-imayaa tuwé'a
 Áánútumpa'a teró simátíma'mae iráiyē.

³ naaóvá'á Yóni íma máyonka'a Áánútun-
 aai simátímakowai áwí'a Áísáya Yónimo
 paárinintavena imáyáa éna agaimaréna séna
 moórawai kavóná-marava'a ména
 aayamáírakemba séna Ísóigona aambá
 kwirankánááomba kwená aambá arupí
 íyana minámpá'á kwíno

Áísáya agaimaréna sirónka'a póna Yóni
 paárúwana mináímbá paáruraiyē.

⁴ Yóni póigo áwí'a káámeri kwená áyáú-kwatoi
 iréna aúwarasinej amúranda uréna a'nóríné
 kwantáámikóná aúwé mintóné su'mai kwénéna

⁵ aai simátíma'mae iyúwasa Yérúsaremu-
 naopaken-kwaasiye Yútiyaa-ayampaken-kwaasiye
 Yóntáni-nonkona menávápákéné maanávpákén-
 kwaásiyé miráumai kwaási tóyo ésa ⁶ sáwí'o
 uráamba paárumai avora'á simámúwana Yóni
 Yóntáni-nompimba nombá pētinkaraiyē.

7 Yóni nombá pétinkena awánómba áamáan-kawaa-kwaasiye Sátúsi-monor-aimbo sun-kwáásiyé sáwíva'a nombó pétinkanintavesa kwenópa'a tóyo uwaná simátimena séna iyánkó póígon-araa'an-owe. Áánútu kentí sáwí-meyamba timínívo nááwa simátímísara iséra inkaiséra kwéteo. 8 kentí sáwí-mayai tuwé'o Áánútumpa'o té'o é'a kawé'-máyaí máyéwa'a tuwánanaumne. 9 Ááváramu kentáá síkwá'ná imbá póta Áánútuna kawé-kwáásiyá úne sé'a mirán-ímáyáá íma oró. Áánútu Ááváramu aísavutantamba ónááowe sénaraankasi maanóntámpínkémbá kanaám-po'a kwaási aúráaro sisa'á aúrásino. Ááváramu aísavutantamba uráundawai póta kawé-kwáásiyá úne sé'a mirán-ímáyáá íma oró. 10 íma kawer-árámbá íyain-taima ááimpimba kwéayaisuwesa iravímbó agaisúwáantemba Áánútu miráumai kentí sáwí-meyamba timíníye Yóni siráíye.

11 Yóni simásuwena séna kentí sáwí-imayaa tuwé'a Áánútumpa'a tewái nombá kwévetinkaundanivo kesínaaemba tíníwai Áánútun-amankomba ai'maráínana kuména keinárawapimba anómba umátinkaniye. íramó agáyáantemba íníye. kwemá anóndakoma kembá usáyaaitaraimba pó'a kwemó aaimó síndavimba kemá aaimá sendamá uwóví'a ónaumne. 12 aawínkwínaumo sipétivimbo mósá makésamo iyaavumásúwááwanamo anómbo marapá'ó kúmísanamo ásimá úndáomo tútúwaisasamo kaíkai'o ínín-iravimbo kwiyúmimo agaisuwésamo anómbo naaúmpa'o

mósá máraantemba kwaási miraráámbá íníye Yóni siráíye.

Ísumba nombá pérankarain-kwasai.

Mááka 1:9-11, Áríku 3:21-22

¹³ minkánáá Ísu Káríri-ayampakemba Yóntáni-nompa'a téna Yóni nombá pésinkainkwaé séna túwana ¹⁴ Yóni séna ímanivo emó nombó pésinkaniyonda kanaán-ivo kentávái se nombá pésinkao kwésene súwana ¹⁵ Ísu séna ivátuke súndantemba mirá uwo. mirámó ékaimo ékai Áánútu siráini'a óyauye súwana owé séna ¹⁶ nombá pérankowana nompinkémbá usásinowana sokón-tawaai taaínkaar-úwana Yóni awánómba Áánútun-amanko mááiraamba úmaena Ísu ane'á kumbáyowana ¹⁷ aagíwé su'mai kwíyómpakemba séna maawámá kesáánimba isa'a kwená imáyáa kwée'a ávááraumai aamoí umánkaumne siráíye.

4

Sáátáánigo Ísumba áísaá umai isánáe siráin-kwasai.

Mááka 1:12-13, Áríku 4:1-13

¹ súwana Sáátáánigo Ísumba áísaá umai isáníntavena Áánútun-amanko Ísumba simámuwana kavóná-marava'a ² koména toómbá íma néna ayáátáaka'a 40 no'waamba kwaúwana ávááran-ai ankówana ³ Sáátáánigo Ísu sáwí'o índá awánanae séna Ísunopa'a téna séna emá Áánútu áánimba úne kwésembo maanóntánkóntávái toómbá aúréná'a naanó

siyó súwana ⁴ Ísu séna Áánútun-ai aúvái-
kwandaaivinkemba séna
toómbó náiyawaiye su'mai kwaási íma tátoraivo

Áánútu siráini'a amápa'a íyana tátoraniye
siráimba pó'a emó sénda íma mirá ónaumne
súwana ⁵ Sáátáánigo Ísumba áí'maena
Yérúsaremu-naopa'a kwéna anóm-bono'-nankona
ávúmayaapa'a móankena ⁶ séna Áánútun-ai
aúvái-kwandaaivimba séna

Áánútu kwíyómpakemba kwená kwayó'nárawa'a
ti'maráínasa enká'á kárákwiresa pósa
óntanka'a aísamqima turaráanavo sésa
tiyáándeí aramónááowe

siráiye. mindáyavai emá Áánútu áánimba
úne kwésempo maankákémbá ásávenasa
kwíyómpakendarawa'a arámbaesa marapá'á
móru ankánááowe Sáátáánigo súwana ⁷ Ísu séna
Áánútun-ai aúvái-kwandaaivinkemba á'a mirá
siréna moórá-ainkwara'a séna
kentí Ísóigo Áánútumba

áísaa umai isánáe íma seró
siráimba emó séndantembo mirámó ékai
Áánútumba áísaa umai isáúsino. mindáyavai emó
sénda íma mirá ónaumne Ísu súwana ⁸ Sáátáánigo
Ísumba áí'maena anón-omapa'a iréna móankena
amápa'-marava'a kárákwiron-kwaasiye miwítí
anón-asirayane agaráárankena ⁹ séna kenká'ó
kívairemo kesí imáyáamo mósá máréna'o
é'a kárákwiyi-mayai áména kárákwiyiniyone
Sáátáánigo súwana ¹⁰ Ísu séna Sáátáánigo kówaao.
Áánútun-ai aúvái-kwandaaivinkemba séna
kentí Ísóigo Áánútumpa'a imáyáa é'a kwenáwíre

su'mai mósá maré'a kwená mayáiyé su'mai
máyaaro

siráimba pó'a emó sénda íma mirá ónaumne
súwana ¹¹ Sáátáánigo auwéna kúwasa
kwíyómpakemba Áánútuna kwayó'nárawa'a
kumésa Ísumba áwa'naa uráawe.

Ísu kwená mayáímó ááimba ásárain-kwasai.

Máaka 1:14-15, Áríku 4:14-15

¹² Yóni marará-káwáánakó áwí'a Éróntavena
séna sáwí'a uráiyé siróntavena ándáva'a
máankowana máyon-aimba Ísu iséna Káríri-
ayampa'a kwéna ¹³ Násáreti-naopa'a íma koména
Kápénéamu-naopa'a koméraiye. mindáoopa'a
Káríri-nonkwaaunkon-awampa'-naopa'a
Sépiyuraaniye Návataraiye tísaavutantamba
uráawaiti maravá'á kwáyon-daopa'ani. ¹⁴ Ísu
Kápénéamu-naopa'a komáyomba naaóv'á
Áánútun-aaí simátímakowai áwí'a Áísáya
agaimaréna sirónka'a póna mirá uráiyé. kwemá
agaimaréna séna

¹⁵ Sépiyuraaninte Návatarainte mindárai
tísaavutantamba uráawaiti maravá'á
nonkwaaúnkón-awampa'a Yóntáni-
nonkona menávápá'-máráo áwí'a
Káríri-marava'a máyáawai ó'on-o'on-
kwaasiyave'a súnnda ¹⁶ minkwáásí
túnkwi-ayampa'a mésa sámó kaípa'a
awánanaaowe. Áánútuna némpa'o túnkwi-
ayampa'o máyáawai sán-kamátinkaniye
agaimaréna sirónka'a póna Ísu paaréna mirá
uráiyé. ¹⁷ minkánáá Ísu simátimindayavena

ááimba ásámái simátimena séna Áánútu kwená kwaási kawááimba ááimba kwéasaivo kentí sáwí-imayaa tuwé'a Áánútunopa'a teró siráiyé.

Ísu éiyain-kwaasi tááyarain-kwasai.

Mááka 1:16-20

¹⁸ Ísu Káriri-kwaaunkon-awampakavamba kúmba kae-kwáásírái mésarai awaaó áwí'a Sáímoni moórá-awí'a Pítáa úwana áváko áwí'a Éndaru umái mésarai miwítí mayáímá pósarai noyáá'a to'mái tímapa'a kwénaaesarai kwase-únámbá nompí tukóyana ¹⁹ Ísu simátimena séna kesé tekaiyó. noyáá'o to'máímo tímapa'o kwénaaoyantemba aúna-mayai tíménakai kwénaaekai kesáái simátímapa'a kwénaaiyasa kesópa'a teró súwasarai ²⁰ minkwásé-únámbá tuwésarai kwesé kurááiyé.

²¹ kwesé kuyaná Ísu kómarena kúmba kae-kwáásírái mésarai Sépéti ááninkai awaaó áwí'a Yémési úwana áváko áwí'a Yóniyé tivowámpi kwimái nompí-sípívímbá mésaya kwase-únámbá to'mayaa kwéuwana Ísu minkáé'nárai tááyowasarai ²² avekáámbá tivowámbá mindómpí-sípívímbá auwésarai Ísuwe kurááiyé.

Ísu sáwíva-kwaasivimba mayáí mairáin-kwasai.

Áríku 6:17-19

²³ Ísu Káriri-ayampa'a naaó'-nao'a kwénaaena mono'-náúmpímpá'á Áánútu kwená kwaási kawááin-aimba mináséi-kwásái kosimátímapa'a kwénaaena ó'on-o'on-ti'o ún-kwaasi asóvamatinkava'a kúwana ²⁴ kwenááigo Síriyaa-marava'a naaó'-nao'a kóyáwé úwasa

ó'on-o'on-ti'o ún-kwaasiye taraváá-kwámbó
tirumpimbó máyon-kwaasiye tíyayaambo árúkun-
kwaasiye tíyayaambo pukón-kwaasiye mirámó un-
kwáásí taagwiya'maésa Ísunopa'a mátínkówana
asóvamatinkena ²⁵ aambó kwénaaumba
sáwívarawai Káríri-ayampakene Tékáporisi-
ayampakene Yérúsaremu-naopakene Yútiyaa-
ayampakene Yóntáni-nonkona menávápákén-
kwáásiyé miráumai-naoken-kwaasi kwenópa'a
tóyo uráawe.

5

Ísu omápa'a ména simátímakain-kwasai.

Árúku 6:20-23

¹ Ísu máyowasa sáwíva-kwaasimo tóyo
umbá tuwánéna omápa'a umáyowasa
kwená kwaásiyomba torupamáí máyówana
² simátimena séna ³ Áánútu súwa'naa ínkwáe
sewái Áánútu miwí kawe'á kwéumatinkena
miwír'á kwégawaaiye. ⁴ miwívimbá
sáwí-imayaa kwáyáísana tirunkó umbái
kwétaiwai Áánútu miwí kawe'á kwéumatinkena
etóyóí kwéumatinkaiye. ⁵ kesávái túmo
ímo maé kwéiyowai Áánútu miwí kawe'á
kwéumatinkaimba pósa siráim-barama
mayánááowe. ⁶ Áánútu siráintemba mirá ónáo
kwésewai Áánútu miwí kawe'á kwéumatinkena
kawe'ó umáímo ménaaontavena kawerí'a
umátinkaniye. ⁷ tirumbó kwéumatinkaawai
Áánútu miwí kawe'á kwéumatinkena
arumbá umátinkaniye. ⁸ tirumpinkémbó
kawer-áiné su'mai kwésewai Áánútu miwí

kawe'á kwéumatinkaimba pása Áánútumba awánanaaowe. ⁹ kwaásivimbo paru umátinkanaaontavesa mayáí kwémayaawai Áánútu miwí kawe'á kwéumatinkena kesí iyámpóin-owe síníye. ¹⁰ Áánútuntavesamo imáyáamo ésamo arupí umáímo máyáantavesa sáwí'a kwéumatinkaawe. Áánútu miwí kawe'á kwéumatinkena miwí kwená kwaási-i'o ombá póna kwégawaaiye. ¹¹ keinárawa'o kentávé'o asiramáímo máyáantavesa mindáyavesa sáwí-aimba simátinkesa sáwí'a umátinkesa ó'on-o'on-kampar-aimba simátinkaamba Áánútu keinárawa'a kawe'á kwéumatinkaiye. ¹² naaóvá'ó Áánútun-aaimo simátímakowaimo sáwí'o umátinkaraantemba ívé'a sáwí'a kwéumatinkaamba tirunkó kawe'á kwéina'a aamoí é'a kwíyómpakemba kentí kawe'-méyámbá mayánááowe Ísu siráíye.

*sán-kaí-áiné uwígón-aiye Ísu siráin-kwasai.
Mááka 9:50, Árúku 14:34-35*

¹³ Ísu simásuwena simátimena séna marapá'ó máyáan-kwaasivimba mé'a uwígómó áséimo intenkáámhá kwéowe. mirá kwéombanivo uwímó sáwí'o énamo imbá íma kawe'á umái kéná íma áséi éna úwoisankaamba umágwisasa aampa'á tukésa kwénaaowe.

¹⁴ marapá'ó máyáan-kwaasivimba mé'a sámó kaintenkáámhá kwéowe. ááraipa'o kwáyáindaopa'o mósá awánaantemba keinárawa'a máyáawaina ááimba kwéawanaawe. ¹⁵ iramá oómbá kúra'maresa íma aúpá'á maráiyamba avora'á maráiyamba mindáópaken-kwaasi

awánanaaowe. ¹⁶ miráumai sámó kaintembá kwaásivimba mé'a sán-kamátinkaiyasa kentí kawe'-má'yái tuwánésa kentivo kwíyómpa'o má'yáiwai áwí'a mósá maránááowe Ísu siráiyé.

Ísu áamáamba siráin-kwasai.

¹⁷ Ísu mináimbá simásuwena séna íma kentáv'é'a sé'a Mósesi siráin-aine Áánútun-ai simátímakaawai siráan-aine ivá'á túwáiwaiyé íma seró. Áánútun-ai siráan-aimba íma tuwánaumpo siráanteni'o umáímo paárinintave'a kunkáumne. ¹⁸ simátíménda ísáaro. kwíyómba maramá kwáyáísana póna Áánútun-ai kwaikwai'a kwéiyé. Áánútun-aiigo amápa'a kwaikwai'a kwéimba póna mináínkómó siráinten-umai amápa-tantaa'a paáriníye. ¹⁹ miráumai Áánútun-aiivinkembo kítor-aimbo araisésamo ó'owantavesamo sésamo kwéundantembá mirá ínimba mindá kanaán-iyé síyanamo éna Áánútu séna kesí kwaási kawááunda-kwaasivinkemba íma asirayán-kwáásímán-owe sínívo Áánútun-aiimo taagwiyavésamo simátimesamo sésamo Áánútun-ai ísáaro kwésewaiyavena Áánútu séna kesí kwaási kawááunda-kwaasivinkemba anón-kwaasiman-owe síníye. ²⁰ moórá-aimba simátimunda ísáaro. áamáán-kawaa-kwaasiye áamáamba sen-kwáásíyé sésa Áánútumo siráintemba umái máyaumnemo sembá kampa'á kwésewe. miwímó ontembó keináráwa'o é'a Áánútumo kawááipa'a íma mé'a Áánútumo siráintemba árai'a mirámó é'o é'a Áánútumo kawááipa'a ménaaowe Ísu siráiyé.

tínkamón-aimba siráin-kwasai.

Árúku 12:57-59

²¹ Ísu maarán-áinkwárá'á séna naaóvá'á Mósesi kentíkwá'náyavena simátímakain-aimba ísaraamba maará séna tínkamiyasamo puwónááoni'a íma oró. mirámó íyasamo ésa aaivimbá maitinkánááowe siráimbanivo ²² simátíme'a sé'a miwítí kwaásiyavesa aaisambá kwétiyawai aaivimbá maitinkánááomba mindá kanaán-íye. miwítí kwaásiyavesa sáwí-aimba simátínkáawaima tí'maesa aaimó ísáawaitopa'a mátinkaiyasa aaivimbá maitinkánááomba mindá kanaán-íye. miwítí kwaásiyavesa uwo'aó-kwáásiyá'o. úwoi-kwaasiya'o. sésa simái sáwí'a kwéiyawai sáwí-meyambo mayánááopa'o iramó kwégaipa'a ménaaomba mindá kanaán-íye.

²³ mirán-áímbá imáyáa ombá Áánútuntave'o imáyáamo é'o moórá-yantaa'o aménáe'o anóm-bono'-naumpa'o komé'o é'a kentí kwaási aái tátokaiya'o tááka'o maké'o é'a ²⁴ Áánútumbo aménááon-tantaa'a óntan-taareigona egwaa'á mámare'a mináímbá koísámai arupí umásuwe'a koyauweré'a Áánútumba áméro. ²⁵ aaimó simátinkanae síyawaimo tí'mae kwíyasa aampa'á mósimai paárumasuwesa koró. anón-kwaasimo mátimiyasamo ésa i-kwáási timíyasa ándá-naumpa'a tinkánááowe. ²⁶ ímo mirámó íyasamo ésa ándá-naumpa'a mótinkaiyasa íma ááéma ánásanaumne sésa amápa'-meyamba tímatuwaiyasa ayútinkanaaowe Ísu siráíye.

aarakwá'ó tasáén-aimbo siráin-kwasai.

Mátíyu 19:9, Mááka 10:11-12, Árúku 16:18

27 Ísu mináímbá simásuwena séna naaóvá'á Mósési simátímakain-aimba ísaraamba maará séna ó'owi tuwainímbááre tuwai'mááte íma nááóro siráimbanivo 28 simátime'a sé'a moóráwaimo moórá-inimbo awánénamo tavisénáe sénamo ínimba íma avora'á ínivo imáyáaneiyé su'mai tavisínana Áánútu séna imáyáavinkemba á'a kwéyavisiye síníye. 29 túrankomo sáwí'o ína'a misáwí-ámpá'á kúnavo sé'a moórá-turamba pítuwaaro. kae-túrándéímó awáné'o é'a sáwí-marupa'o iramó kwégaipa'a kónááomba mindá sáwí'an-iyé. sáwí'o uráinda maisuwé'o máyáamba mindá kawe'án-iyé. 30 tiyáánkomo sáwí'o ína'a misáwí-ámpá'á kúnavo sé'a moórá-tiyaamba arátúwáaro. kae-tiyáámbó kwáyaina'o é'a sáwí-marupa'o iramó kwégaipa'a kónááomba mindá sáwí'an-iyé. sáwí'o uráinda maisuwé'o máyáamba mindá kawe'án-iyé.

31 naaóvá'á Mósési maará séna moóráwai awainínkómbá ai'mátuwaindawai aúváívimba agaimaréna séna kesuwainímbá ai'mátuwaumne séna agaimái amiíno siráimbanivo 32 simátime'a sé'a awainínkó íma moórá-kwaasigoe kwénaaisana awaikó ai'mátuwaisana minínínkó kówéna moórá-kwaasi komairéna minínínkó aúna-kwaasigoe kwénaaimba sáwí-amba kwénaaiye. aivar-áwáíkmó ai'mátukaintavena mirá kwéiyé. moórá-kwaasigo ai'mátukain-inimbo kwémayaimba kwegwárá'á umóyámbá kwémayaiye Ísu siráiyé.

amápa-tantaapimba íma matuwé'a seró-kwasai.

33 Ísu maarán-áínkwárá'á séna naaóvá'á Mósési simátímakain-aimba ísaraamba maará séna

Ísóigompata mirá ónaumne síyamba kampa'á seváínivo árai'a sé'a mirá oró siráimbanivo ³⁴simátíme'a sé'a kemó mirá ónaumnemo síyambo é'a árai'a mirá oró. kemó ímo mirá ónaumnemo síyambo é'a árai'a íma mirá oró. Áánútu kárákwiraiwai kwíyómpa'a máyáivo Áánútu áwíka'a íma matuwé'a seró. ³⁵Áánútu marapá'á kárákwiraipa'an-ivo íma marará'á matuwé'a seró. Yérúsaremu-naopa'a Áánútu kárákwiraindaópa'an-ivo íma mindáópa'a matuwé'a seró. ³⁶avután-á'nóntáúrá'á kaantáún-a'nontau íma kanaán-umai auré'a kaantáún-a'nontaurá'a avután-á'nóntáú íma kanaán-umai auránááovo tí'nónká'á íma matuwé'a seró. ³⁷kemó mirá ónaumnemo síyambo é'a maarán-áíné su'mai seró. owé mirá ónaumne seró. kemó ímo mirá ónaumnemo síyambo é'a maarán-áíné su'mai seró. a'áo íma mirá ónaumne seró. simátimunda-aimba Sáátáánigona imáyáavinkení'a kwéowe Ísu siráíye.

anondámo ímo tínkami-kwasai.

Áríku 6:29-30

³⁸Ísu mináímbá simásuwena séna Mósesi simátímakain-aimba ísaraamba maará séna moóráwaimo moóráwai aúrambo pítuwainasamo ésa kwená meéyámbá kwenáúramba pítuwanaaowe. moóráwaimo moóráwai áwááyaamba kútúyuwainasamo ésa kwená meéyámbá kwenáwááyaamba kútúyuwanaaowe siráimbanivo ³⁹simátíme'a sé'a moóráwaimo sáwí'o umánkáimba íma anondá kwembá sáwí'a umánkaino. moóráwaimo áá'o tuwáusínamo e íma kwembá inkamé ókwará'a kwántáminana tuwáusíníye. ⁴⁰moóráwaimo ená

unáánkwátóiyavesamo mayánaunda pó'a áí'mae'a aaimó isáí-kwáásígónópa'a máánkare'a ókwara'a mayánaumnemo sínamo e íma a'áo se paákár-únánkwátóigwara'a amiyó. ⁴¹ moóráwaimo aampa'ó tátorenamo séna kesí náaindaamba sáwíyanka'a súwa'naa uwómó sínamo e íma a'áo se úwoi ayáátááka'a áwa'naa uwo. ⁴² moóráwaimo moórá-yantaatavenamo simiyó sínamo e úwoi amiyó. moóráwaimo moórá-yantaatavaimo kwááyu simiyó sínamo e mirá uwo Ísu siráíye.

namuro-kwáásí kawe'á umátínkáaro-kwasai.
Árúku 6:27-28,32-36

⁴³ Ísu mináimbá simásuwena séna naaóvá'á simátímakain-aimba ísaraamba maará séna kentí kwaásiti imáyáa oro. kentí namuro-kwáásí tíyamba umátínkáaro siráimbanivo ⁴⁴ simátíme'a sé'a kentí namuro-kwáásí imáyáa tímé'a sáwí'o umátínkáawaiyave'a túwa'naa umai Áánútumpa'a námúnaa seró. ⁴⁵ mirámó ombá kwíyómpa'o kentivo máyáiwaina iyámpói-i'a kwéowe. Áánútu miráumai kawe'á umátínkena aai sisaná aa'á kaisaná kawe-kwáásíréré sáwí-kwaasirare aa'á kaisaná Áánútu aai sisaná aa'á tisaná arupí-kwaasirare ímo arupímo umáímo máyáan-kwaasirare aa'á kwétiye. ⁴⁶ amáparawai kentí kwaásiti imáyáamo kwéowasamo ombá anondá miwítí imáyáa kwéowe. táákísimo máyáan-umoyan-kwaasi íma kawe-kwáásí ombánivo miwítí kwaásiti imáyáamo kwéowasamo ombá anondá miwítí imáyáa kwéowe. miráumaimo kentí kwaásiti imáyáawe su'maimo kwéiyanamo éna Áánútu

íma kawe'-mékámá timínívo kentí namuro-kwáásígwárá'á imáyáa tíméro. ⁴⁷ amáparawai kentí kwaási-i'a umái kawe'á kwéumatinkaawe. Áánútuna aambó ímo kwárááwaigwara'a mirá kwéowe. mirámó onten-umái kentí kwaásiye su'mai ímanivo kentí namuro-kwáásígwárá'á kawe'á umátínkáaro. ⁴⁸ kentivo kwíyómpakewai kasenkuí'a umái máyáimba mindáyave'a imáyáa é'a kasenkuí'a umái máéro Ísu siráíye.

6

kwétuwa'naa-on-kwasai.

¹ Ísu mináímbá simásuwena séna évakarawaiyave'a tirumbá umátinke'a túwa'naa ónááomba íma maarán-ímáyáá é'a kwaási máyaiyanka'a kwétuwa'naa-onasa anón-kwaasiman-íye sígwáe-imayaa íma é'a úwoi túwa'naa oro. mirán-ímáyáámó kwée'o túwa'naa íyanamo éna kentivo kwíyómpakewai kawe'-mékámá íma timíníye. ² óísambo ímo makáawaimo túwa'naa ónááomba kwaási aamói umásinkai gwae-imayaa íma é'a íma anónkar-anonka'a síyamba úwoi túwa'naa ónááowe. kaumbo-káér-ainkwara-kwaasi mono'-náúmparé aamparé kwirésa anónka'a semba óísambo ímo makáawaimo tímémba íma miwítí imáyáa ombá kwétimesa kesúwí'a mósá maráígwáe sésa kwétimewe. árai'a simátíme'a sé'a mindámo tímén-anonda miwí túwí'o mósá máraamba á'a mimbéyámbá kwémayaawe. ³⁻⁴ óísambo ímo makáawaimo túwa'naa ónááomba kesí kwaási suwánaavo sé'a kwaásimo ímo máyaiyanka'a túwa'naa oro. mirámó ombá kentivo aúpá'ó

kwéomba tuwánaiwai póna kawe'-mékámá
timíníye Ísu siráíye.

Áánútumpa'a námúnaa kwéesen-kwasai.

Árúku 11:2-4

⁵ Ísu mináímbá simásuwena séna Áánútumpa'a námúnaa sénááomba kaumbo-káér-ainkwara-kwaasimo sentembá íma mirá oró. miwí sésa kwaási suwánésa aamoí umásinkaigwae-imayaa ésa mono'-náúmpá'á mésa kwaásimo tóyo on-áyámpá'á mésa námúnaa kwésewe. árai'a simátíme'a sé'a miwímó mirámó kwéon-anonda miwí túwí'o mósá kwémaraamba mimbéyámbá kwémayaawe. ⁶ miwí mirá

kwéovo Áánútumpa'a námúnaa sénááomba kentí naaúmpa'a keináraware su'mai umé'a kentivombó ímo ane'ó awánaraawaimpa'a námúnaa síyana aúpá'ó kwéomba tuwánaiwai póna iséna kawe'á umái túwa'naa íníye.

⁷ Áánútumpa'a námúnaa sénááomba úwoi-ainkaamba íma simái tavisénaaowe. Áánútuna aambó ímo kwáráawai sésa tavisimái-ainta senanayá súwa'naa íníye sésa úwoi-ainkaamba simái kwétavisevo ⁸ íma mirá oró. kentivombó Áánútumpa'o mirám-baaran-aintave'o kwéaisaa-e'o súwa'naa íníyemo síyamba á'a awánaraimba póna túwa'naa íníye. ⁹ Áánútumpa'o aái

sénááomba maará sé'a kentáásivoo kwíyómpa'a máyaandawai óne. enáwí'a usáyaaitarain-awita mósá kwémaraumne. ¹⁰ kentáará'á kawááuwoya kwésune. kwíyómpakewaimo embó arááímo tainí'o ontembá súwa'naa

inatá póta marapátá máyaundawaiya embó arááímo tainíta ónaumne. ¹¹ ívé'a kentáásí toóntá simiyó. ¹² kwaásimo sáwí'o kwéumasinkewata mindáyaveta anondá íma sáwí'a umátinketa ivátá kwétuwaanaya miráumaiya kentáásí sáwí-imayaa maisiyuwaaó. ¹³ sáwí'a ígwáe sésamo kentáámó iyambo e súwa'naa ínáyone. Sáátánigo kentáá tatoraivo se kárákwiyiniyone. [ená kwaásimo kawááúmae kwéiyonana ená asirayámbá kwaíkwai'a úmae kwéiyisana enáwí'a anómba úmae kwéiyimba árair-aimban-iyé.] mirán-áímbá Áánútuwe seró.

¹⁴ sáwí'o umátínkaraamba ímo anondámo sáwí'o é'o ivátuwaiyanamo éna kentivo kwíyómpakewai keinárawa'o sáwí'o kwéomba túwa'naa ena maitiyuwánívo ¹⁵ sáwí'o umátínkaraamba úwoimo imáyáamo úmae iyé'o ímo ivátuwaiyanamo éna kentivo kwíyómpakewai keinárawa'o sáwí'o kwéomba íma maitiyuwániye Ísu siráiyé.

toómbó auweson-kwásái.

¹⁶ Ísu mináímbá simásuwena séna Áánútumpa'o námúnaawe su'mai sé'a toómbá kwéawesomba asósói-kwaasimo ontembá íma mirá oró. miwí sésa kwaási suwánésa sésa kawé'á ésa toómbá kwéawesowe sígwáe sésa toómbó ímo naanten-tóí'á ma'mái kwémaewe. árai'a simátíme'a sé'a miwítí meeyámbá miwí túwí'a mósá kwémaraambeyamba á'a mairáawe. ¹⁷ miwí ésa mirá kwéovo keinárawa'a toómbá kwéawesomba tóí'a kwisuké'a ti'nóntáu paasá tumái kawé'á úmaraiyasa ¹⁸ kwaási tuwánésa toómbá

kwéawesowe íma síyana kentivo tuwánéna kawe'-mékámá timíníye. kentivon-ane'ó ímo awánaawai aúpá'ó ombá awánaiwai kawe'-mékámá timíníye Ísu siráíye.

kwíyómpa'a kawe-tántáákóná kwaasái.

Árúku 12:33-34

¹⁹ Ísu mináimbá simásuwena séna marapá'ó máyáamba sáwívar-oisamba íma máráaro. maráíyan-oisamba avíyaraamba káínana kwaígo náínana atún-káínasa mindámbá sáwí'a umásuwesa umóyámbá mayánááovo sáwívar-oisamba íma maré'a ²⁰ kawe'-má'yái mayáiyana kentí kawe-tántáá'á kwíyómpa'a kwéniye. kwíyómpa'a kwáyáimba avíyaraamba íma káínana kwaígo íma náínana atú íma káínasa kwaási íma umóyámbá mayáiyana úwoi kwéniye. ²¹ marapá'ó kentí óísambo kwáyainanamo éna marapátávéna tinkánívo kwíyómpa'o kentí óísambo kwáyainanamo éna kwíyómpatavena tinkáníye Ísu siráíye.

túranko kentí imáyáavimbo sámó kwégain-kwasai.

Árúku 11:34-36

²² Ísu mináimbá simásuwena séna túranko kentí imáyáavimbo sámó kaí-yántáá'án-íye. túrankomo kawe'ó umáímo awánáínanamo éna amápar-imayaa sámá kánívo ²³ túrankomo ímo kawe'ó umáímo awánáínanamo éna amápar-imayaa tunkwiniye. marapá-tántáá're su'mai imáyáamo íyanamo éna keinárawapimbo sámó kaí-yántáá'ó

ímo kwénamo éna tuní-yántáákó anómba umái kwéniye Ísu siráiyé.

*óntantavena Áánútuntavena siráin-kwasai.
Áríku 16:13*

²⁴ Ísu mináimbá simásuwena séna íma kanaán-umai kae-kawáá-kwáásítí mayái kwémayaawe. mirámó ésamo ésa moóráwaimba aamoí ésa moóráwaimba íma aamoí umánkanaaowe. mirámó ésamo ésa moóráwaina mayái kawé'á umái maésa moóráwaina mayái sáwí'a umái mayánááowe. miráumai Áánútuna mayáímó maé'o é'a sáwívar-ontamba mayánaumne-imayaa íma úmae iyónááowe. sáwívar-ontamba mayánaumne-imayaamo é'o é'a Áánútuna mayái íma mayánááowe Ísu siráiyé.

*máyáantavai íma anón-imayaa oró-kwásái.
Áríku 12:22-31*

²⁵ Ísu mináimbá simásuwena séna mináimbá imáyáa é'a simátíme'a sé'a máyáamba íma anón-imayaa é'a toómbó nánááontave'a íma anón-imayaa é'a kentúra'o unáánkwátóimo ónááontave'a íma anón-imayaa oró. toómbó nánááomba úwoisambanivo kwaásimo máyáamba anón-tantaa'an-iyé. unáánkwátói ónááomba úwoisambanivo kwaási túma anón-tantaa'an-iyé. ²⁶ numagómpá'á imáyáa oró. numaó íma kígau kwéena toómbá aká'mai naaúmpa'a makéna nánívo kentivo kwíyómpakewai miwítí toómbá tímísasa kwénaawe. Áánútu aúranka'a kemá kwaási numaómbá usáyaaaitaraamba póna

kentí toómbó éna timíníye. ²⁷ keinárawa'o anón-imayaamo é'o é'a maíyan-kanaama íma kanaán-umai ayáátááka'a ménaaowe.

²⁸ unáánkwátói ónááontave'a íma anón-imayaa é'a kwaigwandáánká'á imáyáa oró. kwaigwandáánkó íma kígau éna íma kwená unáánkwátói makáivo ²⁹ simátíme'a sé'a naaóv'á Yútaa-kwaasiti anóndako áwí'a Sórómoni kwemá sáwívar-unankwatoiyé konaaririyé makówai úwasa kwaási awánésa kawé'án-iyé sumbánivo kwaigwandáán-aramba awánésa anón-kawe'an-iyé kwésewe. ³⁰ uvá'á konaarirí-yántáaré séna kwaigwandáámbá Áánútu uvá'á makáiyé. umá íma kwaíkwai'a ínivo ívé'a ínasa aaváyaa kwaási agaisúwánááomba Áánútu mintántáá'á imáyáa kwéena konaarirí-yántáá'á makáiyé. miráumai Áánútu kwaásiyavena imáyáa éna kentí unáánkwátói timínívo keinárawa'a Áánútuntave'a íma kanaán-umai kwésuwa'naa-iwaiman-iyé ímo seráámbá kwésewe. ³¹ Áánútu kwétuwa'naa-imba pó'a toómbó nombó nánááontave'a íma anón-imayaa é'a unáánkwátóimo ónááontave'a íma anón-imayaa oró. ³² Áánútuna aambó ímo kwáráawai toómbó nombó nánááontavesa anón-imayaa kwéowe. toómbó nombó ímo kwéne'o e'a puwónááontavena kentivo imáyáa éna kwétimivo imáyáa íma anón-imayaa kwée'a ³³ Áánútumo kwená kwaásimo kawááintave'a aiva'á imáyáa é'a kwembó arááímo tainí'o kwéontave'a imáyáa é'a mirámó owaná mintántáá'á kwétimiye. ³⁴ ayunkáwe aaváyawe paárinintantaatave'a íma anón-imayaa íyana tirunkó

umbaí táino. ívé'a kwáyáin-tantaatave'a imáyáa é'a aaváyaamo paárinin-tantaa'a awáné'a imáyáa é'a moórá-tawai moórá-tawaimo paárinin-tantaa'o awánaantemba imáyáa oró Ísu siráiyé.

7

íma sáwí-aimba simátíméro-kwasai.

Árúku 6:37-38,41-42

¹ Ísu mináimbá simásuwena séna tuwáné'o é'a sáwí-kwaasiye siyanamó éna Áánútu kentáváigwará'á mirá sínívo tuwáné'o é'a sáwí-kwaasiye sevó. ² kawer-áimbá kwésimatime'a sáwí-aimba kwésimatime'a íyantavena Áánútu kembá mirá íníye. tíméntení'a umái Áánútu miráumai tímíníye. ³ kentúrampimba irarumbá kwáyáísa'o ombá íma awánaamba kentí kwaási tuwáné'a enaurampimba ayaantambá kwáyáiyé kwésevo íma mirá seró. ⁴ kentúrampimbo irarumbó ímo awánaamba nóra sera kentí kwaási túrampinkemba tiyaantambá maitiyuwánáe kwéseo. ⁵ kaumbo-káér-ainkwara-kwaasin-ovo kentúrampinkemba irarumbá maisuké'a tuwáné'a kentí kwaási túrampinkemba tiyaantambá kanaán-umai maitiyuwánááowe Ísu siráiyé.

⁶ kawe-tántáá'ó iyánkómbó ímo áméntemba Áánútun-aaí arááiraawaima íma simátíméro. simátimiyasamo ésa aká'áámbe simátinkanaaowe. kawe-tántáá'ó póígombo ímo áméntemba Áánútun-aaí íma sínkáiyé kwésewaima íma simátíméro. simátimiyanamo éna mináínkó úndáraamba tokwíníye.

Áánútumpa'a námúnaa kwésen-kwasai.

Árúku 11:9-13

⁷ Ísu séna Áánútumpa'o námúnaamo kwésemba áísaá úmae kwéiyiyana timíníye. ááyamae kwéiyiyana kentáái isáníye. kwéavakaa úmae iyiyana Áánútu agaráátinkaniye. ⁸ áísaá íyanamo éna Áánútu timíníye. kwéaayewanamo éna Áánútu kentáái isáníye. avakáá íyanamo éna Áánútu agaráátinkaniye. ⁹ keinárawa'a iyámpóígwara-kwaasi kentáánimbaa'o kisaamá simiyómó síya'o é'a íma óntan-amu'a timé'a kisaamá timénááowe. ¹⁰ noyáá'a simiyómó síya'o é'a íma iraankavayaambá timénááowe. ¹¹ ánivo sáwí-kwaasi ombánivo kentáánimbaa'a kawe-tántáá'á kwétimevo kwíyómpakemba kentáásivowa kaweré su'mai iwáí póna áísaá iyawaimo éna kawe-tántáá'á timíníye.

¹² kembó tirááímo táínda-i'o umáímo kwétuwa'naa-íya'a miwí miráumai túwa'naa oro. mináímbó simátimunda Mósesi siráín-aine Áánútun-aaí simátímakaawai siráan-aine minkáér-áínkóná ááimba kwésimatimune Ísu siráíye.

sáwíyan-ontaona kwaasái.

Árúku 13:24

¹³ Ísu séna kaer-óntámá kwáyáísa'a sáwíyan-ontavimba usáveraaro. anón-ontama anón-ankona ontamán-íye. Áánútuna némpa'o maí'mai'o ónááon-ayampa'a minánón-ámpá'á kwégwesa sáwíva-kwaasi minóntávímbá kwégowe. ¹⁴ sáwíyan-ontama umbai-áínkóná ontamán-íye. aúnái'o umáímo maí'mai'o

ónááon-ayampa'a minúmbái-ámpá'á kwégwesa esimái-kwaasiye su'mai minóntámá avakáá-umai awánésa kwéusaveraawe Ísu siráíye.

kampar-áímbá siráan-kwaasiti kwaasái.

Árúku 6:43-44, Árúku 13:25-27

¹⁵ Ísu mináímbá simásuwena séna évakarawai kampa'á simátimesa sésa Áánútun-ai simátimunda-kwaasi úne kwésewai miwí kárákwimai máéro. sipisípi-poigomo paru umáímo máintemba miwí kampa-párú umái kwénaaombanivo kawer-ímáyáá sáwí'a kwéumatinkaan-kwaasin-owe. ¹⁶ miwítí ááimbo awánanae'o é'a miwítí mayáí awáné'a miwímó máyáawaina ááimba awánaaro. tekómó éna íma áwí-yantaa'a iyánívo te'á iyáníye. ampaantarígoma avo'árén-aramba íma iyánívo ampaantari-aramba iyáníye. ¹⁷ miráumai kawe-táígó kawer-árámbá iyáísana sáwí-taigo sáwí-aramba kwéiyaiye. ¹⁸ kawe-táígó íma sáwí-aramba iyáísana sáwí-taigo íma kawer-árámbá iyáísasa ¹⁹ kawer-árámbó ímo iyain-taima ayáímai iravimbá kwéagaisuwaawe. ²⁰ miráumai minkámpá-kwáásítí mayáí awáné'a miwítí ááimba miraráán-umai awánanaaowe.

²¹ kentávésa kesí Ísóigoman-iyé kwésewaigwara'a Áánútu íma mútú'a kárákwimba póna kesivo kwíyómpakewaimbo arááímo tainí'o kwéowairare su'mai kárákwiyiniye. ²² Áánútu amáparawai máyáawaina ááintavena tísaa ínín-kanaa tíndara'a kentávésa sáwívarawai sésa Ísóigoo ená asirayándéí Áánútun-ai simátímakaumne.

ená asirayándéí kwaási tirumpinkémbá taraváá-kwámbá maitíyukaumne. ená asirayándéí ó'on-o'on-kawe'-mayai ímo awánaraam-bayai mairáumne senááombanivo ²³ simátíme'a sé'a íma kesí kwaási é'a sáwí-mayai kwémayaan-kwaasin-ovo kóro kemá sénaumne Ísu siráíye.

naambá kwéoyawairaiti kwaasái.

Árúku 6:47-49

²⁴ Ísu mináímbá simásuwena séna kesáái isésa kwégwaraiyawaima mirán-kwáásímó simátíméndara'a ísáaro. kawer-ímáyáágwárá-kwáásí asirayán-dámbá ónáe sésa mai'á u'maésa kumémesa óntanka'a naamayáamba móru aimái naambá úmaraiyana ²⁵ aa'á téna anón-kavirayan-domba kumínana mindámbá íma tawísínda asiramái kwéena óntanka'-namba póna úwoi kwéniye. ²⁶ ánivo kesááimo isésamo ímo kawe'ó umáímo kwéisiyawaima mirán-kwáásímó simátíméndara'a ísáaro. naambá ónáe sésa íma mai'á ukésa iyamba nonáámááira'a paáká'á úmakaiyana ²⁷ anón-a'a téna kavirayán-dómbá kuména mindámbá tawísíyuwainana sáwí'a íniye Ísu siráíye.

²⁸ Ísu mináímbá simátímatuwowasa torupamáimo máyón-kwaasi isésa ²⁹ ámáamba sen-kwáásímó sentembá íma sivó anón-kwaasigoraamba siyé sésa táátavesa uráawe.

8

Ísu áúmo karón-kwaasi kawe'á umánkarain-kwasai.

Mááka 1:40-44, Árúku 5:12-14

1 táátavesa uwaná Ísu minómápákémbá kumúwasa sáwívarawai ánaeemba kwárówana
 2 moórawai áumo karón-kwaasi Ísunopa'a téna anóndakoman-iyé séna aísamaivimba takívairena séna kentávénamo ankáínamo e kanaán-umai aúnái'a umásinkaniyone súwana 3 Ísu ayáámba ane'á tátorena séna mirá ónaumpo enáúra'a karevú'a kawáúgwiye súwana avekáámbá kawáúguwana 4 Ísu séna enáúra'o umánkaunda-aimba simátimenavo enáúra'a kawáúgwimba po naaóv'ó Mósesimo siráintemba mono'-má'yái-kwáásítópa'a kwéma enáúma máagaraatinke póíma tímínasa Áánútuntavesa ísámai tuvú'mái agayáiyasa amáparawai awánésa áúrakemba kawáúgwiye sénááowe Ísu siráiyé.

Áróamáni-kwayo'nakona kwaasái.

Árúku 7:1-10

5 Ísu mináímbá simásuwena Kápénéamu-naopa'a kúwana Áróamáni-i-kwaasiti kawááná'á ména Ísunopa'a téna asiramái séna 6 anóndakoo kesí kwayó'ná'á naaúmpa'a ména anón-ai'a isaná áúwawaako íma úwauwa kwéisana má'yáiyé súwana 7 Ísu séna koasóvamankanaumne súwana 8 kwemá séna kemá sáwíyan-kwaasi úmpo emá anón-kwaasi ómpo kesí naaúmpa'a iyínda uwóv'í'a ínáyompo ivátuwe aaiyé su'mai sinaná kesí kwayó'ná'á asóváino. 9 kegwárá'á kawáá-má'yáígóná ááimba awánaraunda kesí kawáánákó sisa'á kwená mayái kwémae'a kesí i-kwáásíyávé'a súnasa kesí mayái kwémayaawe. moóráwaintave'a sé'a kwaaó súnana kwégwisa'a

moóráwaintave'a sé'a tiyó súnana kwétisa'a kesí kwayó'nátávé'a mirá uwómó súndantemba mirá kwéivo úwoi aaiyé su'mai sinaná kesí kwayóná'á asóváino súwana ¹⁰ Ísu mináímbá iséna áátavena éna kwenánaaembo kwa'maésamo kun-kwáásíyóntávéna séna simátíme'a sé'a minkwáásí Áróamáani-kwaasigo kentávéna súwa'naa ií-ásíráyámbá tokáiyé kwésivo kesí kwaási Ísareri-kwaasivinkene ó'on-kwaasivinkene íma mirán-áímbá kwésewe. ¹¹ simátíménda ísáaro. aaváúmó usaipakéné kumpéráipakene ó'on-o'on-ayampakene sáwívarawai tóyo ésa Áánútu kwená kwaásimo kawááipa'a mésa kentíkwá'ná Ááváramuwe Áísákaawe Yákópowe toómbá nánááombanivo ¹² mindárau tísaavutantambo uráawai miwí túma maé kwéiyesa sésa Áánútu kawááipata ménaumne kwésewai tí'maena túnkwi-ayampa'a tiyuwáínasa ivi'á kwétesa sáwí'a umái mésa túwááyaamba akévundanaaowe Ísu simátiména ¹³ Áróamáani i-kwáásítí kawáánátávéna séna emó kentávémó séndantemba mirá onaná asóvanivo ená naaúmpa'a kwaaó súwana mitáwai kwená kwayó'ná'á asóvamaguraiye.

*Ísu tí'o ún-kwaasi asóvamatinkarain-kwasai.
Máaka 1:29-34, Árúku 4:38-41*

¹⁴ Ísu Pítaana naaúmpa'a uména awánómba Pítaa aísáankomba kokótámba kwéankowana máyowana ¹⁵ ayáánka'a tátorowana minkókótámba ánásowana usásinkwena toómbá agaimái tímakaiye.

¹⁶ toómbá timúwasa enónka'a taraváá-kwámbó tirumpimbó máyon-kwaasi tí'maesa

Ísunopa'a mátínkówana aai séna taraváá-kwámbá
tirumpinkémbá maitiyuwówasa kóuwana tí'o ún-
kwaasi asóvamatinkaraiye. ¹⁷ naaóv'á Áánútun-
aai simátímakowai áwí'a Áísáya agaimaréna
Ísuntavena séna
sí'o kwéimba asóvasinkena
sí'o kwéimba ánásamasinkaraiye
agaimaréna sirónka'a póna Ísu mirá uráiyé.

Ísun-ánaaemba kwaránáe siráan-kwasai.

Árúku 9:57-60

¹⁸ moórá-tawai sáwívarawai tóyo ésa
Ísuna egwaa'á máyówana tuwánéna kwená
kwaásiyavena séna monkwaaúnkóná
menávápátá kónáe súwana ¹⁹ moóráwai
ámáamba sún-kwaasigo téna séna amápa'-
naopa'o nááíndava'a esé naaónaumne súwana
²⁰ Ísu minkwáásígómbá áísaa umai isánáe
séna emó sénda súnda-aimba imáyáa uwo.
kwaankó taaiyaivimbá kwégwaisana numaómá
ánáamba úmarena kwégwaivo kemá kwaási
úranda'a kumpaáruraundawai íma naambá
úmare'a kwégwaumne súwana ²¹ moóráwai
kwenánaaemba kwakówai séna anóndakoo
máyaanana kesivo puwína'a utamánke'a
enánaaemba kwaránaumne súwana ²² Ísu
séna ímanivo kesáái ímo isésamo pukáan-
kwaasiraamba owáímá puwíyan-kwaasi
utamátinkanaaovo emá kesínaaemba kwaraaó
Ísu siráiyé.

anón-unda torówana Ísu maivairáin-kwasai.

Máaka 4:36-41, Árúku 8:22-25

23 Ísu mináimbá simásuwena kwená kwayó-kwáásiyé nompí-sípívimbá usáatena nonkwaaúnkóná menávápá'á kúmba 24 Ísu a ún-kwaigurówana minkwaaúmpá'á anón-unda torówana nonkó tuvántááva éna nompí-sípívimbá ógwitowasa kunávekunavo sésa 25 inkaisésa Ísumba koáusesa sésa Ísóigo puwúnavaia súa'naa uwo suwaná 26 nóintavaia kwéinkaiseo. kentáv'é'a nóra séra íma kesí imáyáa onkákémbá kwéseo séna usásinena asiramái séna úndáonte nonkóntéyavena maiváyáakaiyo súwasarai úndáoe nonkóe maiváyóyana nonkómá kararépaguwana 27 táá'a kówasa keáimbá sésa nóran-kwaasiya éna wa úndáoe nonkóe kwenáái kwéisaiyo sésa tiyáamba uvakésa táátavesa ésa siráawe.

taraváá-kwámbá maitíyukain-kwasai.

Máaka 5:1-17, Áríku 8:26-37

28 simásuwesa mindómpí-sípívimbá kumbá Káríri-marama tínaaempa'a kwáyowana Kégésaa-marama túrampa'a kwáyowasa mimbárává'á kumbá Ísu mindómpí-sípívínkémbá ásávowasarai kae'nárai kwenópa'a tiráái. minkáé'nárai taraváá-kwámbá tirumpimbá máyowasarai kwaásimo utamátínkóm-burí-aiva'a méсарai túwáávite kwéuyasa kwaási inkaisésa minkáé'nárimo máyóyapa'a íma kwéguwasarai minkáé'nárai Ísunopa'a téсарai 29 anónka'a séсарai Áánútu ááninkoo sínkami-kanaa íma tiráísasa sínkaminierai kwéteno suyasá 30 egwaa'á sáwíva-poima méса umá kwénowasa 31 minkáé'nárai

tirumpinkén-táráváá-kwántómbá Ísuntavesa sésa si'mátuweyaamo e mimpóí tirumpimbá si'maraaó suwaná ³² mirán-oro súwasa taráváá-kwántómbá minkáé'nárai tirumpinkémbá kárúwesa pói-tirumpimba kovérówasa mimpóiyómbá amápa'a ámémpakemba isaaisésa nonkwaaúmpintá kumpérómba putásowasa ³³ póíra'o tavíkwai awánésa avekáán-umai naaópa'a kwésa póígomo úne Ísumo minkáé'náraimo umátinkone mósimatim-besimati uwasá ³⁴ isésa koawánanae sésa kumbá koawánésa Ísuntavesa sésa maambárává'á ivá siyuwéya kóaaó siráawe.

9

Ísu aísamai pukówaimba kawé'á umánkarain-kwasai.

Máaka 2:1-12, Árúku 5:17-26

¹ suwaná Ísu kwená kwayó-kwáásiyé nompí-sípívimbá usámaaisena kúmba kwená naaópa'a marapá'á ásávowasa ² évakarawai aísamaimo pukówaimba kwandaaivimbá marésa taagwiya'maésa tésa Ísunopa'a máánkówana Ísu tuwánéna taagwiya'maésamo tun-kwáásímó árai'a kawé'á umánkaniye-imayaamo umbá Ísu tuwánéna aísamaimo pukón-kwaasiyavena séna kesí kwaásiyo ená sáwí-imayaa mayauwáúmne súwasa ³ amáámba sun-kwáásí keáimbá sésa Áánútu kweyáá sáwí-imayaa maitiyuwánívo minkwáásígó Áánútumba aká'áámba kwésimankaiye suwaná ⁴ Ísu miwítí imáyáa tuwánéna nóra séra

mirá-sáwí-ímáyáá kwéoo. ⁵ moóráwaimo aísamaimo pukáindawaintavenamo sénamo ená sáwí-imayaa mayauwáúmne sínasamo ésa áraira síí. kampará sííyo sénááowe. ánoivo moóráwaimo aísamaimo pukáindawaintavenamo sénamo usásine eyááríka'a kwaaó sínasamo ésa áraira síí. kampará sííyo awánanaaowe. ⁶ kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai marapá'á máyaunda kwaásiti sáwí-imayaa maitiyuwáúnda-asirayamba tokáunda pó'a agaráátínkáanda awánanaaowe séna aísamaimo pukón-kwaasiyavena séna usásinke ená kwandaaimá maimaé ená naaópa'a kwaaó súwana ⁷ usásinena kwená naaópa'a kúwasa ⁸ máyówai Ísumo úmba awánésa táátavesa ésa Ánútu áwí'a mósá marésa sésa Ánútu minkwáásígombá asirayámbá ámísana póna mirá uráíye sésa táátavesa ésa tiyáamba tóipimba áákaawe.

Ísu Mátíyumba ááyarain-kwasai.

Máaka 2:13-17, Áríku 5:27-32

⁹ suwaná Ísu tuwéna kwéna awánómba moóráwai áwí'a Mátíyu táákísimo máyón-daumpa'a máyowana awánéna séna usásine kesé tiyó súwana usásinena kwenánaaemba kwa'maéna kúwasa ¹⁰ Ísu kwená kwayó-kwáásiyé Mátíyuna naaúmpa'a umésa toómbá nowasá sáwívarawai táákísimo máyón-kwaasiye sáwí'o un-kwáásiyé mindáúmpá'á umésa nowasá ¹¹ áamáán-kawaa-kwaasi awánésa Ísuna kwayó-kwáásiyávésa tísaa esa sésa kentí anóndako nóra

sénawa tákísimo máyáan-umoyan-kwaasiye sáwí'o on-kwáásiyé toómbá kwénaiyo suwaná
 12 Ísu iséna séna sontaa-kwáásígó kawe'ó umáímo máyáan-kwaasi íma kwétuwa'naa-ivo tí'o in-kwáásí kwétuwa'naa-iyé. 13 mindáyave'a arupí umáímo máyáan-kwaasi tááyaanasa Áánútunopa'a tígwáe sé'a íma kunkáumpo sáwí'o umáímo máyáan-kwaasi tááyaanasa Áánútunopa'a tígwáe sé'a kunkáumne. Áánútun-
 aai aúváivimba agaimaréna séna Áánútu séna póímo tuvú'máímo agaimáímo símémbe kanaán-ivo tirumbó kwéumatinkaamba anón-aamoi kwéune
 siráimba mindáyave'a imáyáa é'a mirá kwéumpo mináínkóná ááimba isé'a mirán-oro Ísu siráíye.

toómbá aawesuráan-kwasai.

Máaka 2:18-22, Árúku 5:33-39

14 súwasa Yóni nombó pétinkowaina kwayó-kwáásí Ísunopa'a tésa áísa esá sésa keséya ámáán-kawaa-kwaasiye moórá-mora-tawai Áánútuntaveta imáyáa éta toómbá íma kwéneta námúnaawe su'mai kwésumpo ená kwayó-kwáásí íma mirá esá toómbá úwoi kwénaawe. nóra esá mirá kwéoo suwaná 15 Ísu séna moóráwai aaraí mayáíndawai amááraawi tanómba kautimínimba miwísé máyainasa aamoí esá mintómbá íma a'áo sénááoyo úwoi nánááowe. naaémbe minkwáásígómbá ál'maesa kówiyasa minkánáámá amááraawi tirunkó sáwí'a ínasa toómbá a'áo sénááowe Ísu séna kwemó ménamo naaémbo tiyuwénamo iyíníntavena mináímbá siráíye.

16 Ísu mináímbá simásuwena séna ááéraan-ampantaamo avaa'ó kwáyáísasamo ombá aúná-ampanta íma kárámai kwéaraapaawe. mirámó íyana aúná-ampanta sáwí'a ínana ááéraan-ampantao aúná-ampantaraani'a íma íníye. 17 aúná-anda-aran-domba ááéreaa-sipisipi-auwarasi-anaveumpimba íma kwéatimaraawe. mirámó íyanamo éna aúná-anda-aran-domba anón-éna ááéraan-anaveumba kavámbaena sáwí'a ínana mindómbá úwoiva'a atígwiñye. mindáyavesa aúná-anda-aran-domba aúná-sipisipi-auwarasi-anaveumpimba kwéatimaraawana minándá-arán-dóné misípísípí-áúwárásí-anaveune kawé'á umái kwáyáíye Ísu siráíye.

inaamarúgónté aaraigóntéi kwaasái.

Máaka 5:22-43, Áríku 8:41-56

18 Ísu mináímbá kwésimatimumba moóráwai mono'-nánká'ó kárákwirowai téna Ísu anóndakoman-iye séna aísamaivimba kumbéna séna kesiyáámúmba kwévuwivo tiré ane'á koyátorenana usásinaino súwana 19 Ísu usásinena kwená kwayó-kwáásíyé mindákóe kumbá 20 moórá-ininkomba áí'a kwéun-ininko sísamaivakemba kae'á kumbaimái-ima naaeyámba kwéankowana minínínkó Ísun-ánaaemba kwa'maéna kwégwena kwená unáánkwátói árááira'a koyátorena 21 imáyáa éna séna kwená unáánkwátói árááira'a koyátóráánanama sí'a ésinkaniye-imayaa éna koyátorowana 22 Ísu kwanténa awánéna séna kesímánaako áá'a íma kaíno. kentávái se árai'a

súwa'naa íníwaiman-iye sénda póna áí'a éránkáiyé súwana minkánáá kawé'á umái méraiye.

²³ kawé'á umái máyowana Ísu kwéna mono-nánká'ó kárákwirowaina naambó kwáyonka'a kwéna awánómba torupamáimo máyón-kwaasi uwíremba kwésesa anón-ivi'a kwétowana Ísu tuwánéna ²⁴ séna máápa'a kúmóro. minárásígó íma pukáivo úwoi aúmá kwaiguráiyé súwasa Ísuna awíráái suwaná ²⁵ Ísu ti'mátuwowasa máápa'a kunákárúwowana minárásígó pukópa'a iyéna ayáánka'a tátorowana minárásígó usásinowana ²⁶ Ísumo ún-aimba kóyáwé uráiyé.

Ísu túramba kavíkóndarai kawé'á umátínkarain-kwasai.

²⁷ mináimbá kóyáwé úwana minkákémbá Ísu aampa'á kúmba kae'nárai túramba kavíkóndarai kwenánaemba kwa'maésarai kwésarai anónka'a sésarai Tévíntina akún-ándárakéwái ómpo arunkái umásinkao suyaná ²⁸ kwégwena naaúmpa'a umáyowasarai minkáé'nárai kwesé umáyóyana Ísu tísaa ena séna kentávékai sékai súramba kanaán-umai kawé'á umásinkaniyewa kwéseyo Ísu súwasarai anóndakoo kanaán-umai mirá íníyone suyaná ²⁹ kentávékai miráyavekai áraire séyamba póna túramba kawé'á íno súwasarai ³⁰ túramba awánamai kawé'á uyaná Ísu asiramái simátimena séna kemó únda íma simátímékaiyo súwasarai ³¹ ivátuwesarai kwemó úmba mósimatim-besimatimba uyaná kóyáwé uráiyé.

Ísu ááma turuvíyán-kwaasi kawe'á umánkarain-kwasai.

³² minkáé'nárai kuyasá évakarawai moóráwaimba áí'maesa Ísunopa'a máánkara. kwenarumpimbá taraváá-kwámbá máyontavena minkwáásígó íma aaí kwésuwasa áí'maesa Ísunopa'a máánkówana ³³ Ísu mayauwówana kóúwana minkwáásígó aaí súwasa sáwívarawai awánésa táátavesa ésa sésa Ísareri-kwaasiya éta naaóvá'á mirám-báyái íma awáraundaya ívékwarata íma kwéawanaumne sumbánivo ³⁴ áamáán-kawaa-kwaasi sésa taraváá-kwántóntí kawááná'á asirayámbá ámisana tokéna póna taraváá-kwámbá kwémaitiyuwaiye siráawe.

Ísu arumbá umátínkarain-kwasai.

³⁵ Ísu naaó'-nao'a anón-daopimpare sáwíyan-daopimpare kwénaaena mono'-náúmpimpá'á uména Áánútu kwená kwaásimo kawááin-aimba áséi-aimba simátíma'maena iyéna ó'on-o'on-ti'o ún-kwaasi asóvamatinkaraiye.

³⁶ Ísu mirá kwéuwasa sáwívarawaimo tóyo umbá tuwánéna séna sipisípira'o ímo kárákwiraiwaimo ímo máyáísasamo sipisípimo sáwí'o umáímo nááóntemba mirá owasá íma túwa'naa úmae kwénaaowasa sáwí'a kwéowe séna arumbá umátinkena ³⁷ kwaásima Áánútumpa'a tígwáe-imayaa éna kwená kwayó-kwáásíyávéna séna kígauva'a sáwíva-tomba ávu karáísasa mintómbá akaránááon-kwaasi esimái-kwaasi máyáamba pó'a ³⁸ kígaugona avowámpa'a námúnaa síyana mayái-kwáási ti'maráínasa mintómbá akaránááowe Ísu siráíye.

10

*Ísu kwená kwaási mayáírá'á ti'mákain-kwasai.
Mááka 3:13-19, 6:7-13, Áríku 6:12-16, 9:1-5*

¹ Ísu kwená kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi tááyowasa tuwaná kwaási tirumpinkémbá taraváá-kwámbá maitíyu'mae'a nááóro-asirayamba tiména ó'on-o'on-ti'o ún-kwaasi asóvamatinkai-asirayamba tímakaiye.

² asirayámbá tiména kwená mayáírá'á ti'maréna séna kesí aantá-kwaasin-owe súwai túwí'a moóráwai áwí'a Sáimoniye séna aúna-kwi'a tamámena Pítaawe séna moóráwai Pítaa áváko áwí'a Éndaru moóráwai Sépéti ááninko áwí'a Yémési moóráwai Yémési áváko áwí'a Yóni moóráwai ³ Vírípi moóráwai áwí'a Pátóromu moóráwai áwí'a Tó máasi moóráwai áwí'a Mátíyu kwemá táákísi mayówai moóráwai Árávíási ááninko áwí'a Yémési moóráwai áwí'a Tátiyasi ⁴ moóráwai áwí'a Sáimoni kwemá Áró máani-kamaani-kwaasi ti'mátuwanæ siráiwai moóráwai áwí'a Yútási Isakérióti kwemá naaénba Ísumba kwená namuro-kwáásírá'á agaráátinkaraiwai miráumai-kwaasi Ísuna kwayó-kwáásímán-owe.

⁵ Ísu minkwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi ti'maréna séna kosimátíma'mæ nááóro. ó'onkaa-kwaasiti naaópimpare Sámériyaa-kwaasiti naaópimpare íma naaé'a ⁶ kentí kwaási Ísareri-kwaasiti naaópimpa'a nááóro. sipisípira'o ímo kárákwiraiwaimo ímo máyáísasamo sipisípimo sáwí'o umáímo nááóntemba Ísareri-kwaasi mirámó kwéomba

7 kosimátíme'a sé'a Áánútu kwená kwaásimo kawááimba ááimba kwéasaiye kosimátí'mae nááóro. ⁸ tí'o in-kwáásí asóvaminke'a púwón-kwaasi usásintinke'a túmo karáin-kwaasi túma kawe'á umátinke'a taraváá-kwámbá tirumpimbá máyáan-kwaasi maitiyúwáanasa kónááowe. mimbáyáígóná asirayámbá úwoi timúna'a íma óntamba meéyámbakaavo úwoi kawe'á umátínkáaro. ⁹ aampa'ó kwíyamba íma moórá-yantaa'a maimaé'a koró. óntamba íma unáámpímbá áítumae'a kwé'a ¹⁰ toón-únámbá íma maimaé'a kwé'a tísamai-anaamba íma maimaé'a kwé'a tááúmba íma maimaé'a koró. moórá-mora-umai unáánkwátói timantenká umái kuvé'mae'a koró. túwa'naa ónááowai kárákwiyonaaovo évaka-tantaa'o íma maimaé'a úwoi koró.

¹¹ Áánútun-aaí simátimenqaontave'a moórá-naopa'o kwíyamba keinárawa'o naambó timíndawaimba avakáá é'a mindáúmparé su'mai mé'a kentí mayái maimái ánáse'a mindámbá tuwé'a ó'on-daopa'a koró. ¹² moórá-naumpa'a iyíyamba máyaiyan-kwaasiyave'a sé'a kawe'á umái máéro síyasa ¹³ keinárawa'o kárákwiyianamo éna Áánútu kawe'á umátinkanivo ímo kárákwiyianamo éna Áánútu keináraware su'mai kawe'á umátinkaniye. ¹⁴ moórá-naopa'o kwíyamba naambó ímo tímésamo kentááimo ímo isáíyanamo éna Áánútu mindáópaken-kwaasi íma aamoí umátinkanivo umásítai'a é'a tísamaivakembaramo uwáéntenkaani'a oró. mindáúmpará'i. mindáópara'iyo. tuwé'a koró. ¹⁵ simátíménda ísáaro. Áánútu kwaási máyáawaina ááintavena

tísaa ínín-kanaa tínimba naaóvá'ó Sótómu-naopare Kómóraa-naopare méraan-kwaasi sáwí'o uráantavena sáwí-meyamba timíníye. keinárawa'o tínaaembo umátimenaon-kwaasi sáwí-meyamba timíníye. minkwáásíyóntí sáwí-meyanko Sótómu-naopakewaiye Kómóraa-naopakewaiyeti sáwí-meyankomba usáyaaitaniye Ísu siráiyé.

sáwí'a umátinkanaaon-kwasai.

¹⁶ Ísu mináimbá simásuwena séna simátíménda isáaro. sipisípimo kwisanamó áwááisaantemo in-íyánkómó intenkáábó on-kwáásívimbá ti'maránaumne. kawer-ímáyáágwárá-kwáásíráámbá umái mé'a sáwí'o umátinkanaaombo é'a íma anondá sáwí'a é'a paru umái máéro. ¹⁷ kárákwiyoro. mono-káwáá-kwáásí keinárawa'a tí'maesa anón-kwaasitopa'a mótinkesa aaivimbá maitinkesa mono'-náúmpá'á mótinkesa túwíruku'-nesa ¹⁸ kentáv'é'o asiramáímo máyáantavesa táto'mai tí'maesa kámááni-anon-kwaasitopare kawááon-kwaasitopare mátinkesa aaivimbá maitinkáíya'a miwí kesáái simátíme'a ó'onkaa-kwaasiyonte kesáái simátimenaaoewe. ¹⁹⁻²⁰ aaimó simátínkénka'a nóran-aina sénaumno-imayaa íma anómba é'a íma kentí imáyáavinken-aimba sénááovo kentivon-amankó sénááon-aimba úwoi táaka tinkáína'a sénááowe.

²¹ évakarawai tívá'awaawi tí'mai ó'owira'a timíyasa tínkamiyasa puwónááowe. tivoísáímo ésa tíráámaa'a tí'mai ó'owira'a timíyasa tínkamiyasa puwónááowe. iyámpóiyombo ésa tinóvwowima tí'mai ó'owira'a timíyasa tínkamiyasa

puwónááowe. ²² kentáv'e'o asiramáímo máyáantavesa tíyámba umátinkesa mirámó kwéomba ímo ivátuweşamo kentávésamo asiramáímo méwai Áánútu kawepá'á métinkaniye.

²³ moórá-naopa'o méwasamo sáwí'o umátinkewa'o é'a tiyuwé'a isaaisé'a ó'on-daopa'a koró. simátíménda ísáaro. Ísareri-kwaasiti naaó'-nao'a simátíma'mae kwénaaiyana mimbáyái íma ánásaraíndara'a kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai moórágwara'a kumónaumne. ²⁴ ívé-kwaasigo kwéagaraarankaiwaimba íma kwéusayaaitaiye. mayái-kwáásígó kwená anón-kwaasi íma kwéusayaaitaiye. ²⁵ ívé-kwaasigo agaráárankainda-kwaasigomo índantemba íníye. mayái-kwáásígó kwená anón-kwaasigomo índantemba íníye. miráumai kemá anóndako únasa simái sáwí'a umásinkesa sésa taraváá-kwántóntí kawáánákó áwí'a Píyésepu iyémá kwésewe. mirá kwéseмба pósa kesí kwaási simái ávááraumai sáwí'a umátinkanaaowe Ísu siráiyé.

²⁶ Ísu simásuwena séna mináímbá imáyáa é'a kwaási-taaroí íma inkaisé'a máero. aúpá'ó kwáyáin-tantaa'a amápa'a avora'á paárínasa awánanaaowe. túnkaipa'a kwáyáin-tantaa'a avora'á paárínasa awánanaaowe. mindáyave'a kwaási-taaroí íma inkáiséro. ²⁷ aúpá'ó simátíménda avora'á simátíméro. keinárawa'o simátíménda-aimba sáwíva-kwaasimo torupenká'á simátíméro. ²⁸ tínkamiya'o puwónááon-kwaasi-taaroí íma inkáiséro. miwí

ķentimambá íma tínkambai ánásanaaovo Áánútun-aaroiye su'mai inkáiséro. kwemó éna sáwí-marupa'o iramó kwégaindava'a tógwarare timankwáraré tuwáinasa ménaaowe. ²⁹ maarán-áimbá imáyáa oro. sáwíyan-dumama téntékaan-dumama kae'-númámá sáwíyan-ontankakemba siyáánkai-toyaaraamba kwémeyan-ovo Áánútu kíraan-dumama kárákwirena ímo kanaán-iye sínanamo éna íma puwéna marapá'á kumínívo ³⁰⁻³¹ sáwíva'-numama Áánútu aúranka'a íma anón-tantaa'an-ivo kwaási anón-tantaa'a owaná póna kárákwirena amápa-tantaa'a kwéawanena kenti'nótáugwara'a kwétaampamai kwéawanaivo íma táá'a kaíno Ísu siráíye.

Ísu áwí'a avorató sénaunda-kwasai.
Árúku 12:8-9

³² Ísu mináímbá simásuwena séna amáparawai túranka'a kentávésa sésa kesí anóndakoman-iye síyawaiyave'a kesivo kwíyómpakewai aúranka'a sé'a kesí kwaásiman-owe sénaumne. ³³ ánivo kwaási túranka'a kembá tínaaemba umásimiyawaiyave'a kesivo kwíyómpakewai aúranka'a sínaaemba umátimenaumne Ísu siráíye.

³⁴ Ísu mináímbá simásuwena séna kentávé'a maarán-ímáyáa íma oró. kwaási amápa'a paru umái máyáantavena marapá'á kunkáíye. ímanivo marapá'á kunkáunda kwaási taaínka'a ésa évakarawai kesáái isáiyasa évakarawai aaisambá sénááowe. ³⁵ ívékwara aanogwara'a kesááiyavesa maará ónááowe. avowámá moórá-imayaa ínana ááninko ó'on-imayaa íníye. anówama moórá-imayaa ínana ayáámúnko ó'on-imayaa

íníye. anáávúkowe ó'on-o'on-imayaa óyááoiye.
³⁶ moórawai kwenamáárawi kwená namuro-
 kwáásíráámbá umái ónááowe. kesááiyavesa
 miráumai miwítí imáyáa taaínka'a ónááowe Ísu
 siráíye.

³⁷ Ísu mináímbá simásuwena séna kesí
 kwaási-i'a ónáe síyawai aiva'á tinóvowiye
 táánimbaare tiyáámumbaare tirumbá timésa
 naaémba kembá tirumbá símémba uwóví'an-
 owe. ³⁸ kemá puwónaunda-taima sùgwaata'mae'a
 kondantembá kesí kwaási-i'a iyawaima umbai-
 yántáá'á timíyasa minúmbái-yántáá'á íma
 maimaésa sínaaemba kwaránááomba uwóví'a
 ónááowe. ³⁹ tirááímo táíndai'o ésa íma kawé'á
 umái ménaaovo kentávésa imáyáa ésa tirááímo
 táínda-yantaa'a tuwésa puwésa aúnái'a umái
 kwíyómpa'a mai'mai'a ónááowe Ísu siráíye.

⁴⁰ Ísu mináímbá simásuwena séna
 ti'maráandawai kentáái isáiyawai kesááigwara'a
 isánááowe. kesáái isáiyawai si'mákaiwain-
 aagwara'a isánááowe. ⁴¹ Áánútun-ai
 simátimindawai évakarawaitopa'a kwínasa
 sésa Áánútun-ai kwésimatimendawai
 ónda pó'a enáái isánaumne síyawaima
 kwésimatimiwaimba Áánútu kawé'-mékám-
 aména kwéisaiyawaigwara'a mirám-békám-
 timíníye. arupí umái máyáiwai évakarawaitopa'a
 kwínasa sésa arupí umái máyaandawai ónda
 pó'a enáái isánaumne síyawaima arupí umái
 máyainda-kwaasigomba Áánútu kawé'-mékám-
 aména kwéisaiyawaigwara'a mirám-békám-
 timíníye. ⁴² kesí kwaási awánésa sésa úwoisan-

kwaasi imbánivo Ísuna kwaási-i'a uráimba pó'a áwa'naa ónáe sésa sáwíyan-tantaa'a nombá amíyana Áánútu kawé'-mékámá timíníye Ísu siráíye.

11

Yóni nombó pétinkaraiwaina kwaasái.

Áríku 7:18-35

¹ Ísu kwená kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi mináyáátáár-áímbá simátímatuwena mimbárává'á tuwéna ó'on-o'on-daopa'a kwenáái kosimátíma'mae kwégwena kwená kawer-ámá agaráátínkaraiye.

² agaráátinkowana Yóni ándá-naumpa'a máyonka'a Áánútumo usásinankaiwai Káráísiti ún-aimba iséna kwená kwayó-kwáásí ti'marówasarai Ísunopa'a tésarai ³ áísaa esarai sésarai kumíníyonemo sirááwaiya'ono. á'owawa ónómpo kumíníwaina amu'maránaumno suyaná

⁴ Ísu séna tayauwerékai isááyamba awánááyamba Yónimba kosimámekai sékai ⁵ túramba kavíkáiwai túramba awánamái kawé'á owaná táá'a kaúnkaiwai táá'a kwéisaawana tísamaima pukáiwai kawé'á umái tísamaima kwétaawana túma karáiwai kawé'á kwéumatinkena puwón-kwaasi kwéusasintinkena úwoi-kwaasi áséi-kwasai kwésimatimena séna ⁶ kentávéna íma kaer-ímáyáá iyawai tirunkó kawé'á kwéiye siyé Yónimba kosimámekaiyo Ísu súwasarai kurááiye.

⁷ Yónina kwayó'nákai tayauwerésarai kuyaná Ísu Yónin-aaí amápa-kwaasi simátimena séna Yóni

kavóná-marava'a máyáísa'a koawáné'a nóran-
 imayaa kwéera koawánaraao. úndá toréna umá
 móma'mema'o intenkáán-kwáásí Yónima iyé-
 ímá'yáá uráao. Yóni íma mirán-kwáásímán-ivo
 asirayán-kwáásímán-iyé. ⁸ nóran-imayaa kwéera
 koawánaraao. kawer-únánkwátói úmakainda-
 kwaasi Yónima iyé-ímá'yáá uráao. ímanivo mirán-
 kwáásí kawer-únánkwátóigwara-kwaasi anón-
 kwaasiti naaúmpa'a kwémaewe. ⁹ nóran-imayaa
 kwéera koawánaraao. Áánútun-aaí kwésiwai
 Yónima iyé-ímá'yáá uráao. owé Áánútun-aaí
 kwésiwaiman-iyé. árai'a simátíme'a sé'a kwemá
 Áánútun-aaí siráawai usáyaaitaraiye. ¹⁰ Áánútun-
 aaí aúváivimba Yónin-aaí simái agaimaréna séna

Áánútu séna isaaó. moóráwaimba ai'maráanana
 kesáái maimaéna ená aiva'á kwéna ená
 aambá kwi'yíniye siráiyé

agaimaréna siráimba Yónintavena siráiyé.
¹¹ simátíménda ísáaro. Yóni nombá
 pétinkaraiwaina mayáígó amápa-kwaasiti
 mayáígómbá usáyaaitaisana Áánútu kawé'á
 umánkaraivo Áánútu kwená kwaásira'o
 kawááin-kwaasi anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye
 anómba kawé'á umátinkaniye. ¹² Yóni nombá
 pétinkaraiwai Áánútun-aaí simátimindayavena
 ááimba ásárainkakemba ívékwara'a évakarawai
 Áánútu kawááipa'a íyóvo sésa aambá itánée
 sésa anóm-bayai máyáawasa évakarawai aamoí
 ésa Áánútu kenká'á kawááinkwae kwésewe.
¹³ naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakowaiye
 Mósesiye Áánútu kwená kwaásimo kawááinimba
 paáriniye-aimba suwaná naaémba Yóni

paáruraiye. ¹⁴ naaóvá'á Íráiyaa maémáiwai ókwara'a paáriníye-aimba suwa'á mináímbó širáan-aintave'a áraire sewa'á kemá sé'a Íráiyaantavesamo siráamba Yónintavesa siráawe kwésunda mináíntáv'é'a áraire seró. ¹⁵ kwéisaawai ísámai kawe'á oro Ísu siráiyé.

¹⁶ Ísu mináímbá simásuwená moórá-ainkwara'a simátimena séna ívé'a máyáan-kwaasi nóran-kwaasiraane sénaumno. mirán-kwáásirááni'a kwéomba iyámpóiyomba naaópa'a marupímbá mésa aávéima kwétesa moórá-ayampa'o máyáan-iyampoi tááyesa imá tiré'a taseró. ¹⁷ moórá-íya súna'a íma táásá uráawe. ivi'á taan-íyá súna'a íma ivi'á taráawe. miníyámpói uráantemba maamáyáan-kwaasi mirá kwéowe. ¹⁸ Yóni nombá pétinkaiwai ména ándá-aran-domba íma kwénena Áánútuntavena ísámai toónkwará'á íma kwénaisasa kwentávésa sésa taraváá-kwámbá arumpimbá máyáiwaiman-íye kwésewe. ¹⁹ kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai mé'a ándá-aran-donkwara toónkwará'á kwénaunasa kentávésa sésa ándá-aran-donte toónté námae íyíwaima póna táákísi máyáan-umoyan-kwaasiye sáwí'a on-kwáásítí kwaásiman-íye kwésewe. ánivel Áánútu simátímakaintemba kwéowai sésa Áánútu kawer-ímáyáágwáráwáímán-íye kwésewe Ísu siráiyé.

íma aai ísaraan-kwasai.

Áríku 10:13-15

²⁰ moórá-mora-tawai Ísu naaó'-nao'a kawe'-máyaí ímo awánaraam-bayai mayówasa awánésa sáwí-mayai íma tuwésa Áánútunopa'o ímo tuntávéna Ísu asiramái séna ²¹ keinárawa'a

Kórásini-naopaken-kwaasiye Pétésáitaa-
naopaken-kwaasiye sáwí-meyamba kentópa'a
tíníye. naaóvá'ó Táyaa-naopaken-kwaasiye
Sáítóni-naopaken-kwaasiye Áánútuun-aaimo ímo
ísaraawaivimbo kawe'-má'yái ímo awánaraam-
bayaimo kwémayaawandamo awánarekai
miwítí sáwí-mayai tukáasino. sáwí-mayaimo
tuwésamo úwoi-unankwatoimo úmaesamo
kanamó a'mákáankakai Áánútu tuwánaraisino.
²² mindáyave'a simátíménda ísáaro. maarán-
ímáyáá kwée'a Áánútu kwaási má'yáawaina
ááintavena tísaa ínín-kanaa tínimba Áánútu
Táyaa-naopaken-kwaasiye Sáítóni-naopaken-
kwaasiye sáwí-meyamba anómba timíníye-imayaa
kwéowe. ánivo kentí sáwí-meyanko minkáé'-
náópakewaiti sáwí-meyankomba usáyaaítaya-
sawí-meyamba timíníye. ²³ Kápénéamu-
naopaken-kwaasiyono. kentúwí'a mósá maré'a
sé'a kwíyómpa'a iyónaumne sembánivo púwón-
ayampa'a kónááowe. naaóvá'á Sótómu-naopaken-
kwaasivimbo kawe'-má'yái ímo awánaraam-
bayaimo kwémayaawandamo awánarekai miwítí
sáwí-mayai túwówana póna Áánútu mindáó'a
íma ánásasuwowana ívé'a úwoi kwáyáisino.
²⁴ mindáyave'a simátíménda ísáaro. maarán-
ímáyáá kwée'a Áánútu kwaási má'yáawaina
ááintavena tísaa ínín-kanaa tínimba Áánútu
Sótómu-naopaken-kwaasi sáwí-meyamba anómba
timíníye-imayaa kwéowe. ánivo kentí sáwí-
meyanko Sótómu-naopakewaiti sáwí-meyankomba
usáyaaítaya-sawí-meyamba timíníye Ísu siráíye.

kesópa'a teró siráin-kwasai.

Árúku 10:21-22

²⁵ minkánáá Ísu Áánútuntavena séna kesivoó kwiyómpakwara mararákwará'á kárákwiraandawai óne. amápa-tantaa'a kwéisaumne sen-kwáásí íma simátíme úwoi-kwaasi simátíme ²⁶ mirámó iyyávéna kwéankaisa'a pó'a enáwí'a mósá kwémaraumne Ísu Áánútuntavena siráíye.

²⁷ Ísu mináímbá simásuwena séna kesivo amápa-tantaaka'a kárákwiyuwo séna simakaiye. amáparawai kesí ááimba íma suwánaraavo kemá kesivo ááninko únana póna kesí ááimba suwánaraiye. amáparawai kesivoná ááimba íma awánaraavo kesivombá pó'a keyáá kwená ááimba awánaraumne. kesivoná ááimba simátímenae únda-kwaasi kanaán-umai kesivona ááimba kwéawanaawe.

²⁸ kentí mayáí umbai-máyáí kwémayaawana kentópa'a umbai-yántáá'á kwáyáiwai kesópa'a tíya'a kentí imáyáa aúnái'a umátínkáana'a paru umái ménaaowe. ²⁹ kemá kesúma íma maé iyé'a paru umátínkaundawai úna'a pó'a kesí aambá kawé'á umái awáné'a kesáái taagwiyavíya'a kentí imáyáa aúnái'a umátínkáana'a paru umái ménaaowe. ³⁰ kesááimo taagwiyavónááomba íma umbaí táinana tíménaunda-mayai kawé'-máiyáimán-íye Ísu siráíye.

12

Ísu savaatirár-áímbá siráin-kwasai.
Máaka 2:23-28, Árúku 6:1-5

¹ minkánaávímbá Yútaa-kwaasi agándaan-
kanaara'a Ísuwe kwená kwayó-kwáásiyé
kígauvimba úwíti-ton-kigauvimba kwéguwana
kwená kwayó-kwáási táái tinkówasa úwíti-
aramba kútúmai ásimá pítuwesa kwénowasa
² amáán-kawaa-kwaasi tuwánésa Ísuntavesa
sésa tuwánaao. agándaan-kanaama aambá
áúmbakaawasa mirá kwéowe suwaná ³ Ísu
séna naaóvá'ó Tévítimo urómba aúváivimba
agaimarón-ainkona ááimba íma ísaraawe.
Tévítiye kwená kwaásiye táái kwétinkowana
⁴ Tévíti Áánútuna mono'-náúmpá'á iyéna Áánútu
aúranka'o makón-tomba umairéna kwénena
kwená kwaási timúwasa naráawe. mintómbá
úwoi-kwaasi íma némaembanivo mono'-má'yái
má'yón-kwaasi némaembani. Tévíti mintómbá
umairéna timúwasa nonká'á Áánútu íma áwáá'a
siráimbanivo kesí kwaási mirá kwéowa'a áwáá'a
ímo seráámbá áwáá'a kwésewe. ⁵ naaóvá'á
Mósesi simátímakain-aimba aúváivinkemba
awánaraawe. Áánútuntavesamo ísámaimo
póimo tuvú'máimo kwéagayaan-kwaasi anóm-
bono'-naumpa'a mayái kwémaesa agándaan-
kanaagwara'a mayái kwémayaawasa mirámó
kwéontavesa íma aai kwésimatinkesa sésa
sáwí'a kwéowe íma kwésewe. ⁶ simátíme'a
sé'a keinárawapimba kwémayaunda-mayaigo
anóm-bono'-naumpa'o kwémayaam-bayaigomba
usáyaaitaraiwo agándaan-kanaa mono'-má'yái-
kwáási mayái kwémayaantave'o ímo sáwí'o
kwéowe senkákémbá kesí kwayó-kwáásiyávé'a
sáwí'a kwéowe íma seró. ⁷ Áánútun-ai
aúváivimba agaimaréna séna Áánútu séna

póimo tuvú'máimo agaimáimo símémba kanaán-ivo tirumbó kwéumatinkaamba anón-aamoi kwéune

siráimba mináinkóná ááimbo isé'o kwarékai ímo sáwí'o uráan-kwaasi aaivimbá íma maitínkáasino.
⁸ kwíyómpakemba kwaási úranda'a pó'a agándai-kanaara'o kárákwiraundawai úmpo agándai-kanaara'o kwaásimo mayái kwémayaamba kendéimán-iyé Ísu siráiyé.

ayáámba kawévaigurain-kwaasigona kwaasái.

Mááka 3:1-6, Árúku 6:6-11

⁹ Ísu miv'á tuwéna mono'-náúmpá'á iyúwana ¹⁰ moóráwai ayáámba kawévaiguron-kwaasi máyowasa aaivimbá mayankánée sésa Ísumba áísaa esa sésa agándai-kanaama mayái aambá áúmakaan-kanaama póna áí'o in-kwáásí asóvamankai-mayai mayáínda ámáámba araaísíni. íya araaísíniyo suwaná ¹¹ Ísu tísaa ena séna keinárawapinkemba kentí sipisípi-poraa'o maipímbó pékaina'o é'a agándai-kanaara'a ááéema mósá asinánááo. owé á'a mirá onááomba ¹² kwaásigo sipisípi-poigomba usáyaaitaraimba póna agándai-kanaa áí'o in-kwáásí asóvamankanimba kawé'á éna ámáámba íma araaísíniye simátímatuwena ¹³ ayáámba kawévaiguron-kwaasiyavena séna enayáámba árútuwao súwana ayáámba árútuwowana kawé'á umánkowana ó'on-ayaankaamba úwasa ¹⁴ ámáán-kawaa-kwaasi mono'-náúmpákémbá kumésa Ísumba nóraumaiya tuvuwónaundaya'iyó sésa ámááyu-aimba siráawe.

Ísu Áánútuna mayái-kwáásígóná kwaasái.

¹⁵ amááyu-aimba sun-táámá Ísu iséna mimbárává'á tuwówasa sáwívarawai kwenánaemba kwárówana tí'o ún-kwaasi amápa'a asóvamatinkena ¹⁶ asiramái séna kemó umátinkaunda-aimba íma simátíméro siráiyé. ¹⁷ mirámó úmba naaóvá'á Áánútun-
aai simátímakowai áwí'a Áísáya sirónka'a póna Ísu mirá uráiyé. Áísáya agaimaréna séna Áánútu séna

¹⁸ kwembá usásinankaraunana kesí mayái-kwáásí isa'á kwená imáyáa kwée'a aamoí kwéumanke'a aai senaná kesimankó kwesé máyainana ó'on-o'on-kwaasi amáparawai kesí arupí-aimba simátimena ¹⁹ íma aaisambá tiyéna íma anónka'a séna naaópa'a kwénaaena íma anónka'a séna ²⁰ Áánútunopa'o ímo asiramáimo máyáan-kwaasi íma tiyuwéna kawé'á umátinkaniye. mirá úmae iyéna mayái maimaé iyéna íma ivátuwainana kesí arupí-ainko usáyaaitena kwáyainasa ²¹ ó'onkaa-kwaasi kwenáwí'a isésa sésa árai'a súwa'naa íníwaiman-iyé sénááowe

Áánútu siráiyé sirónka'a póna Ísu mirá uráiyé.

Ísunte Píyésepuntei kwaasái.

Máaka 3:20-30, Árúku 11:14-23, 12:10, Árúku 6:43-45

²² moóráwai maúmba kwenarumpimbá taraváá-kwámbá máyowana póna minkwáásígó íma aai kwésuwana aúramba kavikówasa áí'maesa Ísunopa'a máánkówana Ísu mayauwéna

minkwáásígómbá kawe'á umánkowana kwemá aái súwana aúramba awánówasa ²³ sáwívarawai táátavesa ésa sésa mindá'á Tévítin-andarakemba paáriniyemo siráawaiya'i. Ó'owa'iyó suwasá ²⁴ áamáán-kawaa-kwaasi mináímbá isésa kampa'á sésa ímanivo taraváá-kwántóntí kawaáná'á áwí'a Píyésepu asirayámbá ámisana tokéna póna taraváá-kwámbá kwémaitiyuwaiye siráawe.

²⁵ suwaná Ísu miwí tááma iséna simátimena séna moórá-andama áái'a tiyésa pósa taaínkaar-umai mésa íma asiramáívakaamba kwémaewe, moórá-naopara'i. moórá-akuna'i. usíyán-ákúmbá pósa taaínkaar-umai íma asiramáívakaamba kwémaewe. ²⁶ Sáátáánigona kwaásimo áái'o tiyésamo taaínkaa'o ésamo ésa íma asiramáívakaamba kwémaewe. kentáv'é'o sembá Píyésepu asirayámbá ámisana tokéna póna taraváá-kwámbá kwémaitiyuwaiyemo kwéseмба ²⁷ ánivo Píyésepuna asirayánká'ó taraváá-kwámbó kwémaitiyuwaundarakai kentí kwaásigwara'a Píyésepuna asirayánká'á taraváá-kwámbá maitiyúwáásino. mirán-áímbó síyasamo ésa kentí kwaási kampa'á kwésewe sénááowe. ²⁸ ánivo kemá Áánútun-amankona asirayánká'á taraváá-kwámbá kwémaitiyuwaundayavena Áánútuna asirayámbá keinárawapimba kwévaarisa'a kwéawanaawe.

²⁹ moórá-aimba imáyáa oro. moóráwai moórá-nanko avowámó asiramáímo máyainanamo éna mindáúmpákémbó umóyámbó mayáindayavenamo éna íma úwoi uveránívo mindánkó avowámbá ánda asááúmankenamo éna uvékena kwená náaindaamba umóyámbá

mayáníye.

³⁰ kembá íma kwésuwa'naa-esa kesí namuro-kwáásiráámhá umái kwémaewe. íma súwa'naa esa kwaási torupamáí símémhá moórá-mora umáguraawe.

³¹ mindáyave'a simátíménda ísáaro. kwaási sáwí-mayai kwémaesa simái sáwí'a kwématinkaamba mindá Áánútu maitiyuwánívo Áánútun-amankontavesa simái sáwí'a umánkanaaomba mindá Áánútu íma maitiyuwáníye. ³² kembá kwaási úrandako kumpaáruraundawaimba simái sáwí'a umásinkanaaomba mindá Áánútu maitiyuwánívo Áánútun-amankontavesa simái sáwí'a umánkanaaomba mindá Áánútu íma maitiyuwéna ívékwara naaénkwara'a íma maitiyuwáníye.

³³ kawé-táígó kawer-árámhá íyáísana sáwí-taigo sáwí-aramba kwéiyaivo taaéramba awánésa kawé-táígón-aramban-íye. sáwí-taigon-aramban-íye kwésewe. ³⁴ iyánkó póígon-araa'an-owe. sáwíre su'mai on-kwáásí mé'a pó'a íma kanaán-umai kawer-áímhá kwésewe. tirumpimbá kwáyáin-imayaanei kwésewe. ³⁵ kawé-kwáásí kawer-ímáyáávínkémbá kawé'-máyái kwémayaavo sáwí-kwaasi sáwí-imayaavinkemba sáwí-mayai kwémayaavo sáwí-kwaasi é'a sáwí-aimba kwésewe.

³⁶ simátíménda ísáaro, Áánútu kwaásimo máyáawaina ááintavena tísaa ínín-kanaa tínímhá úwoi-aimbo ó'on-o'on-aimbo siráantavena tísaa íníye. ³⁷ kawer-áímhá sirén-kwaasiyavenamo éna arupí-kwaasiman-owe Áánútu séna sáwí-aimbo

sirén-kwaasiyavenamo éna sáwí-kwaasiman-owe síníye Ísu siráíye.

ímo awánáúnda-mayai mayaaó siráan-kwasai.

Mááka 8:12, Árúku 11:29-32

³⁸ súwasa évaka'a áamáán-kawaa-kwaasiye áamáamba sun-kwáásíyé Ísumo sáwí-aimbo sínda isánáe sésa anóndakoo áraira Áánútumpakena kunkáana ímo awánáúnda-mayai máyénata awánaano suwaná ³⁹ Ísu séna ívé'o máyáan-kwaasi sáwí-kwaasi é'a Áánútuntave'a íma imáyáa é'a kentáv'é'a kwése'a Áánútumo ai'mákainamo e íma awánáúnda-mayai máyénata awánaanomo kwéseмба naaóvá'á Áánútu Yónaambo uráintemba kembá mirá ínivo mináimbá imáyáa oro. ⁴⁰ naaóvá'ó anón-doyaako Yónaambo nawíkowanamo kaumbo-táwaimo arumpimbó méraintemba kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai kaumbo-táwai maipímbá ménaumne. ⁴¹ Yónaa kaumbo-táwai anón-doyaako arumpimbá máyowana miín-kwituwówana minkákémbá Nínívaa-naopa'a Áánútun-aaí kosimátimuwasa isésa sáwí-mayai tuwésa Áánútun-aaí ísaraawe. ívé'a Yónaamba usáyaaitaraundawai máyauna'a kesáái íma kwéisaamba póna naaémба Áánútu kwaásimo máyáawaina ááintavena tísaa ínín-kanaa tínimba Nínívaa-naopaken-kwaasi keinárawa'a aaivimbá maitinkésa sésa Yónaan-aaí iséta sáwí-mayai tukáundayaanivo Yónaamba usáyaaitarawai kentí naaópa'a máyowa'a kwenáái íma isé'a sáwí-mayai íma tukáawe Nínívaa-naopaken-kwaasi sénááowe.

42 naaóvá'á kentíkwá'nára'a kárákwírowai áwí'a Sórómoni kawer-ímáyááwínkémhá aaimá kwésimatimuwana moórá-ininko némpaken-kawaa-ininko Sórómonin-aii koisánáe séna kwémena kuráíye. ívé'a kemá Sórómonimba usáyaaítaraundawai máyauna'a kesáái íma kwéisaamba póna naaémba Áánútu kwaásimo máyáawaina ááintavena tísaa ínín-kanaa tínimba minínínkó keinárawa'a aaivimbá maitinkéna séna kemá némpakemba Sórómonin-aii taísaraumpo Sórómonimba usáyaaítaraiwai kentópa'a máyowa'a kwenáái isómbe íma isámai kawé'a uráawe síníye Ísu siráíye.

taraváá-kwánkó koyauwékain-kwasai.

Áríku 11:24-26

43 Ísu mináimbá simásuwena séna kwaási arumpinkémhá taraváá-kwánkó auwéna kavóná-marava'a nombá íma kwáyáipa'a kogwénaena séna náávára ménaumno séna avakáá uwáána
 44 séna tayauweré'a kesí naambá kwaásigo arumpimbá pó'a koménaumne simásuwena téna taawánaimba mindánkómbá kankambá kwiyú'mái kawer-umásukaisana taawánéna
 45 tayauweréna avakaeté-taravaa-kwamba miwítí sáwí-mayai anómbe uráawai tí'maena minkwáásígó arumpimbá tamáyáawana moórá-taravaa-kwamba arumpimbá máyáísana minkwáásígó sáwí'a umái máyáísasa naaémbe sáwíva-taravaa-kwamba máyáawana kwemá anómbe sáwí'a umái méraiye. miráumai ívé'o máyáan-kwaasi sáwí-mayai kwémaesa anómbe sáwí'a úmaesa iyónááowe Ísu siráíye.

*Ísun-anówawe áúnava'maati kwaasái.
Mááka 3:31-35, Árúku 8:19-21*

⁴⁶ Ísu kwésimatimumba Ísun-anówawe Ísun-áúnava'maate tésa aaí simámengaontavesa máápa'a máyówana ⁴⁷ moórawai Ísuntavena séna enanówe enáúnava'maare aaí simámenaesa máápa'a máyáawe súwana ⁴⁸ Ísu séna kesinó nááwa'iyo. kesúnava'a nááwiya'o séna ⁴⁹ ayáándeí kwená kwayó-kwáásí agaráátinkena séna kesinó kesívá'maa'a máyáawe. ⁵⁰ kesivo kwíyómpakewai siráini'a kwéowai kesinó kesúnava'maa'a kesímánaa'maa'an-owe Ísu siráíye.

13

*moórawai ánýumba tu'makáin-kwasai.
Mááka 4:1-20, Árúku 8:4-15*

¹ mitáwai Ísu naaúmpa'a tuwéna Káriri-nonkwaaunkon-awampa'a koména aaí simátimindayavena úwasa ² sáwívarawai tóyo ésa kwená egwaa'á tamáyóntavena nompí-sípívimbá usámaaisena máyowasa minkwáásiyómbá nonkwaaúnkón-awampa'a máyówana ó'on-o'on-aimba kwántámai simátimakaiye. ³ moóra-aimba simátimena séna moórawai ánýumba maimaéna kígauva'a kwégwena ⁴ máyu'maraisana évakar-anayumba aampa'á kunkwáyáísana numaómá túkúnasukaiye. ⁵ évakar-anayumba óntankwara'-maravimba kunkwéna paáká'-márávimbá póna avekáán-umai anón-isana ⁶ aa'á kaisaná amímá ayáátááka'a íma kunkéna aáyánkaguraiye. ⁷ évakar-anayumba karaampimbá kunkwéna kárúraisana karaan-tantáákó ara'násukaiye.

⁸ évakar-anayumba kawé'-márávimbá kunkwéna karuwéna anón-éna arambá imái sáwívar-aramba iyéna évaka'a usáyaaitayan-aramba iyáísana évaka'a umaimái-aramba iráíye.
⁹ kwéisaawai ísámai kawé'á oró Ísu siráíye.

¹⁰ Ísu súwasa kwená kwayó-kwáásí kwenópa'a tésa taáísaa esa sésa kwésimatimenda nóra séwa kwántámai-aimba kwésimatimeno suwaná ¹¹ Ísu séna Áánútu kwená kwaásimo kawááin-ainkona ááimba kwésimatimunda Áánútu keinárawa'a imáyáa tímísa'a kwéisaavo miwí imáyáa íma tímakaisasa kwéisaantave'a kwántámai-aimba kwésimatimune. ¹² Áánútun-aaimo ísámaimo kawé'ó iyawai Áánútu túwa'naa ínasa moórá-ainkwara'a isésa mirámó kwéiyanamo éna Áánútu túwa'naa ínasa amápar-ainkwara'a isánááowe. Áánútun-aaimo ímo ísámaimo kawé'ó ésa kampa'á sésa kawé'á umái kwéisaumne síyawaima tirumpinkémbá mináímbá maimayáínana íma kwéniye. ¹³ kwéisaambanivo íma ísámai kawé'á kwéowe. kwéawanaambanivo íma awánamai kawé'á kwéowe. mirámó kwéontave'a simátimunda kwántámai-aimba kwésimatimune. ¹⁴ naaóvá'á Áánútun-aii simátímakowai áwí'a Áísáya siráimba miwí mirá kwéowe. Áísáya séna

kwéisaambanivo íma ísámai kawé'á kwéowe. kwéawanaambanivo íma awánamai kawé'á kwéowe. ¹⁵ miwítí imáyáao umbái kwétaisana tááko aaimó isáíyávéna ávón-kaisaná túranko awánaiyavena ávón-kwégaivo ímo mirámó ésamo ésa táá'o isésamo túrambo awánésamo kesááimo isésamo miwítí sáwí-imayaamo

tuwésamo kesópa'o tenkákái sáwí-imayaa
maitiyuwé'a kawé'á umátinkausino

Áánútu siráiyé Áísáya agaimaréna siráimba Ísu
siráiyé.

¹⁶ Ísu mináimbá simásuwena séna simátíme'a
sé'a keinárawa'a kawé'ó umáímo awánaamba
Áánútu kawé'á kwéumatinkaiye. kawé'ó umáímo
ísáamba Áánútu kawé'á kwéumatinkaiye.

¹⁷ simátíménda isáaro. naaóvá'á Áánútun-
aai simátímakowaiye arupí umái máyówaiye
sáwíva-kwaasi keinárawa'o kwéunda-mayai
kwéawanaanten-umai awánanae sésa umbá íma
awánaraawe. miwí keinárawa'o kwéisaanten-
umai isánáe sésa umbá íma ísaraawe Ísu siráiyé.

¹⁸ Ísu kwená kwayó-kwaásíyávéna
simátímatuwena séna moórawai ánáyumba
tu'makáin-ainkona ááimba súnda isáaro.

¹⁹ Áánútu kwená kwaásimo kawááin-aimba
isésa íma isámai kawé'á kwéowana Sáátáánigo
téna tirumpinkémbá tamaimái úwoiva'a
kwétiyuwaiye. minkwáásí aampa'á kunkwáyáin-
anayunkaamba kwéowe.

²⁰ ánáyumbo
óntankwara-maravimbo kúmimba maarán-
ááímbán-iyé. Áánútun-aai isésa aamoí

ombánivo ²¹ íma tirumpimbá táto'mai kawé'á
owasá Áánútun-aaiyavesa umbai-yántáarí'a
umátinkaantavesa Áánútun-aai ivátukaawe.

²² ánáyumbo karaampimbó kúmimba maarán-
ááímbán-iyé. Áánútun-aai isáámbanivo marapár-
úmbái-yántáátávésa imáyáa úmae naaésa óisan-
imayaama úmae kwénaaesa mirán-ímáyááo
Áánútun-aai káátasuweisasa íma Áánútuna mayái

kwémayaawe. ²³ ánáyumbo kawe'-márávímbó kúmimba maarán-ááimbán-iyé. Áánútun-aaí isésa tirumpimbá táto'mai kawe'á ésa asiramái mésa Áánútuna mayái kwémaesa kwétuwa'naa-owasa évakarawai usáyaaitamai-mayai kwémaesa kwétuwa'naa-owe Ísu siráiyé.

sáwí-anayumba u'makáin-kwasai.

²⁴ Ísu mináímbá simásuwena séna Áánútu kwená kwaásimo kwégawaain-aimba maarán-áímbán-iyé. moóráwai kwená kígauva'a kawer-ánáyúmbá áwí'a úwítí-anayumba u'makáisana ²⁵ moórá-no'waamba amááraawigwara'a tuún-kwaiguráawana namuro-kwáásígó téna arambó ímo iyáí-uwítiraan-anayumba sáwí-anayumba avuvumpimpá'á u'makáisana ²⁶ úwítí anón-éna arambá iyáísana úwítiraan-damai u'makáiwai anón-isasá ²⁷ mayái-kwáásí awánésa kígauugo avowánópa'a tésa sésa kawer-ánáyúmbá u'makáandavimba úwítiraan-damai náávakena mimpímbá kwáyáivo sewaná ²⁸ séna namuro-kwáásígó mau'makáiyé sisasá áísaa esa sésa táúyuwanaumne sewaná ²⁹ séna ímanivo úwítí táúyuwaavainivo túwéwana ³⁰ kwáyainana naaémba úwítí karepáína'a toómbó akaránááowaiyave'a senasá misáwí-úwítiráán-damáí táúmai asááumai iramá kwégaindava'a tuwésa úwítí úramba áká'mai kesí toón-dáúmpá'á maránááowe Ísu siráiyé.

taaérankona kwaasái.

Mááka 4:30-34, Áríku 13:18-21

31-32 Ísu maarán-áinkwárá'á simátimena séna Áánútu kwená kwaásimo kwégawaaain-aimba maarán-áimbán-iye. moóráwai sáwíyan-taeranko áwí'a másátati mintáigó arambá ímo ane'ó awánaraan-taeramba kígauva'a u'makáawana anón-éna amaimá móivarena kóyáwé uráisana numaómá mimpímpá'á ánáamba úmarena kwémaiye Ísu siráiyé.

33 Ísu maarán-áinkwárá'á simátimena séna Áánútu kwená kwaásimo kwégawaaain-aimba maarán-áimbán-iye. moóra-ininko pérétitomba agayánae séna kanaráán-tántáákó áwí'a páráwaa'a maimaéna intorái-yántáá'á sáwíyantantaa'a ayáúmaraisana kwéna intoréna anónkwéiyé Ísu siráiyé.

34 Ísu kwaásiyomba aai simátimenaé sénomó úmba íma avora'á siráivo kwántámai-aine su'mai simátímakaiye. 35 naaóvá'á Áánútun-aai simátímakowai sirónka'a póna Ísu mirá uráiyé. kwemá agaimaréna séna simátíménda kwántámai-aimba simátimenaumne. Áánútu maramá taróruurainka'a aúpá'ó kwáyom-bayaigon-aai ímo ísaraan-aimba simátimenaumne siráiyé agaimaréna siráimba Ísuntavena siráiyé.

sáwí-anayumba u'makáin-ainkona ááin-kwasai.

36 Ísu mináímbá simátímatuwena tiyuwéna naaúmpa'a iyúwasa kwená kwayó-kwáásí kwenópa'a tésa sésa namuro-kwáásígómó moóráwaina kígauva'o sáwí-anayumbo kwéu'maraiwaina ááimba simásimiyo

suwaná ³⁷ Ísu séna kawer-ánáyúmbó u'makáiwaina ááimba kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai úne. ³⁸ kígauгона ááimba maramán-iyé. kawer-ánáyúnkóná ááimba Áánútu kwená kwaásimo kawááin-kwaasiman-owe. sáwí-anayunkona ááimba Sáátáánigona kwaásiman-owe. ³⁹ namuro-kwáásígó sáwí-anayumba u'makáiwaina ááimba Sáátáánigon-iyé. toómbó akaránáaon-kanaaona ááimba maramó ánásanin-kanaaman-iyé. toómbó akaránáaowaina ááimba Áánútuna kwayó'ná'á kwíyómpakewaiman-owe. ⁴⁰ námáímo áú'maimo iravímbó agaisuwánááontemba naaén-kanaamo tínda mirá ónááowe. ⁴¹ kwaási úrandako kumpaáruraundawai kesí kwayó'nárawa'a kwíyómpakemba ti'máráanasa kesí kwaásivinkemba sáwí-kwaasi ó'owima sáwí-imayaa tíméwasa sáwí-amba kwégwaraawai kuntúkúmai ⁴² iramó kwégaipa'a tiyuwáiyasa mésa ivi'á tésa túwááyaamba akévundarewasa ⁴³ arupí umái máyáawai Áánútu kentivo kawááipa'a mésa aa'ó kwégaintemba mirá ónááowe. kwéisaawai ísámai kawé'á oró Ísu siráiyé.

Áánútu kwaásimo kawááin-kwasai.

⁴⁴ Ísu maarán-áinkwárá'á simátimena séna Áánútu kwená kwaásimo kwégawaain-aimba maarán-áimbán-iyé. ó'oran-ontamba maravímbá utámarena ména pukáisana moóráwai téna taawánéna aamói éna káátamarena mimbáramá meéyámbá ínintavena kwená óísamba maimái tímatuwena óntamba mairéna

mimbárámá komeéyán-éna minó'órán-óntámbó ásamakaamba mairáíye.

⁴⁵ Áánútu kwená kwaásimo kwégawaain-aimba maarán-áimbán-iye. moóráwai ameriyáámba meéyáambaraindayavena naaó'-nao'a kwénaaena ⁴⁶ awánáínda moóráwai ó'oran-ameriyaamba makáinana awánéna kwená óísamba maimái kwétimena óntamba mairéna minó'órán-ámériyáámbá komeéyán-umai kwémayaiye.

⁴⁷ Áánútu kwená kwaásimo kwégawaain-aimba maarán-áimbán-iye. kwasen-únánkáámbá moóráwai nompímbá túwáísana ó'on-o'on-doyaa'a ⁴⁸ minúnámpímbá ógwitagwisana asináíndayavena umái kwéawanaisasa évakarawai áwa'naa umai asímbai áámááíva'a makésa kawé'-nóyáá'á unáámpímbá áitesa sáwí-noyaa'a ivá'á kwétuwaawe. ⁴⁹ naaénkanaa tínimba mirá íníye. kwíyómpakenkwayo'narawa'a kawé-kwáásívínkémbá sáwí-kwaasiyomba tí'mai ⁵⁰ iramó kwégaindava'a tuwáíyasa ivi'á tésa tí'o ínintavesa túwááyaamba akévundanaaowe simásuwena ⁵¹ kwená kwayó-kwáásiyávéna tísa ena séna simátimunda-ainkona ááimba ára isaaó súwasa owé suwaná ⁵² Ísu simátimena séna ísáamba simátimunda-aimba simátíméro. moóráwai naankó avowá kwená naaúmpa'a ááéraan-tantaare aúnáyantaare kwáyáísana taaímbai kwená kwaási kwétimiye. mindánkó avowámó kwétimintemba miráumai ááéraam-bonor-aimpinkene Áánútu kwená kwaásimo kwégawaain-aimpinkene simátíméro Ísu siráíye.

*Násáretivakewai Ísumba tínaaemba
umánkaraan-kwasai.*

Mááka 6:1-6, Árúku 4:16-30

⁵³ Ísu mináimbá simátímatuwena mimbárává'á tuwéna ⁵⁴ kwenamáápa'a kúmba miwítí mono'-náúmpá'á iyéna aaí simátimuwasa táátavesa ésa sésa náávakena kawer-ímáyáá mairéna kawer-áimbá kwésimasimenayaawa nááwawa asirayámbá ámísana kawé'-má'yái ímo awánáúnda-mayai kwémayaiyo. ⁵⁵ kesáámó awánáúnda taainéí évaka-tantaa'o kwéiwai ááninkoman-iyé. Máriaa áánimba éna Yémési Yósépi Sáímoni Yútási tuwaaómán-iyé. ⁵⁶ kwenáúnava'a maanká'á má'yáawe. ⁵⁷ maankákéwáímá póna úwoi-kwaasiman-ivo náávakena mináimbá isénawa minásíráyámbá mairénawa kwésiyo sésa kayorésa tínaaemba umámúwana Ísu simátiména séna Áánútun-aaí simátímíwai ó'on-o'on-daopa'a kwénaaisasa kwenáwí'a mósá kwémaraavo kwená naaópa'a komáyáimba kwenamááraa sésa kesáámó úndanten-kwaasiman-iyé sésa kwenáwí'a íma mósá kwémaraawe Ísu siráiyé.

⁵⁸ kesáámó úndanten-kwaasi póna íma súwa'naa íníye suntávéna ímo awánom-bayai moóra-moramayaiye su'mai mairáiyé.

14

Yóni nombó pétinkaraiwai pukáin-kwasai.

Mááka 6:14-29, Árúku 3:19-20, Árúku 9:7-9

¹ minkánáá Ísuna mayáígón-áái símae iyúwana Káríri-marara-kawaanako áwí'a Éróti mináimbá

iséna ² kwená mayái-kwáásíyávéna séna
 minkwáásígó Yóni nombó pétinkaraiwaiman-
 iye. pukáimpinkemba usásinkena póna
 asirayámbá kwempímbá kwáyáísana mirám-
 báyái kwémayaiye sirái. ³⁻⁴ ááéma Éróti
 kwenáváko awainínkómbá áwí'a Erotíyasimba
 mairówana Yóni séna enáváko awainínkómbá
 aambá áumbakaawa mayááne simá-sima'a úwana
 Éróti ti'marówasa Yónimba koái'maesa ándáva'a
 máánkarowana ⁵ Éróti Yónimba inkamónáe súmba
 kwaási-taaroinkaiséna íma inkánkaiye. kwaási
 Yónintavesa sésa Áánútun-aai simátímíwaiman-
 iye suwaná Éróti séna Yónimba inkámónasa
 áwáá'a siyénááowe séna íma inkaména máyowana
⁶ kwembó ánkaron-kanaamo túwana anón-
 tanomba kaumái sáwíva-kwaasi tímúwasa
 nowaná Erotíyasi ayáámúnko téna túranka'a
 araimá marówana Éróti aamoí umánkena
⁷ minárásígóntávéna séna nóin-tantaatavena
 ankáíya simásímína'a áméno. árai'a súnda pó'a
 sísaina'a áméno súwana ⁸ anówamba koáísaa ena
 súwana anówama aai súwana Érótinopa'a téna
 séna Yóni nombá pétinkaraiwai a'nómbá ará'mái
 táávepimba maré simiyó súwana ⁹ iséna arumbá
 kwéumbanivo aiva'á asirayán-áímbá siráin-
 aimba imáyáa éna toómbó naan-kwáásígwará'á
 ísaraantavaiye séna íma a'áo sénáe séna
¹⁰ moóráwaimba ai'marówana ándávinkemba
 Yónimba anumarambá ará'mái a'nómbá
¹¹ táávepimba maréna maimaéna minárásígómbá
 máamuwana maimaéna anówamba máamuwasa
¹² Yónina kwayó-kwáásí iséna anómba komaimái
 utamánkesa Ísunopa'a téna tasimámakaawe.

naaémba Éróti Ísuna mayáígón-áái iséna séna minkwáásígó Yóni nombó pétinkaraiwai éna pukáimpinkemba usásinkena póna asirayámbá kwempímbá kwáyáísana mirám-báyái kwémayaiye Éróti siráiyé.

Ísu sáwíva-kwaasi toómbá tímakain-kwasai.

Mááka 6:31-44, Árúku 9:10-17, Yóni 6:1-13

¹³ Yóni puwómba kwená kwayó-kwáásí Ísumba simámúwana iséna tuwéna kwená kwayó-kwáásiyé nompí-sípívimbá usámaaisena kwaásimo ímo máyaiyapata kónáe séna kúmba naaó'-naokewai mináimbá iséna marapá'á kóyo uwaná nompí-sípívimbá kwéna ¹⁴ marapá'á ásávomba misáwívá-kwáásí tuwánéna arumbá umátinkena tí'o ún-kwaasi asóvamatinkaraiye.

¹⁵ Ísu asóvamatinkowasa enónka'a kwená kwayó-kwáásí kwenópa'a tésa sésa íma sáwíva-kwaasi máyáapa'an-ivo enáíndara'a ti'márénasa egwaa'-náópimpa'a kwénaaesa toómbá meéyámbáráaro suwaná ¹⁶ Ísu séna toóntáá'a íma kwíya'a toómbá tíméro súwasa ¹⁷ miwí sésa sáwíyan-tomba éva'aasei-tonkwara kae'-nóyáákwará'á kwáyáivo sáwíva-kwaasivimba íma kanaán-íníye suwaná ¹⁸ Ísu maimaé másíméro séna ¹⁹ sáwíva-kwaasiyavena mara'á máéro séna éva'aasei-tonkwara kae'-nóyáákwará'á maisokéna kwíyómpa'a karákéna Áánútuntavena súwi simásuwena mintómbá topán-topan-umai kwená kwayó-kwáásí tímúwasa misáwívá-kwáásí tímúwasa ²⁰⁻²¹ amáparawai nowaná tímú'a vówasa sáwíva-kwaasi 5,000 kwaaima uwasá aaraiyé iyámpóígwarare miráumai-kwaasi

nowaná tímú'a vówasa Ísuna kwayó-kwáásí mintón-ayai sísamaivakemba kae'á kumbaimái-unampimba áítumai ógwitaraawe.

Ísu non-avóvomayaapa'a kuráin-kwasai.

Mááka 6:45-52, Yóni 6:15-21

²² áítumai ógwitowana minkákémbá Ísu kwená kwayó-kwáásí ti'maréna séna kesí aiva'á nompí-sípívimbá usámaaise'a menávápá'náópa'a koró. misáwívá-kwáásí kwéti'mare'a sé'a kentí naaó'-nao'a koró simátimenaumne séna ²³ misáwívá-kwáásí ti'marówasa miwítí naaó'-nao'a kuwaná Áánútumpa'a námúnaamo síndayavena omápa'a umáyowana no'wáamba aúkúwana Ísu kweyáá máyowasa ²⁴ kwená kwayó-kwáásí nompí-sípívimbá non-avuvumpá'á máyówana maramá nénka'a kwáyowana anón-unda to'maé kwétena misípí tayáto'marowasa íma kumbá ²⁵ irataró'a Ísu non-avóvomayaapa'a kwénaaena kwená kwayó-kwáásímó máyónka'a túwasa ²⁶ non-avóvomayaapa'o kwénaaumba awánésa táátavesa ésa tiyántámbá kwétowasa sésa kwaántáo kwénaaiye suwaná ²⁷ Ísu avekáán-umai séna táá'a kaivó aáno máéro. kemá úne súwana ²⁸ Pítaa simáména séna emó Ísóigo úrambo éma sina'á non-avóvomayaapa'a emó máyaandava'a konó súwana ²⁹ Ísu séna kanaán-ivo tiyó súwana nompí-sípívínkémbá kunásavena non-avóvomayaapa'a Ísumo máyopa'a kúmba ³⁰ kawe'á umái kúmba anón-undamo toróntavena imáyáa éna inkaisúmba nompímbá kunávekora'nara kwéena anónka'a

séna Ísóigoo kembá tátoraao súwana ³¹ Ísu avekáán-umai ayáámba áru'mai tátorena séna anón-undamo toráintavai sáwí-imagaa e kesí asirayántávemo ímo imáyáamo óndayavai kunáveraane. kesí asirayántávái íma kaer-ímáyáá uwo súwasarai ³² nompí-sípívimbá usámaaisewana anón-undao maivaiyówasa ³³ nompí-sípívimbá máyówai Ísuna imáyáa mósá marésa sésa árai'a Áánútu ááninko óne siráawe.

Ísu Kénésárétiva'a tí'o ún-kwaasi asóvamatinkarain-kwasai.

Mááka 6:53-56

³⁴ árai'a Áánútu ááninko óne sésa kwaaúnóná menávápá'á Kénésáréti-marava'a kumbá marapá'á ásávowasa ³⁵ mimbápákén-kwáási Ísumba aúyésa naaó'-nao'a simátimesa Ísumo tamaún-aimba isésa tí'o ún-kwaasi tí'maesa tóyo ésa ³⁶ sésa ená unáánkwátói-araaira'a tátoraiana tí'a étinkainkwae suwasá tátórówana tí'a étinkaraiye.

15

tíkwá'nái amáámba siráan-kwasai.

Mááka 7:1-13

¹ amáán-kawaa-kwaasiye amáámba sun-kwáásiyé Yérúsaremu-naopakemba Ísumo máyopa'a tésa sésa ² ená kwayó-kwáási nóra isasá kentáá síkwá'nái amáámba íma kwarésa tiyáámba íma sese ombá toómbá kwénaao suwaná ³ Ísu séna kentíkwá'námo simátimakaan-amaamba kwaré'a Áánútuna amáámba kwéaraaisemba nóra éra mirá kwéoo. ⁴ Áánútu séna kentinóvowi túwí'a anómba oró. ánivo anóvowimo sáwíkaambo

simátinkaindawaimba tuvuwíyana puwíníye Áánútu siráivo ⁵ keinárawa'o siráamba moórawai anóvowiyavena simátimena séna moóráyantaa'a Áánútundeiman-ivo íma kanaán-umai timénaumne siréna anóvowima íma kwétuwa'naa-iyé. mirámó ontávé'a kanaán-iyé kwésewe. ⁶ mirá-sáwí'ó ontávé'a Áánútun-aai tuwé'a kentíkwá'náí áamáamba kwégwaraawe. ⁷ kaumbo-káér-ainkwara-kwaasin-owe. naaóvá'á Áánútun-aai simátimakowai áwí'a Áísáya keinárawatavena árar-aimba siráimba agaimaréna séna Áánútu séna

⁸ maawímá kesúwí'a tóikakene su'mai sésa kesí imáyáa íma tirumpimbá kwáyáiyé.

⁹ kwaásiti áamáamba simái paárombanivo Áánútuna áamáamban-iyé kampa'á sembá miraráán-umai kesí imáyáa kampar-ímáyáá mósá kwémaraawe

Áánútu siráiyé Áísáya simái agaimakáiyé Ísu siráiyé.

kwaásimo sáwí'o umátínkáin-tantaakona kwaasái.

Máaka 7:14-23

¹⁰ Ísu mináimbá simátímatuwena kwaásiyavena teró súwasa kwenópa'a tuwaná séna simátíménda isé'a kawé'á oró. ¹¹ máápaken-tantaa'o naawái íma kwaási sáwí'a kwéumatinkaivo tirumpinkén-áínkó kwaási sáwí'a kwéumatinkaiye siráiyé.

¹² súwasa Ísuna kwayó-kwáásí kwenópa'a tésa sésa áamáán-kawaa-kwaasi emó simátiménda-aimba isésa áwáá'a aéesa kayóráamba íya isaánó

suwaná ¹³ Ísu séna kesivo kwíyómpakewai ímo u'makáin-anayumbo éna táúyuwaniye. ¹⁴ áamáán-kawaa-kwaasi tááiyave'a íma anón-imayaa oró. miwí ímo aambó awánaakakemba tóikakemba kampa'á simátimesa sésa aambá agaráátinkanaumne kwésewe. moórá aúgavitawai moórá aúgavitawaimba ayáán-to'maesarai íma kanaán-umai kóyááoivo mirámó ésaraimo ésarai maipímbá koyuvánkoyaaoye súwana ¹⁵ Pítaa séna kwántámai-aimbo simátimenda-ainkona ááimba simásimiyo súwana ¹⁶ Ísu séna kenkwará'á íma tááko péei kwésisa'a mé'a ísámbanivo íma ísámai kawe'á uráawe. ¹⁷ máapaken-tantaa'o naawái tindáámpá'á kunáyúsúgwinivo ¹⁸ aaimó kwéseмба tirumpinkén-ímáyááo éna mindá kwaási sáwí'a kwéumatinkaiye. ¹⁹ tirumpin-ímáyáávínkémbá sáwí-imayaa ésa tínkamiyasamo puwónááoni'a ésa aarai-úmóyámbá ésa kwaai-úmóyámbá ésa amápa-tantaa'a umóyámbá ésa kampar-áímbá simátinkesa simái sáwí'a umátinkesa ²⁰ mirá-sáwí'ó kwéomba tirumpinkén-ímáyááo kwaási sáwí'a kwéumatinkaivo tiyáámbo ímo sese ombó toómbó kwénaamba mindáo kwaási íma sáwí'a kwéumatinkaiye Ísu siráiyé.

*Kénááni-maravaken-ininkona kwaasái.
Mááka 7:24-30*

²¹ Ísu mináímbá simásuwena kwená kwayó-kwáásiyé mivá'á tuwéna Táyaa-naopare Sáítóni-naopare mináyámpá'á kúmba ²² mináyámpákén-ínínkó íma Yútaa-inimba póna Kénááni-ininko

Ísunopa'a téna anónka'a séna anóndakoo Tévítin-andarakewai arumbá umásinkaa. taraváá-kwámbá kesiyáámúnko arumpimbá máyáísana sáwí'a umái máyáíye súwana ²³ Ísu iséna íma aaí súwasa kwená kwayó-kwáási kwenópa'a tésa asiramái sésa ai'mátuwaao. aasiyaasí mirá siváínivo suwaná ²⁴ Ísu séna Áánútu sí'mákaisa'a Ísareri-kwaasiye su'mai túwa'naa e'a Ísareri-kwaasimo sipisípi-poiraan-umaimo kóyáwé kwéowai kwétuwa'naa-une súwana ²⁵ minínínkó Ísun-aóka'a mara'á kumbaéna séna anóndako súwa'naa uwo súwana ²⁶ Ísu séna iyámpóiti toómbá maimái iyámbá tímúnavo miráumai Ísareri-kwaasimo túwa'naa úndantemba emá ó'onkaa-inimba ónda pó'a áwa'naa únavo kwésune súmbanivo ²⁷ minínínkó séna anóndako árai'a sémpo iyánkó avowá owé sisaná toón-ayai takwémandaiye. miráumai ó'onkaa-ininkoman-iye sinaná kanaán-ína súwa'naa ínáyone súwana ²⁸ Ísu séna kentávái asiramái máyaanda-ininko sénda pó'a mirá ónaumne séna mitáwai ayáámúnkomba asóvamankaraiye.

Ísu sáwívarawai asóvamatinkarain-kwasai.

²⁹ asóvamankena kúmba Káriri-kwaankon-awampa'a koukúmai omápa'a mara'á umáyowasa ³⁰ sáwíva-kwaasi kwemó máyopa'a kumbá tísamaimo tausokón-kwaasiye tiyáántámbo mavíkuron-kwaasiye túrambo kavíkón-kwaasiye aaimó ímo sun-kwáásíyé ó'on-o'on-ti'o ún-kwaasi tí'maesa kwenáísamaivimba mótinkowana asóvamatinkowasa ³¹ tísamaimo tausokón-kwaasi kawé'á uwasá tiyáántámbo mavíkuron-kwaasi

kawe'á uwasá túrambo kavíkón-kwaasi kawe'á umái awánowasa aaimó ímo sun-kwáásí aai suwasá misáwíwáráwái awánésa ávááraumai táá'a kówasa Ísareri-kwaasiti Ísóigo áwí'a mósá makáawe.

*Ísu moórágwara'a toómbá tímakain-kwasai.
Máaka 8:1-10*

³² Áánútu áwí'a mósá marówana Ísu kwená kwayó-kwáásí tááyowasa tuwaná séna maankwáásíyómbá kaumbo-táwai kesé máyáawana maimaésa tiráan-tomba ánásaisa'a sirumbá kwéumatinkaumne. ti'maráanasa miwítí naaó'-nao'a kónááombanivo aampa'á kwíyamba kánoka'a pósa púwóvainiye súwasa ³³ kwená kwayó-kwáásí sésa kavóná-marava'a sáwíva-kwaasin-ovo náánkakenta toómbá maimáíya tíménaumno suwaná ³⁴ Ísu tísaa ena séna nóraumai-tona kwáyáíyo súwasa avakaeté kwáyáísana esimái-noyaakwara'a kwáyáíye suwaná ³⁵ minkwáásíyóntávéna séna mará'á máéro séna ³⁶ avakaeté-tone noyááre maisokéna Áánútuntavena súwi séna mintómbá topán-topan-umai kwená kwayó-kwáásírá'á tímúwasa minkwáásíyómbá tímúwasa ³⁷⁻³⁸ amáparawai nowaná tímú'a vówasa sáwíva-kwaasi 4,000 kwaaima uwasá aaraiyé iyámpóígarare miráumai-kwaasi nowaná tímú'a vówasa kwená kwayó-kwáásí mintón-ayai túwómba avakaeté-unampimba áítumai ógwitowana ³⁹ Ísu misáwíwá-kwáásí ti'maréna kwená kwayó-kwáásíyé nompísípívímbá usámaaisesa Mágátani-ayampa'a kuráawe.

16

*ímo awánáúnda-mayai mayaaó siráan-kwasai.
Mááka 8:11-13, Árúku 12:54-56*

¹ mivá'á Ísu máyowasa ámáán-kawaa-kwaasiye Sátúsi-monor-aimbo sun-kwáásiyé Ísumo sáwí-aimbo sínda isánáe sésa Ísunopa'a tésa sésa áraira Áánútumpakena kunkáana ímo awánáúnda-mayai máyénata awánaano suwaná

² Ísu séna enáínka'o awánaamba aaváúmá naaerírí'a vaisa'á sé'a aaváyaavimba aa'á káníye sé'a ³ aaváyaavimba awánaamba ainánkó aaváúmá káátasuwaísa'a sé'a ívé'a aa'á táníye kwésewe. kwíyómpa'o awáné'o ombá sé'a aa'á káníye. aa'á táníye kwéseмба mirán-tántáákóná ááimba awánaambanivo Áánútumo ívé'o kwéintantaakona ááimba íma awánaraawe. ⁴ ívé'o máyáan-kwaasi sáwí-kwaasi é'a Áánútuntave'a íma imáyáa é'a kentávé'a kwése'a Áánútumo ai'mákainamo e íma awánáúnda-mayai máyénata awánaanomomo kwéseмба naaóvá'á Áánútu Yónaambo uráintemba kembá mirá ínivo mináimbá imáyáa oró. naaóvá'ó anón-doyaako Yónaambo nawíkwonamo kaumbo-táwaimo arumpimbó méraintemba kemá kaumbo-táwai maipimbá ménaumne Ísu séna tiyuwéna kuráiyé.

*íma kaumbo-káér-ainkwara-kwaasi-i'a oró
siráin-kwasai.
Mááka 8:14-21*

⁵ tiyuwéna kúmba Ísu kwená kwayó-kwáásiyé nonkwaaúnkóná menávápá'á kumbá marapá'á ásávesa kwená kwayó-kwáásí péréti-tomba íma

máyómba tuwinkésa kuwaná ⁶ Ísu áamáán-kawaa-kwaasiye Sátúsi-monor-aimbo sun-kwáásíyé kaumbo-káér-ainkwara-kwaasi owé-ímáyáá kwéena kwená kwayó-kwáásí simátimena séna intóráin-tantaa'a sáwíyan-tantaa'a moórá-tonko áwí'a péréti mimpímbá kwémaraawana kwéintorena anómba intembá áamáán-kawaa-kwaasiye Sátúsi-mono-kwaasiyavaiye imáyáa é'a kentúma kárákwimai máéro súwasa ⁷ keáímbá sésa nóra séna mirá kwésiyo. péréti-tomba íma maimaéta túnanaya mirá kwésiye suwaná ⁸ Ísu keáímbó kwésun-aimba iséna nóra séra toómbá íma kwáyáíye-aimba kwéseo. kentáv'é'a íma sáwíyan-imayaa é'a anón-imayaa oró. ⁹ kanaán-umai toómbá tíménaunda ááémo uráundawaina ááimba íma tááko pééi kwésiye. éva'aasei-tomba topán-topan-umai sáwíva-kwaasi 5,000 kwaasi tíméwánasa naráamba mintón-ayai nóraumai-unampina áíturaawara kemó uráundawaina ááimba íma awánaraawe. ¹⁰ avakaeté-tomba topán-topan-umai sáwíva-kwaasi 4,000 kwaasi tíméwánasa naráamba mintón-ayai nóraumai-unampina áíturaawara kemó uráundawaina ááimba íma awánaraawe. ¹¹ áamáán-kawaa-kwaasiye Sátúsi-mono-kwaasiyavaiye imáyáa é'a pérétimo intóráin-tantaatave'a kentúma kárákwimai máéro-aimbo súnnda íma péréti-tontave'a kwésumpo nóra éra íma ísarao súwana ¹² tááko pééi súwasa mináínkóná ááimba ísówana péréti-tontavena íma siráivo áamáán-kawaa-kwaasiye Sátúsi-mono-kwaasiye tááiyavena séna kárákwimai máéro siráíye.

*Pítaa Ísuna ááimba siráin-kwasai.
Máaka 8:27-30, Árúku 9:18-21*

¹³ Ísu Sísáriya Vírípai-naokon-ayampa'a kúmba kwená kwayó-kwáásí tísaa ena séna kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawaintavesa amáparawai kentávésa nóran-kwaasiye kwéseo súwasa ¹⁴ miwí sésa évakarawai sésa emá Yóni nombá pétinkaandawai óne sewasá évakarawai sésa naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakaandawai áwí'a Íráiyaama óne sewasá évakarawai naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakaandawai áwí'a Yérémaya óne sewasá évakarawai sésa naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakaawaivinkemba moórawai óne kwésewe suwaná ¹⁵ Ísu séna keinárawa'a kentávé'a nóran-kwaasiye kwéseo súwana ¹⁶ Sáimoni Pítaa séna Áánútumo usásinankaiwaima Yútaa-kwaasiya kwéamu'maraundawaiya óne. Áánútu asirayánkwáráwái ááninko óne Pítaa súwana ¹⁷ Ísu séna Sáimoni Yónaa ááninkoma ónana Áánútu kawé'á kwéumankaiye. kesí ááinkona ááimba sénda kwaási íma simámévo kesivo kwíyómpakewai mináimbá embá simámísa isáanda póna Áánútu embá kawé'á kwéumankaiye. ¹⁸ simátíme'a sé'a enáwí'a Pítaawemo kwéseмба mináwíkóná ááimba óntamban-íye. anón-ontanka'a kesí naankáámbá ónaunda mindánkáámbá kesí kwaási-i'a owaná púwón-asirayanko íma usáyaaitaniye. ¹⁹ Áánútu kwená kwaásimo kwégawaain-asirayamba áména marapá'ó máyaanda sáwí'o ombá aambó aunóndanten-umai Áánútu kwíyómpa'a ména á'a aambá áúmbakaiye. kawé'ó ombá ímo aambó aunóndanten-umai Áánútu

kwíyómpa'a ména á'a mirá uráiyé simásuwena
²⁰ kwená kwayó-kwáásíyávéna asiramái séna
 Áánútumo usásisinkaiwaima Yútaa-kwaasi
 kwésimu'maraawai úne-aimba íma simátíméro
 Ísu siráiyé.

Ísu puké'a usásinanaumne siráin-kwasai.

Máaka 8:31–9:1, Áríku 9:22-27

²¹ minkánáá Ísu kwemó puwínín-aimba
 ááimba ásámai kwená kwayó-kwáásí simátimena
 séna Yérúsaremu-naopa'a kondá Yútaa-anon-
 kwaasiye mono-káwáá-kwáásíyé áamámba sen-
 kwáásíyé sí'a índai'a umásinkesa sínkamiya'a
 puwónaundanivo kaumbo-táwai maisúwáanana
 Áánútu usásisinkaniye súwana ²² Pítaa áí'maena
 kweyááva'a máankena séna Ísóigoo mirán-áímbá
 sénavo Áánútu íma owé sínasa séndanteni'a
 íma umánkanaaowe súwana ²³ Ísu kwanténa
 Pítaantavena asiramái séna Sáátáánigo siyuwé
 kóaa. kwaásiti imáyáavinkemba kwésempo
 íma Áánútuna imáyáavinkemba kwésempo kesí
 aambá íma itaaó Ísu siráiyé.

²⁴ Ísu mináímbá simásuwena kwená
 kwayó-kwáásí simátimena séna kesínaaemba
 kwaránáe síyawai tirááímo táínda-yantaa'a
 íma tátoraaro. kemá puwónaunda-taima
 súgwaata'mae'a kondantembá kesínaaemba
 kwaránááowaima umbai-yántáá'á timíyasa
 minúmbái-yántáá'á úwoi maimaésa sínaaemba
 kwaránááowe. ²⁵ tirááímo táíndai'o ésa íma
 kawé'á umái ménaaovo kentávésa ísámai tirááímo
 táínda-yantaa'o tuwésamo puwésa aúnái'a

umái maí'mai'a ónááowe. ²⁶ marapákémbó amápa-tantaa'o kwémaesamo puwíyambo éna mintántáákó íma túwa'naa íníye. puwíyamba marapá'ó makáan-tantaa'nei íma anondái'a umásuwesa ókwara'a ayáátáaka'a ménaaowe. ²⁷ kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai kesí kwayó'nárawa'a kwíyómpakewaiye kesivoná asirayánkwará'á kumé'a amápa-kwaasimo úmae kwéiyomba imáyáa é'a miwítí meéyámbá timénaumne. ²⁸ árai'a simátíme'a sé'a évaka'a maanká'ó máyáan-kwaasi íma aiva'á puwé'a kemá kwaási úrandako kesí kwaásimo kwégawaaunda suwáné'a naaémba puwónááowe Ísu siráiyé.

17

*Ísu ó'on-kuwawaa'a aúkáin-kwasai.
Mááka 9:2-13, Árúku 9:28-36*

¹ Ísu mináimbá simásuwena ava'moraé-no'waamba kwaéna Pítaante Yémésinte kwenáváko Yóninte umái tí'maena omápa'a iyúmba miwíyé su'mai umésa ² miwí túranka'a Ísu ó'oran-auma auvúwana óipakemba aaváúgómó inten-úwana kwená unáánkwátóirakemba sán-kena kwayání'a kówasa ³ awánomba kae-kwáásírái kwíyómpakemba paárésarai mindárai túwí'a Mósesiye Íráiyaae Yútaa-kwaasi tikwá'nárai Ísuwe kwaasái kwésuyana ⁴ Pítaa Ísuntavena séna Ísóigoo maanká'ó maúndaya kawe'á imbá póta emó sinataamó éta kwááyu-namba kaumbomá ónaundaya moóra endéi éta

moórá Mósesindei éta moórá Íráiyaa ndei éta mirá ónaundayaawe siráiyee.

⁵ mirá kwésunka'a ainánkó sán-kámaena kwayání'a kámae kuména kunkáátowana mináínámpínkémbá aaigówé su'mai séna maawámá kesáánimba isa'á kwená imáyáa kwée'a ávááraumai aamoí umánkaumne. kwenáái ísáaro súwasa ⁶ kwená kwayó'nárau mináímbá isésa marapá'á kumbésa táátavesa ésa tiyántámbá kwétowana ⁷ Ísu miwímó máyópa'a téna tine'á tátorena séna táá'a kaivó usásinaaro súwasa ⁸ awánomba mindárai kwíyómpa'a iyúyana Ísuwe su'mai méraiye.

⁹ máyowasa omápakemba kúmúmba Ísu asiramái simátimena séna awánaamba íma simátíméro. kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai púwóndavinkemba usásinaandara'a awánaamba kanaará'á simátíma'mae iyóro súwasa ¹⁰ kwená kwayó'nárau Ísumba áísaa esa sésa áamáamba sen-kwáásí Íráiyaa aiva'á paárínana Áánútu usásinankaiwai Yútaa-kwaasiya amu'makáúndawaiya naaémbe paáriniyemo sembá nóra sésa mináímbá kwéseo suwaná ¹¹ Ísu séna aiva'á Íráiyaa paaréna to'mayaa íniiye-aimba árair-aimban-iiye. ¹² simátíme'a sé'a Íráiyaa á'a paárúwasa íma aúyésa sáwí'a umánkanae sésa sáwí'a umánkesa mirá uráantemba kembá kwaási úrandako kumpaáruraundawaiimba sáwí'a umásinkanaaowe súwana ¹³ tááko pééi súwasa Íráiyaa siráimba Yóni nombá pétinkaraiwaintavena siráiyee siráawe.

*Ísu taraváá-kwámbá mayáúkain-kwasai.**Mááka 9:14-29, Árúku 9:37-42*

14 simásuwesa omápakemba kúmúmba sáwíva-kwaasi torupamáí máyówasa awánomba moóráwai Ísunopa'a téna aísamaivimba kumbéna séna 15 anóndakoo keşáánimba arumbá umánkaao. sáwí'a umái ména tanaambá váguvagu kwéena aigaregó nonkáánéna aiyayaamba sápisimagwisana nompíné iravíné tanaambá kwévamae kwénaaisa'a 16 ená kwayó-kwáási máyáapa'a máankaunasa íma kanaán-umai kawé'a umánkaraawe súwana 17 Ísu séna kentí imáyáa kae'náér-imayaama isa'á kentávé'a íma imáyáa kwéowana póna sirumbá umbái kwétaivo nóraumai-tawaiya'i kesé ménaumpo enáánimba áí'mae tiyó súwana áí'maena túwana 18 Ísu taraváá-kwántávéna séna auwé kóaaó súwana arumpinkémbá auwéna kóúwana miníyámpóí kawé'a umánkowana kawé'a umái méraiye.

19 kawé'a umánkowasa naaémbo Ísu kweyáá máyonka'a kwená kwayó-kwáási tésa sésa nóra séta mintáraváá-kwámbá íma kanaán-umaiya mayáúkaumno suwaná 20 Ísu séna Áánútuntave'o mayauwáníyemo sé'o asiramáímo máyáankakai mayauwáísino. árai'a simátíme'a sé'a moórá-taigo áwí'a másátati sáwíyan-aramba ma'makáisana áruma kwikéna anón-tainambo kwéiyintemba kesé aráápamai sáwíyanka'a mé'a naaémba anóni'a umái aráápamai mé'a omátave'o sé'o kítímae ór-ayampa'a kóaaomo síyanamo éna mirá íníye. [21 Ísu mináímbá

siráimba kwesé aráápamai máyáamba kwená mayái amápa'a kanaán-umai mayánááontavena siráíye.]

Ísu puwínín-aimba siráin-kwasai.

Mááka 9:30-32, Áríku 9:43-45

²² Ísu kwená kwayó-kwáásí Káríri-ayampa'a torupamáí máyówana Ísu simátimena séna kembá kwaási úranda'a kumpaáruraundawaimba ó'on-kwaasi timíyasa ²³ sínkamiya'a puwé'a kaumbo-táwai maisúwáanana usásisinkaniye súwana miwí tirunkó umbaí taráíye.

táákísi-ontamba tukáan-kwasai.

²⁴ tirunkó umbaí tówasa Ísu kwená kwayó-kwáásíyé Kápénéamu-naopa'a kumbá anóm-bono'-nankontavesa táákísi-ontamba kwémayaawai Pítaanopa'a tésa sésa ená anóndako anóm-bono'-nankontavena táákísi-ontamba kwétuwai. íya kwétuwaiyo suwaná ²⁵ Pítaa séna kwétuwaiye simásuwena naaúmpa'a iyúwana táákísin-aimbo ímo sirónka'a Ísu Pítaamba áísaa ena séna Sáimoniyo marapákén-ánón-kwáásí timáaraawitopakemba táákísi-ontamba maésa ó'onkaatopakemba maésawa kwéompo nóran-imayaamo kwéemo e simásimiyo súwana ²⁶ Pítaa séna táákísi-ontamba ó'onkaatopakemba mairáawe súwana Ísu séna miráumai Áánútuna kwaásiya póta anóm-bono'-nankona táákísi-ontamba íma tuwánaundayaanivo ²⁷ áwáá'a sevái póta úwoi tuwánaundayaanivo nonkwaaúmpá'á kuré ánda túwénana kumína aiva'ó torénda-noyaa'a mairé

óipimbo óntambo kwáyaina maimaé minóntándéi esáváiyé kentáváiyé táákisi móuwo Ísu súwana mirá uráiyé.

18

nááwa kwéusayaitaiyo siráan-kwasai.

Mááka 9:33-37, Áríku 9:46-48

¹ mitáwai Ísuna kwayó-kwáásí kwenópa'a tésa taáísaa esa sésa Áánútu kwená kwaásimo kawááin-kwaasivinkemba nááwa usáyaaitesa anón-kwaasi-i'a kwéoo suwaná ² Ísu moórá-iyampói ááyowana túwana avumpimbá aránkena ³ séna árai'a simátimé'a sé'a sen-ímáyáámó ímo tuwé'o iyámpóímo ímo usáyaaitanae-imayaamo ontembó keinárawa'a mirán-ímáyáámó ímo íyanamo éna Áánútu kenká'á íma kawááiniye. ⁴ miníyámpóígó tísamaivimbo máintemba mirámó kwéowai Áánútu kwená kwaásimo kawááin-kwaasivinkemba kwéusayaaiteawe. ⁵ kentávésa imáyáa kwéesa iyámpói áwa'naa onten-umái kwésuwa'naa-owe Ísu siráiyé.

sáwí'a kwéon-kwasai.

Mááka 9:42-48, Áríku 17:1-2

⁶ Ísu mináimbá simásuwena séna iyámpóígomo kesááiyavenamo árairemo sintenkáán-umai évakarawai áraire kwésewe. évakarawai tésa kesááiyavesamo áraire kwésewaima kamparáimbá tasimátimiyasa isésa sáwí-ampa'a kówiyasa Áánútu kampa'ó síyawaima sáwí-meyamba anómbe timínívo miwímó tinumarampimbó anón-ontambo aríkwímaresamo nonpímbó

túwááwasamo kumésamo kumpuwésarakai
 kampar-áimbá íma simátíméwasa sáwí-ampa'a
 íma kosinó. mindá kanaán-íye. ⁷ marapá'á
 máyáanka'a kesáái tuwésa sáwí-ampa'a
 kónááontavena ó'on-o'on-tantaako kwétavisiye.
 mirá-sáwí-tántáákó kwaíkwai'a kwéimba
 pósa sáwí-ambo ó'owimo agaráátínkáawai
 sáwí-meyamba mayánááowe. ⁸ tiyáánkowa'i.
 tísamaigowa'i. sáwí'o ína'a misáwí-ámpá'á
 kúnavo sé'a moórá-tiyaana'i. moórá-tisamaiya'i.
 arátúwáaro. kae-tiyááná'i. kae-tísamáiyá'i.
 kwáyaina'o é'a sáwí-marupa'o iramó kwégaipa'a
 kónááomba mindá sáwí'an-íye. sáwí'o uráimbo
 maisuwé'o máyáamba mindá kawé'an-íye.
⁹ túrankomo sáwí'o ína'a misáwí-ámpá'á kúnavo
 sé'a moórá-turamba pítuwaaro. kae-túrándéimo
 awáné'o é'a sáwí-marupa'o iramó kwégaipa'a
 kónááomba mindá sáwí'an-íye. sáwí'o uráimbo
 maisuwé'o máyáamba mindá kawé'an-íye Ísu
 siráíye.

sipisípi-poimo áúyokain-kwasai.

Árúku 15:3-7

¹⁰ Ísu séna úwoi-kwaasiyave'a úwoisamban-owe
 íma sé'a kárákwiyoro. Áánútuna kwayó'nárawa'a
 kwíyómpakewai miwírá'á kárákwiraawai kesivo
 kwíyómpakewaina egwaa'á mésa miwí táái
 kwésimamevo kárákwiyoro Ísu siráíye.

[¹¹ Ísu mináimbá simásuwena séna kemá
 kwaási úrandako kumpaáruraundawai Áánútuna

aampa'ó ímo kwégwaraan-kwaasiyave'a tivakáá-
 umai sáwí'o umáimo máyáampinkemba kawer-
 ámpá'á métínkáandayave'a kunkáumne.]
 12 sipisípira'a kárákwiyowai kwéon-aimba
 ísáaro. moóráwai sáwíva-sipisipi 100 sipisípira'a
 kárákwiraisana moórá-sipisipi áúyokwisana
 misáwívá-sípísípímó umó kwénaamba tiyuwéna
 moórámo áúyokwimba koavakáá eémena
 13 awánénamo imbá aamoí kwéena séna
 kesí sipisípi áúyokwimba áíkaumne séna
 mimbóráwáíná aamoí anómba éna sáwíva-
 sipisipi ímo áúyokombo úwoimo máyáawaiti
 aamoí sáwíyanka'a kwéiye. 14 sipisípira'o
 kárákwiyowaimo áúyokwi-sipisipiyavenamo
 arunkómó umbaimó taintembá kentivo
 kwíyómpakewai kwená aampa'ó ímo
 kwégwaraan-kwaasiyavena arunkó umbái
 kwétaiye Ísu siráiyé.

kentí kwaási sáwí'a umátínkáan-kwasai.

15 Ísu mináimbá simásuwena séna ená
 kwaási Áánútuna kwaásigomo embó sáwí'o
 umánkainamo e kwempá'á mináintávái
 kosimámínana kwewé su'mai máyaindara'a
 kosimámínana enáái isénamo arupí umánkainamo
 ékai kwesé esé kawé'á umái máékaiyo. 16 enáái
 ímo isáínamo e moóráwaiya'i. kaekóná'i.
 kotí'mai kwempá'á simámiyo. Áánútun-
 aai aúváivimba agaimaréna séna moóráwaimba
 aaivimbá mayankánáe séna mináimbá ísarewai
 kaerá'i. kaumbowá'i. tí'maena mátinkena áísaa
 umai isáníye siráimba mindáyavena ená kwaási
 enáái isáníntavena moóráwaiya'i. kaekóná'i.

kotí'mai kwempá'á mé'a simámíyana kentáái isáino. ¹⁷ ániyo ímo isáinamo e Áánútuna kwaási torupamátinke enáái simátímínasa mésa simámíyana kwemó miwí tááimo ímo isáinamo e imáyáa e se Áánútuna aambó ímo kwáráan-kwaasiraamba éna táákísi-umoyan-kwaasiraamba kwéiye siyó Ísu siráiyé.

¹⁸ Ísu séna árai'a simátíme'a sé'a marapá'ó máyáanka'a sáwí'o ombá aambó aunónaaonten-umai Áánútu kwíyómpa'a ména á'a aambá áúmbakaiye. kawe'ó ombá ímo aambó aunónaaonten-umai Áánútu kwíyómpa'a ména á'a mirá uráiyé Ísu siráiyé.

¹⁹ Ísu mináimbá simásuwená séna moóra-aimba simátíménda isáaro. marapá'ó máyáanka'a kae-kwáásígóráímó moóra-aintavesaraimo mimbórá-ímáyáámó ésaraimo kesivo kwíyómpakewaimo áísaa íyanamo éna mirá umátinkaniye. ²⁰ kaumbo-káé-kwaasi kentávésa imáyáa ésa torupamáí máyáamba túwa'naa ónaundayave'a miwísé ménaumne Ísu siráiyé.

²¹ Ísu mináimbá súwana Pítaa Ísunopa'a téna séna Ísóigoo kesí kwaási sáwí'o umásínkáva'o kwéiyomba mindáyave'a nóraumai-tawai íma aaivimbá mayankéra íma imáyáa éra ivátuwanaumno. avakaeté-tawaima sáwí'a umásínkáimba íma aaivimbá mayanké'a íma imáyáa é'a ivátuwaunda pó'a moóra-tawaimo sáwí'o umásinkaindara'a aaivimbá íya mayankéra. íya imáyáa éra. ivátuwanaumno

súwana ²² Ísu séna íma avakaeté-tawaiye su'mainivo úwoi mirá úmae iyuwó Ísu siráiyé.

óntamba ámakaintavai íma ivátuwaao siráin-kwasai.

²³ Ísu séna sáwí'o umátínkáamba íma imáyáa é'a ivátuwaaromo súnda maarán-íiyávé'a sé'a Áánútu kwená kwaásimo kawááin-aimba maarán-áimbán-iyé. moórá anón-kwaasigo kwená mayái-kwáásí óntamba kwááyu tímakena ²⁴ tísaa ónáe kwéimba anón-ontamba 10,000,000 ontamba kwááyu ámakaiwaimba moóráwai áí'maena móaminkwae séna íyísana ²⁵ íma móamintavena óntan-anavo séna kwembá airé'a awainínkómbá airé'a kwená iyámpóíye kwená póíye kwená óísane maimaé'a ó'on-kwaasiti mayái mayáníntave'a miwí kwétime'a óntamba maimaé'a kemó tukáunda-ontankaamba umái másíméro sisaná ²⁶ kwená mayái-kwáásígó aísamaivimba kumbaéna séna arumbá umásinkema simu'makéna'a óntamba avakáá-é'a amápa'a áméno sisaná ²⁷ kwená anón-kwaasigo arumbá umánkena séna kanaán-ivo kwááyu ámakaunda-ontamba íma imáyáa ónaumpo ivátuwaao sisaná ²⁸ mayái-kwáásígó máápa'a kuména moórá mayái-kwáásígómbá awánéna sáwíyan-ontamba 100 ontamba ámakaiwaimba awánéna amósámba kumbapaména anónka'a séna kwááyumo ámakaunda-ontamba avekáámbá simiyó sisaná ²⁹ kwenaisamaivimba kumaéna séna arumbá umásinkema simu'makéna'a óntamba avakáá-é'a áméno sisaná ³⁰ íma iséna áí'maena ándáva'a móankena séna kwááyumo ámakaunda-ontamba símínasa

ayúránkáaro sisasá ³¹ mayái-kwáásíyómbá awánésa tirumbá umánkesa miwítí anón-kwaasira'a kosimáméwana ³² anón-kwaasigo iséna kwená mayái-kwáásígó sáwívar-ontamba 10,000,000 ontamba mairáiwaimba ááyaisana tisaná séna sáwí-mayai-kwaasi óne. kentávái arumbá umásinkao séndayave'a mirá é'a anón-ontamba kwááyu ámaKaunda-ontamba íma imáyáa ónaumpo ivátuwe íma simiyó sé'a ³³ sirumbó umánkaraundantemba moórá-mayai-kwaasigomba arumbá umánkááraamba sáwí'a óne séna ³⁴ arumbá anómba sáwí'a umánkena ándáva'o kárákwiraindakonka'a móankená séna kwááyumo ámaKaunda-ontamba amápa'a simína ayúrankao sisaná ándáva'a ánkaraíye ³⁵ Ísu simásuwena kwená kwayó-kwáásíyávéna séna kentí kwaásimo sáwí'o umátinkáambo ímo ivátuwe'o imáyáamo úmae kwéiyianamo éna kesivo kwíyómpakewai kentí sáwí-mayai íma maitiyuwáníye. óntan-anavomo intembá kesivo mirá umátinkaniye Ísu siráíye.

*aarakwá'ó tasáén-aimbo siráin-kwasai.
Mááka 10:1-12, Áríku 16:18*

19

¹ Ísu mináyáátáár-áímbá simátímatuwena Káríri-ayampa'a tuwéna Yútiyaa-ayampa'a Yótáni-nonkona menávápár-áyámpá'á komáyowasa ² sáwívarawai tóyo uwaná tí'o ún-kwaasi asóvatinkaraiye.

³ asóvatinkowasa áamáán-kawaa-kwaasi sésa Ísumo sáwí-aimbo sínda isánáe sésa Ísunopa'a tésa sésa moórá-kwaasigo maanáintáváiyá'i.

ó'on-o'on-aintavaiya'i. awainínkómbá kanaarará
 auwáníyo. mirámó énamo éna áamáan-aimba
 araisíni. íya araisíniyo suwaná ⁴ Ísu
 séna naaóvá'ó Mósesimo agaimakáin-aimba
 awánaraawe. maarán-áímbá agaimaréna séna
 Áánútu kwíyómba maramá taróruronka'a
 aaraigwára kwaaigwára'á taróruyaiye.
⁵ taróruena séna aaraigwára kwaaigwára'á
 tatóruundayavesa tinóvowi tiyuwésa awaikóe
 awainínkóe tágárotamai mimbórá-túmá ma'mái
 kwémaewe Áánútu siráiyé. ⁶ mindáyavesa
 awaikóe awainínkóe íma kae-kwáásiráámbá
 ésa mimbóráí'a kwéowe. Áánútu aarai-kwáái
 moóráí'a umátínkaraintavesa íma tasáéro Ísu
 súwasa ⁷ miwí sésa naaóvá'á Mósesi maará
 séna moóráwai awainínkómbá ai'mátuwaindawai
 aúváivimba agaimaréna séna kesuwainímbá
 ai'mátuwaumne séna agaimái amiíno siráiyé.
 nóra séna mirán-áímbá siráiyó suwaná ⁸ Ísu
 séna kentíkwá'ná tirumbá makáamba pósa
 Áánútun-aaí íma ísóntavena mindáyavena
 Mósesi minamáámbá siráimbanivo Áánútu
 kwíyómba maramá taróruronka'a íma mirá
 siráiyé. ⁹ simátíme'a sé'a moóráwaimo awainínkó
 íma moórá-kwaasigoe kwénaaisana awaikó
 ó'on-aintavena ai'mátuwenamo ó'on-inimbo
 kwémayaimba umóyámbá kwémayaiye Ísu siráiyé.

¹⁰ Ísu mináímbá simásuwena máyowasa kwená
 kwayó-kwáásí sésa aaraimó kwémayaamba
 sénda-aimba kwáyáinka'a pósa mirá kwéovo
 ímo aaraimó maésamo úwoimo kwémaemba
 kawe'á kwéowe suwaná ¹¹ Ísu séna amáparawai

sen-áimbá íma kawe'á umái ísáawasa aaraimó ímo mayánááontavesa Áánútu asirayámbá tímakaiwai mináimbá kwéisaawe. ¹² évakarawai moórá-mora-aintavesa íma aaraí máyáawasa évakarawai tinóvowi sáwí-kwaasi tínkaraawai aaraí íma máyáawasa évakarawai túmo sáwí'o umátínkaraawai aaraí íma máyáawasa évakarawai Áánútu kwená kwaásimo kawááin-aimba isésa Áánútuntavesa imáyáa ésa aaraí íma kwémayaawe. kanaán-umai mirá ónaumnemo kwésewai mináimbá isánááowe Ísu siráiyé.

Ísu iyámpói kawe'á umátínkarain-kwasai.

Máaka 10:13-16, Áríku 18:15-17

¹³ Ísu simátimuwasa évakarawai Ísu tátorena kawe'á umátinkena Áánútumpa'a námúnaa sínkwáe sésa iyámpói tí'maesa tuwasá kwená kwayó-kwáásí sésa tí'mae'a kóro suwaná ¹⁴ Ísu simátimena séna íma kóro sé'a tiyuwáiyasa kesópa'a iyámpói úwoi teró. miníyámpóímó kesópa'o tentembá Áánútu kwená kwaásimo kawááimba miraráán-umai kwégawaaimba iyámpóimo kesópa'o tí-amba íma ítátinkaaro séna ¹⁵ miníyámpóirá'á ayáámba tátorena túwa'naa umai námúnaa simásuwena tíyukaiye.

óísankwara-kwaasigona kwaasái.

Máaka 10:17-31, Áríku 18:18-30

¹⁶ tiyuwówana moórawai ívé-kwaasigo Ísunopa'a téna séna anóndakoo nóran-kawera umáíya aúnái'a umái kwíyómpa'a maí'maira ónaumno súwana ¹⁷ Ísu séna nóra se kawe'-máiyáiyáiyá sísa oónó. mimbóráwái

Áánútu kweyáá kawe'ná'an-iyé. aúnaí'a úmai maí'mai'a ónáe sémo e Áánútuna áamáamba kawe'á umái kwaraaó súwana ¹⁸ mindákó áísaa ena séna nóin-amaana kwaránaumno súwana Ísu séna tínkamiyasamo puwónááoni'a íma uwó. íma aarai-úmóyámbá uwó. íma umóyámbá mayaaó. kampar-áímbá íma simátinkaaó. ¹⁹ kentinóvowi túwí'a anómba uwó. esávái-ímáyáámó óndantemba ená kwaásiti imáyáagwara'a uwó. miráumai-amaamba kwaraaó Ísu súwana ²⁰ mindákó séna minámáámbá kwa'maé'a kwéiyumpo nóran-amaankona íma kawe'á kwéuno súwana ²¹ Ísu séna amápa-tantaa'o kanaamó émo e ená náaindaamba ó'on-kwaasi kwétíme óntamba mairé ímo makéwai tímatuwenana ená kawe'-méyámbá Áánútu kwíyómpa'a ankániye. tímatuwemo e kesínaaemba kwaráníyone súwana ²² mináímbá iséna sáwíva'-naaindaamba makóntavena anón-imayaa úwana arunkó sáwí'a kwéuwana kuráiyé.

²³ kúwana Ísu kwená kwayó-kwáásiyávéna séna árai'a simátíme'a sé'a sáwívar-oisambo makén-kwaasi Áánútumo kwená kwaásimo kawááipa'a kwíyamba umbaí táníye. ²⁴ moórá-poigo áwí'a káámeri mimpóígó kwaigóná avaapimbá íma kanaán-umai kóveraniye. káámeri-poigomo kwaigóná avaapimbó kóverainkakai sáwívar-oisamba makén-kwaasi Áánútumo kawááipa'a kosinó Ísu súwasa ²⁵ kwená kwayó-kwáásí mináímbá iséna táátavesa ésa sésa umbaí taintávésa nóran-kwaasiya Áánútumo kawááipa'a ménaao suwana ²⁶ Ísu

tuwánéna séna kwaási miwítí mayáinéí íma meeyámbarésa kónááovo Áánútu amápa-tantaa'a úwoi kanaán-umai kwéiye súwana ²⁷ Pítáa séna isaaó. kentáásí amápa-tantaa'a tuwéta enánaaemba kwégwaraumpo nóram-beyana mayánaumno súwana ²⁸ Ísu séna árai'a simátíme'a sé'a Áánútu amápa-tantaa'a aúnaí'a úmaraindara'a kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai ságayankwarawai mé'a kárákwiyona'a keinárawa'a sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi kesínaaemba kwégwaraawai Ísareri-kwaasi mayáiyávé'a tísaa ónááowe. Ísareri sísamaivakemba kae'á kumbaimái tínkaraiwai-andarakewai tísaa ónááowe. ²⁹ kentávésa imáyáa ésa Áánútun-aai kosimátímenaaontavesa naambáru'a tuwésa tuwaaísái tiyuwésa tívá'maa'a tiyuwésa tímánaa'maa'a tiyuwésa tinóvowi tiyuwésa táánimbaa'a tiyuwésa tiyáámúmbaa'a tiyuwésa miwítí maramá túwáawaina anondáma túwáan-tantaa'a mirán-tántáá'á sáwíva'a mémaesa aúnaí'a umái kwíyómpa'a maí'mai'a ónááowe. ³⁰ ívé'a évaka'a aivakéwái aáno tínaaeni'a íyasa ívé'a évaka'a tínaaenkewai aáno aivarí'a ónááowe Ísu siráíye.

20

ándá-aran-kigauva'-mayai-kwaasiti kwaasái.

¹ Ísu mináímbá simásuwena séna Áánútu kwená kwaásimo kawááin-qimba maarán-áímbán-íye. moóráwái ándá-aran-kigaugo avowámá kesí mayái mayáígwáe séna ááéma usásinkena kwaási tivakáá-umai tuwánéna ² séna kesí

mayái kwémaewa'a moórá-tawai-mayaigona óntamba tíméno sisasá owé sewaná tí'maena kwená ándá-aran-kigauva'a móitinkaisasa mayái kwémayaawana ³ usá aaváyaavimba ókwara'a mayái mayáígwáe séna mayáímó mayánáe sésamo torupamáímo máyáapa'a kwéna tuwánéna ⁴ séna kesí mayái kwémaewa'a arupí-meyamba tíméno sisasá ⁵ owé sésa mimbáyái kwémayaawana kwáyá'wái mirán-umai ókwara'a kwétirena eénáínka'a ókwara'a kwétirena ⁶ mayái ánásanaaon-kanaa sáwíyanka'a kwétisana mayáímó mayánáe sésamo torupamáímo máyáapa'a kwéna évakarawai tuwánéna séna nóra éra úwoi máyáao sisasá ⁷ sésa íma moórá-kwaasigo kesí mayái máyáaro siráawata máyaumne sewaná tiré'a kesí ándá-aran-kigauva'a mayái máyáaro sisasá mirá uráawe.

⁸ mirá owaná eénáínka'a kígaugo avowámá mayái-kwáásírá'ó kárákwiraiwaintavena séna mayái-kwáásí tááyare miwítí meéyámbá timé naaémbo tiráawai aiva'á timé aiva'ó tiráawai naaémba timiyó sisaná ⁹ iséna mirá éna mayái ánásainiye kwéínka'a tiráawai moórá-tawai-mayaigona óntamba tíména miráumai tímatuwena ¹⁰ ááéma aaváyaavimba tiráawaiti meéyámbá tíménáe kwéísasa miwí imáyáa ésa kentáásí meéyámbá anómban-iye kwésewana moórá-tawai-mayaigona óntamba tímísasa ¹¹ maimaésa kígaugo avowámá í'ái simánkáawana ¹² miwívínkémbá moóráwai séna naaémba tiráan-kwaasi sáwíyam-bayai mairáavo kesáa aiva'á tiráundawaiya anón-a'a kwégaisata umisi-aráá'á méta anóm-bayai mairáundaya

mimbórái'a umáíya meéyámbá símakaandaya nóra séwa kentáámó siméndantem-beyamba miwí tímakaano sisaná ¹³ kígauugo avowámá séna kesí kwaásiyo kemá sé'a kesí mayái kwémaewa'a moórá-tawai-mayaigona óntamba tíméno súna'a owé sé'a mayái mairáawa'a mindáyave'a íma sáwí-meyamba kwétimumpo ¹⁴ kentí meéyámbá maimaé'a koró. keinárawa'o timúndantem-beyamba naaémbo tiráawai mirám-béyámbá timénáe'a kwéune. ¹⁵ kesí óntambo taaímbare'o kwétimunda mindá kendéimán-iyé. sáwiyambayai mairáawai anón-ontamba kwétimuna'a ímo kayórááraamba kwégayoraawe kígauugo avowámá siráíye Ísu siráíye.

¹⁶ Ísu mináímbá simásuwena séna miraráán-umai Áánútu kwená kwaásimo kawááipa'a aiva'á kwégowai íyasa naaémbo kwégowaise mimbórái'a umái aasiyaasí aúnaí'a umái maí'mai'a ónááowe Ísu siráíye.

Ísu kwemó puwíníntavena siráin-kwasai.

Mááka 10:32-34, Árúku 18:31-33

¹⁷ Ísu séna Yérúsaremu-naopa'a kónáe séna aampa'á kwégwena kwená kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi tí'maena moórá-ayampa'a tínkarena ¹⁸ simátimena séna maísáaro. Yérúsaremu-naopa'a konanayá moóráwai kembá kwaási úrandakomba mono-káwáá-kwáásíyé ámáámba sen-kwáásíyé agaráátinkainasa kembó sínkami-aimba simái tarúmaresa ¹⁹ sí'mai ó'onkaa-kwaasi tímíyasa kanaáráá'a kwésinkesa súwíruku'a nésa taaira'á sínkamiya'a púwónasa utamásinkaiya'a

kaumbo-táwai maisuwé'a usásinanaumne Ísu siráiyé.

*kae'nárai tinówama Ísumba áísaa uráin-kwasai.
Mááka 10:35-45*

²⁰ minkánáá Sépéti ááninkai tinówama tí'maena Ísunopa'a téna moórá-yantaatavena áísaa ínintavena anóndakoman-iye séna takívairowana ²¹ Ísu séna nóintavaiya síjaa ínáyewa kwéono súwana tinówa séna emó kawááindava'a kesááninkai usásintinke évarevar-akwampa'a tinkáníyone súwana ²² Ísu séna sénda-ainkona ááimba íma ísaraiye. sáwí-nombo anavéúmpinkembo náúndanten-umai sí'a índai'a umásinkanaaomba keinárai kanaarará kemó náúnda-anaveumpinkemba náyááoiyo súwasarai keirái kanaám-pókai náyauye suyaná ²³ Ísu séna árai'a séye. kemó náúnda-anaveumpinkemba náyááoiyo kesí évareva-sukwampa'a kemá íma usásintinkanaumpo Áánútu kae'nárai umátinkaraimba póna usásintinkaniye súwasa ²⁴ Ísuna kwayó-kwáásí siyáánkainarawa'a mináimbá isésa mináváráwai áwáá'a tíyúwana ²⁵ Ísu tááyowasa tuwaná séna á'a ísaraawe. marapár-ánón-kwáásíyómbá usáyaaitamai asirayán-áimbá simáti-simati kwéuwasa kwenkóyai kwentáyai'a uráawe. ²⁶ anón-kwaasimo ontembá keinárawa'a íma mirá oró. keinárawapinkemba usáyaaitanae síyawai ó'owiti kwayó'á maránááowe. ²⁷ keinárawapinkemba aivarí'a ónáe síyawai amáparawaiti mayáímá túwa'naa oro. ²⁸ kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai íma súwa'naa

ígwáe'a kunkáumpo kemá kwaási túwa'naa
ónáe'a kunkáumne. sáwí-imayaavinkemba
iyátinkanaundayave'a puwónaumne Ísu siráiyé.

*Ísu túramba kavíkóndarai kawé'á
umátínkarain-kwasai.*

Mááka 10:46-52, Árúku 18:35-43

²⁹ Ísuwe kwená kwayó-kwáásiyé Yéríko-
naopakemba kumbá sáwíva-kwaasi tínaaemba
kumbá ³⁰ kae'nárai túramba kavíkóndarai
aanéiva'a méсарai Ísu kwétiye-aimba isésarai
anónka'a sésarai Tévitin-andarakewai ómpo
arunkái umásinkaaó suyasá ³¹ misáwívá-
kwáási áwáá'a tiyésa sésa aái séyavo suwasarái
mináimbá ivátuwesarai ó'omba anónka'a sésarai
anóndakoo Tévitin-andarakewai ómpo arunkái
umásinkaaó kwésuyana ³² Ísu aampa'ó kumba
minká koména tísaa ena séna nóin-tantaara
tirááimo táinda-yantaa'a umátinkanaumno
súwasarai ³³ anóndakoo súramba kawé'á
umásinkaaó suyaná ³⁴ Ísu arumbá umátinkena
ayáamba túranka'a tátorowesarai avekáámbá
túramba kawé'á umái awánésarai Ísu ánaaemba
kwa'mái kurááiyé.

21

Ísu Yérúsaremu-naopa'a kuráin-kwasai.

Mááka 11:1-11, Árúku 19:28-40, Yóni 12:12-19

¹ Ísu kwená kwayó-kwáásiyé kumbá
Yérúsaremu-noar-ampa'a kumbá Óríve-omakar-
egwaa'-nao'a áwí'a Pétévasi-nao'a egwaa'á
kwésa kwená kwayó-kwáási kae'á máti'marena

² séna epín-dáópa'a kurékai awáneyamba moórá-poigo áwí'a tónki ánda kwímaraawana áráákwará'a máyáivo koawánékai ándáma iyátuwekai áí'maekai tekaiyó. ³ moóránakomo tuwánénamo tísaa ínakai anóndako ayáá'mae'a kónáe siyé kosimámiyana séna ánivo áí'maekai kokaiyó síníye Ísu siráíye.

⁴ naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakowai siráintemba Ísu mirá uráíye. Áánútun-aaí simátímakowai séna

⁵ Sáiyono-noapaken-kwaasiyavai simátíme se kentí kawááná'á kentópa'a kwempa'á teéména tónki-poigo ayáá'maena téna tónki-poigon-araako ayáá'maena kwétiye simátímiyo siráíye

agaimaréna Sáiyono-naoparemo siráimba Yérúsaremu-naopatavena siráíye. mináimbá paaréna Ísu kae'nárai tí'marówasarai ⁶ Ísumo súntemba mirá ésarai ⁷ tónki-poi áráákwará'a áí'maesarai Ísunopa'a tuyasá kwená kwayó-kwáásí paákár-únánkwátói ayú'mái mimpóígó arósáánumpimba kwandaai uwí'marówana Ísu ayáá'maena kwéguwasa ⁸ sáwíva-kwaasi mésa anón-kwaasiye sésa évakarawai paákár-únánkwátói ayú'mái évakarawai taayánáma ayáiresa aampa'á uwí'ma'mae kwéguwana minúnánkwátóirare mintááyánaravane augwétamai kwéguwasa ⁹ aiva'á nááún-kwaasiye Ísun-ánaemba nááún-kwaasiye anónkar-anonka'a sésa Tévítin-andarakewai áwí'a mósá kwémaraumne. Ísóigo aí'maráísana kunkáiwaimba Áánútu kawé'á kwéumankaiye.

kwíyómpakewai kwenáwí'a mósá kwémaraumne anónkar-anonka'a suwaná ¹⁰ Ísu Yérúsaremu-naopa'a kúwasa isaaisésa tóyo kwéesa náawa kwétiyo suwasá ¹¹ évakarawai sésa Ísu Áánútun-aaí simátímíwai Káríri-ayampakemba Násáreti-naopakewaiman-iye siráawe.

Ísu anóm-bono'-naumpa'a iráin-kwasai.

Máaka 11:15-19, Árúku 19:45-48, Yóni 2:13-22

¹² suwaná Ísu Yérúsaremu-naopa'a anóm-bono'-naumpa'a Áánútuna naaúmpa'a iyéna mono'-náúmpá'ó meéyámbó kwémayon-kwaasi tuwánéna uti'mátuwena mono'-nánkóná óntambo meéyámbárón-kwaasiti taareimá tawísiyuwena Áánútuntavesa imáyáa ésa máái-numama kwéamun-dumama meéyámbárón-kwaasiti taareimá tawísiyuwena ¹³ simátimena séna Áánútun-aaí aúváí-kwandaavimba agaimaréna séna kesí naatavésa sésa Áánútumpa'o námúnaamo sen-dámbán-iye kwésewe agaimaréna siráíye. ánivo umóyán-dáúmpá'ó ontenkáámbá uráawe Ísu siráíye.

¹⁴ Ísu mináímbá simásuwena anóm-bono'-naumpa'a máyowasa túrambo kavíkówaiye aiyayaambo tausokówaiye kwenópa'a tuwaná asóvamatinkowasa ¹⁵ iyámpói mésa anónkar-anonka'a sésa Tévitin-andarakewai áwí'a mósá kwémaraumne sumbá mono-káwáá-kwáásiyé amáamba sun-kwáásiyé isésa Ísumo ó'orankawe'-mayaimo mayómba awánésa tirumbá sáwí'a umánkesa ¹⁶ Ísuntavesa sésa iyámpóimo sáwí-aimbo kwéseмба íya kwéisaano suwaná Ísu

séna á'a kwéisaunda Áánútun-aai aúváivimba agaimakáin-aimba awánaraawe. maarán-áimbá séna túwa'naa óndayavesa pósa iyámpóíye umarané enáwí'a mósá kwémaraawe agaimaréna siráíye Ísu simásuwena ¹⁷ tiyuwéna máápa'a kuména mindáópa'a tuwéna Pétáni-naopa'a kwéna mindó'wáámbá koméraiye.

taaigó aáyánkarain-kwasai.

Mááka 11:12-14,20-24

¹⁸ Pétáni-naopa'a kogwáúmba usásinesa Yérúsaremu-naopa'a tumbá Ísumba áái ankówana ¹⁹ moórá-taigo áwí'a víkima aankón-awampa'a kwáyowana mintáéramba nánáe séna ááimpa'a kwéna awánómba ánáwe su'mai kwáyowana mintáígóntávéna séna ená arambá íma iyáníyone súwana mintáímá aáyánkaraiye.

²⁰ mintáí aáyánkówasa Ísuna kwayó-kwáási awánésa táátavesa ésa tiyáámba tóipimba aavésa sésa víki-tai ááéma aáyánkagwiye şuwaná ²¹ Ísu séna árai'a simátíme'a sé'a Áánútuntave'o ímo kaer-ímáyáámó é'o asirayán-ímáyáámó é'o é'a víki-taigontave'o súnanamo aáyánkaintemba kanaán-umai mirá é'a miráwé su'mai íma é'a maanómátávé'a sé'o iré mapámbai nompá'á kumuwómó síyanamo éna mirá íníye. ²² Áánútumpa'a námúnaa sé'a ó'on-o'on-tantaatave'a áísaa e'a sembá árai'a Áánútu kanaán-umai súwa'naa umásinkaniye sembá kanaán-umai kwétuwa'naa-iye.

nááwa ai'mákaisa tiráano siráan-kwasai.

Mááka 11:27-33, Árúku 20:1-8

23 Ísu mináímbá simásuwena anóm-bono'-naumpa'a uména Áánútuna áséi-kwasai kwésimatimuwasa mono-káwáá-kwáásiyé Yútaa-anon-kwaasiye tésa sésa nááwa ai'mákaisa tiréwa nááwampinkena mairéwa asirayám-báyái kwémayaanda simásimiyo suwaná 24 Ísu séna aiva'á moórá-aimba tísaa ona'á anondámo síya'o é'a sísa on-áímbá simátimenaumne. 25 ááéma Yóni nombá pétinkaraiwaima Áánútuwa simámakaisana nombá pétinkarai. kwaásiya simámakaawana nombá pétinkaraiyo súwasa miwímá keáímbá sésa nórayaawa sénaumno. Áánútu simámakaisana nombá pétinkaraiyemo senanayaámó éna nóra séra Yónin-aaiyave'a íma áraire sirááo síníye. 26 kwaási simámakaawana nombá pétinkaraiyemo senasayaámó ésa úwoi-kwaasi sínkamonaaowe. úwoi-kwaasi sáwíva-kwaasi Yónintavesa Áánútun-ai simásímakaiwai uráíye kwéseмба pósa áwáá'a siyénááowe mirá keáímbá sésa 27 Ísuntavesa sésa emó sísa onda-ainta íma ísaraumne suwaná Ísu séna ímo simásimiya'a nááwampinkena mairéra asirayám-báyái kwémayaunda-aimba íma simátimenaumne Ísu siráíye.

moóráwai ááninkaiti kwaasái.

28 Ísu mináímbá simásuwena séna simátíménda-aimba imáyáa oró. moóráwai kaer-iyámpói tínkaraiwai aivakéwáíntávéna séna kesááninkoo kesí ándá-aran-kigauva'a mayái komayaaó sisaná 29 aivakéwái séna íma sínkáiye séna ména moórá-imayaa éna mayái komáyáisana 30 naaénkewaintavena séna kesí

ándá-aran-kigauva'a mayái komayaaó sisaná owé simái ivátuwena íma mayái mairáiyé ³¹ Ísu simásuwena tisaá ena séna nááwa tivowán-áái kwéisaiyo súwasa aivakéwái avowán-áái kwéisaiye suwaná Ísu séna mináímbá imáyáa é'a simátíménda-aimba ísáaro. táákísi-umoyan-kwaasiye eénánká'ó kwénaaon-inine sáwí'a kwéon-kwaasin-owe kwésembanivo miwímá Áánútu kwená kwaásimo kawááin-ampa'a ááéma kwégovo keinárawa'ando. ³² Yóni nombá pétinkarawai téna kawer-ámbá agaráátinkowa'a kwenááiyave'a íma áraire siráavo táákísi-umoyan-kwaasiye eénánká'ó kwénaaon-inine Yónin-aaiyavesa áraire suwa'á keinárawa'a miwí tuwáné'a Yónin-aaiyave'a íma áraire sé'a kentí sáwí-imayaa íma tuwé'a Áánútunopa'a íma tiráawe Ísu siráiyé.

ándá-aran-kigaura'o taviyéwaiti kwaasái.

Mááka 12:1-12, Árúku 20:9-19

³³ Ísu mináímbá simásuwena séna moórá kwántámai-aimba simátíménda ísáaro. moóráwai anóm-baragwarawai ména óntan-kurima úmakena ándá-aran-kigau úmarena ándá-arankona tááve'a úmarena ándá-arambo mapándáápá ínana anombó kumínín-taave'a úmarena óntan-damba kígaúra'o taviyí-námbá úmarena ayáátááka'a ó'om-barava'a koménae séna maankígáúrá'ó taviyíyawaimo é'a kesávái évakar-aramba maé'a évaka'a kembá siyúwáaro simátimena ó'om-bapa'a komáyáísana ³⁴ arambó ávumo kain-kánáá tisaná aanávómá kesí ándá-aramba komáyáaro séna kwená kwayó'nárawa'a

ti'maráisasa minkígáúrá'ó tavíyéwaitopa'a
 tewasá ³⁵ táto'mai moóráwaimba tuvuwésa
 moóráwaimba tuvú'maraawana púwísasa
 moóráwaimba óntandei tuvuwésa ándá-
 aramba íma tímémba ti'mátuwaawasa kowaná
³⁶ aanávómá aiva'á kwená kwayó'nárawa'a
 évaka'a ti'maréna naaémba sáwívarawai
 ti'maráisasa tewasá minkígáúrá'ó tavíyéwai
 táto'mai aiva'ó uráantemba mirá ésa sáwí'a
 umátinkesa ándá-aramba íma tímémba
 ti'mátuwaawasa kowaná ³⁷ aanávómá ména
 naaémba séna kesááninkomba ai'maráanana
 kwínasa kwenáái isánááowe séna ai'maráisana
 tisasá ³⁸ minkígáúrá'ó tavíyéwai awánésa
 keáímbá sésa aanávómbá ááninko kwétimba
 póta tuvúwónana puwéna maankígáú íma
 mayáínata kesáá mayánáe sésa ³⁹ táto'mai ándá-
 aran-kigauvakemba awéntayuwesa tuvúwówana
 pukáíye. ⁴⁰ Ísu mináímbá simásuwena séna
 minkígáúgó aanávómá tínimba kígaura'o
 tavíyéwai nóra síniyo súwasa ⁴¹ miwí sésa misáwí-
 kwáásí tínkaminasa puwíyana ó'on-kwaasi
 kesí kígaura'a tavíyéro sínasa minkígáúrá'á
 tavíyésa arambó ávumo kain-kánáá tándantemba
 aanávómbá minárámbá aménááowe siráawe.

⁴² suwaná Ísu simátimena séna Áánútun-
 aai aúváívimba awánaraawe. maarán-áímbá
 agaimaréna séna

óntan-damba on-kwáásí moórá-ontantavesa
 sáwí'a kwéiye sésa maisukáawe. aáno
 minóntánkó ávonkaaamba uráíye. mindá
 Ísóigo isatá awánéta séta ó'oran-kawe'a
 uráíye kwésune
 agaimaréna siráíye. ⁴³ mináímbá imáyáa é'a

simátíme'a sé'a Áánútu keinárawa'a Yútaa-kwaasiyavena maará séna kenká'á íma kawáá-ónaumne séna tiyuwéna ó'onkaa-kwaasiyavena kenká'á kawáá-ónaumne sínasa kwená mayái mayánááowe.[⁴⁴ minóntánká'á tanaambá kovésa sáwí'a umái ménaaovo minóntánkó tuvú'mái sáwí'a umásuwaniye Ísu séna kwenááyavesamo ímo áraire síyawai imáyáa éna mináímbá siráíye.]

⁴⁵ Ísu súwasa mono-káwáá-kwáásíyé ámáán-kawaa-kwaasiye isésa tááko pééi súwasa sésa moóráwai ááninkai kwaasáimo simbá kentááyávéna siyé sésa ándá-aran-kigaura'o tavíkáawaiyavenamo simbá kentááyávéna siyé sésa óntankowemo simbá kentááyávéna siyé sésa⁴⁶ táto'mai tuvuwónáe sésa umbá amápa-kwaasi Ísuntavesa sésa Áánútun-ai simásímíwaiman-íye sun-kwáásí táároi inkaisésa Ísumba íma tátoresá ivátukaawe.

22

anón-tanomba kauráin-kwasai.

Árúku 14:16-24

¹ moórágwara'a Ísu aai simátimindayavena kwántámai-aimba simátiména séna ² Áánútu kwená kwaásimo kawááin-aimba maarán-áímbán-íye. moóráwai kárákwiraiwai ááninko aaraí mayáníntavena anón-tanomba kauvónáe séna ³ sáwíva-kwaasi tááyena séna aáno tanómba tamandaaró séna ména tanómba kaumaréna kwená mayái-kwáásí ti'maréna séna tamandaaró kosimátiméro sisasá mirá owasá ivátuwesa íma tewaná ⁴ ó'omba mayái-kwáásí ti'maréna séna

tááyaraundawai kosimátíme'a sé'a toómbó naí kwéto'mayaa é'a purumakané naanté-póiyé tuvú'mái kwégauvumpo tamandaaró. kesááninko aaraí mayáíndara'a tamandaaró. kosimátíméro séna ti'maráísasa mirá kosewasá ⁵ ivátuwesa íma tésa moóráwai kwená kígauva'a kówisana moóráwai óntambo kwémayaim-bayaiva'a kówisasa ⁶ évakarawai kárákwiraiwaina mayáí-kwáásiyómbá táto'mai tínkamowasa púwówana ⁷ kárákwiraiwai áwáá'a séna kwená i-kwáásí ti'maráísasa miwí tínkamowasa púwówasa miwítí naampimpá'á iramá agagaowaná kágwisana ⁸ kárákwiraiwai kwená mayáí-kwáásiyávéna séna tanómba kauvé'a tááyaraundawai kesááninkona tanómba tamandaígómbá uwóví'an-owe. ⁹ aantáá'o kwaásimo torupamáimo máyáapa'a kotiyakáá-umai ó'on-o'on-kwaasi tuwáné'a simátimiyasa tanómba tamandaaró sisasá ¹⁰ kwená mayáí-kwáásí isésa aampa'á kwénaaesá kwaasi tivakáá-umai tuwánésa sáwí-kwaasiye kawe-kwáásiyé torupamátinkesa tí'maesa tésa toómbó naí-náúmpá'á sisipáá uráawe.

¹¹ Yútaa-kwaasi aaraimó máyáanka'o ombá tanómba nánáesamo ten-kwáásí ontará'ó tewasá mayáí-kwáásí kawer-únánkwátói tíméwasa urésa mindáúmpá'á umésa toómbá kwénaavo minúnánkwátóimo ímo urésamo ésa íma toómbá umandánááowe. toómbó naí-náúmpá'á sisipáá owaná kárákwiraiwai tuwánaimba moóráwai íma kawer-únánkwátói uréna máyáísana awánéna ¹² séna nóra éwa kawer-únánkwátói íma uréwa iráano sisaná íma aái sisaná ¹³ kárákwiraiwai kwená mayáí-kwáásiyávéna simátiména séna aiyayaanka'a asááumai máápa'a túnkwi-ayampa'a

aúwéwana ivi'á téna áí'o índayavena áwááyaamba akévundaniye siráíye Ísu siráíye.

¹⁴ Ísu mináímbá simásuwena séna Áánútu sáwíva-kwaasi tááyain-kwaasivinkemba évakarawaiye su'mai kwená kwaási-i'a kwéumatinkaiye siráíye.

táákísi-aintavesa áísaa uráan-kwasai.

Mááka 12:13-17, Árúku 20:20-26

¹⁵ Ísu súwasa amáán-kawaa-kwaasi máápa'a kumbésa keáímbá sésa nóran-ainta áísaa onanayá sáwí-aimbo sínata aavintá mayankánaumno sésa ¹⁶ miwí tínaaembo kwárón-kwaasiye Éróti amááraawiye ti'márówasa Ísunopa'a tésa sésa anóndakoo árai-kwaasi po Áánútuna aambó kwáráan-aimba arupí umái kwésimatimendaya ísaraumne. kwaási táároi íma inkaisé anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye táároi íma inkaisé tirumbá airá'mái-aimba íma séma arupí umái kwésimatimendaya ísaraumne. ¹⁷ simáménda-ainta isaaó. kanaarátááwá táákísi-ontamba Áróamáani-kamaani-kwaasiya tíménaum. íya tíménaumno. tíménaundaya Yútaa-kwaasiya kentáásí amáámba araaisénaundaya'iyompo nóran-imayaamo émo e simásimiyo suwaná ¹⁸ Ísu miwí tááma iséna imáyáa éna arumpimbá séna Áróamáani-kamaani-kwaasi táákísi-ontamba tíméromo senasamó ésa Yútaa-kwaasi áwáá'a sésa Áróamáani-kamaani-kwaasi sáwí'o umásínkáawaiya óntamba tíméro kwésiye sénááowe séna Áróamáani-kamaani-kwaasi táákísi-ontamba íma tíméromo senasamó ésa Áróamáani-kamaani-kwaasi áwáá'a sésa táákísi-ontamba íma

tíméro kwésiye sésa aaivimbá maisinkánááowe-
 imayaa éna áísaa un-kwáásíyávéna séna kaumbo-
 káér-ainkwara-kwaasi pó'a kentáv'é'a sáwí-
 aimbo síndawe sé'a kwésisaa-owe. ¹⁹ táákísi-
 ontamba moórá maimái máagaraasinkaaro
 súwasa maimái máagaraarankowana ²⁰ séna
 nááwa óikaana uráinkara áwí'a kwáyáyo súwasa
²¹ miwí sésa Áró máani-kamaani-kawaanako
 óikaamba isaná áwí'a kwáyáye suwaná Ísu
 séna Áró máani-kamaani-kawaanakondei kwembá
 áméro. Áánútundei Áánútumba áméro súwasa
²² mináimbá ísówana táá'a kówasa íma aai sésa
 auwésa kuráawe.

pukémpinkemba usásinanaaon-kwasai.

Máaka 12:18-27, Áríku 20:27-40

²³ kuwasá Sátúsi-monor-aimbo sun-kwáási
 púwómpinkemba íma usásinanaaowe kwésen-
 kwaasi pósa mitáwai Ísunopa'a tésa ²⁴ sésa
 anóndakoo naaóvá'á Mósesi séna moóráwai
 aaraí maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana
 ávákoma maimakéna awaaóná anondáwe séna
 iyámpói ankáníye siráye. ²⁵ moórá-aimba isaaó.
 moórá-tawai maanká'á avakaeté-avarawainonda
 mésa tuwaaómá aaraí maimakéna iyámpói íma
 ankéna púwísana ²⁶ kwenánaaenkewai kware'á
 maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana
 kwenánaaenkewai kware'á maimakéna iyámpói
 íma ankéna púwísana mirá eémesa avakaeté-
 kwaasi putásaawana ²⁷ minínimbá naaémba
 pukáye simásuwesa ²⁸ Ísumba áísaa esa sésa
 mirámó ombá kwaásimo puwíyampinkembo
 usásinaiya-tawai minínimbá avakaeté-kwaasi
 tuwainimbá póna nááwa mayáníyo suwaná ²⁹ Ísu

séna Áánútun-aaí aúváívimba agaimakón-aimba íma kawé'á umái isé'a Áánútuna asirayámbá íma awáné'a pó'a miráumai sáwísawaa-aimba kwésewe. ³⁰ pukémpinkemba usásinesa kwíyómpa'a uménaaon-kanaa aaraí íma mayáiyasa kwaai íma mayáiyasa ésa Áánútuna kwayó'nárawa'o kwíyómpa'o máéwaimo ontembá minínínákwá'á miráumai aaraí íma mayáiyasa kwaai íma mayáiyasa ónááowe. ³¹ kwaasi pukémpinkemba usásinanaaomba simátíménda ísáaro. Áánútu simátímakomba aúváívimba agaimakón-aimba awánaraawe. ³² Áánútu Mósesintavena maarán-áimbá séna Áánútu úne. enaíkwá'ná Áávaramune Áísákaane Yákópone miwítí Áánútu úne siráiyé. Áánútu mináimbá siráimba minkáúmbó-kwáásí á'a púwúwasa utamátínkaraambanivo mináimbá siráimba pósa miwí úwoi máyáawe Ísu súwasa ³³ kwesémo máyón-kwaasi isésa táátavesa ésa sésa ááin-kwasai kwésimasimiye siráawe.

aivar-ámáánkóná kwaasái.

Mááka 12:28-31, Árúku 10:25-28

³⁴ suwaná Ísun-aaigo Sátúsi-monor-aimbo sun-kwáásí táái usáyaaítomba ámáán-kawaa-kwaasi isésa torupamáí mésa ³⁵ miwívínkémbá moóráwai ámáamba kawé'á umái ísarowai Ísumo sáwí-aimbo sínda isánáe séna áísaa ena séna ³⁶ anóndakoo Áánútuna ámáámpinkemba nóran-amaana aivar-ámáámbán-iyó súwana ³⁷ Ísu séna Áánútun-aaí aúváívimba agaimaréna séna Áánútumpa'a kentí Ísóigomba kentiruné

kentí imáyáawe kentimané áméro
 agaimaréna siráiyé. ³⁸ minámáámbá aivar-
 áamáámbá isaná ³⁹ miwá ánaakenken-amaamba
 anón-amaamba maarán-ámáámbán-iyé.
 Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna
 kesávái-ímáyáámó ontembá kentí kwaásiti
 imáyáagwara'a oró
 agaimaréna siráiyé. ⁴⁰ minkáér-ámáánkó
 ávonkaamba uráísana Mósesimo ó'on-amaambo
 siráine Áánútun-aaí simátímakowai siráan-
 amaane megwí-megwiraamba éna kaer-ámáánkó
 ávonkaamba uráínka'a tagwéaraapaiye Ísu
 siráiyé.

*Áánútumo usásinankaiwai Káráísitina kwaasái.
 Mááka 12:35-37, Árúku 20:41-44*

⁴¹ súwasa áamáán-kawaa-kwaasi torupamáí
 máyówana Ísu miwí tísaa ena séna ⁴² Áánútumo
 usásinankaiwai Káráísiti nááwan-andaraken-
 kwaasiya'iyó súwasa kentáásikwá'ná Tévítin-
 andaraken-kwaasiman-iyé suwaná ⁴³ Ísu séna
 naaóvá'á Áánútun-amanko Tévítimba imáyáa
 amúwana Tévíti Káráísitintavena séna kesí
 Ísóigoman-iyé siráimba ⁴⁴ monor-ímá agaimakón-
 auvai-kwandaavimba Tévíti agaimarena séna
 kesí Ísóigonatavena Áánútu séna kesiyáánúrapa'a
 asirayán-áyámpá'á mara'á ména'a ená
 namuro-kwáásí usáyaaaitaana miwí
 ánásanawé
 Áánútumo siráin-aimba Tévíti siráiyé. ⁴⁵ miráumai
 Tévíti Káráísitintavena séna kesí Ísóigoman-
 iyé siráimbanivo nóraumaiya kwemá Tévítin-
 andaraken-kwaasiman-iyó Ísu súmba ⁴⁶ Káráísiti

Tévítina Ísóigoma éna Tévítin-andaraken-kwaasigoman-iye sùmbanivo miwí íma kanaán-umai aai sésa táátavesa ésa minkánáárakémbá íma áisaa úmaesa iráawe.

23

ámáán-kawaa-kwaasiye áamáamba sun-kwáásiyé miwítí kwaasái.

Mááka 12:38-40, Árúku 11:39-44,47-52, Árúku 20:45-47

¹ Ísu torupamáí máyón-kwaasiye kwená kwayó-kwáásiyé simátimena séna ² Áánútu usásintinkaraisasa áamáamba sen-kwáásiyé áamáán-kawaa-kwaasiye Mósesi agaimakáin-aimba awánésa kwésimatimemba ³ isé'a kwáráaro. Mósesi siráin-amaamba miwí tóikakene su'mai sésa íma kwégwaraavo miwímó ontembá íma oró. ⁴ umbai-yántáá'ó asááúmakesamo túgwaata'mae'a korómó sésamo ímo túwa'naa ontembá miwí umbai-áímbá simátimesa íma túwa'naa ombá úwoi kwáráaro kwésewe. ⁵ miwí sésa kwaási suwánésa anón-kwaasin-owe sígwáe sésa Mósesi siráin-amaamba agaimái anavéúmpimba makésa túwayaankare tiyáánkare asááúmaresa miwítí kwátói-araira'a ayáátááka'a taváákarara úmakesa naaópa'a avuvumpa'á kwénaesa ⁶ tanómbo kaúvópa'o máyáapa'a kawer-áyámpá'á mésa mono'-náúmpá'ó umáyáapa'a anón-kwaasimo maí-áyámpá'á umésa ⁷ kwaási suwánésa sésa anón-kwaasi monor-áímbá simátíméwain-owe sígwáe sésa naaópa'a avuvumpa'á kwénaesa mirámó ontávésa aamoí kwéowe.

8 miwí mirá kwéombanivo íma mirá oró. keinárawatavesa anón-kwaasi monor-áimbá simátíméwai owémó síyambo é'a kímborawai anón-kwaasi isatá kwená kwaásiya mimbóráí'a umáíya máyaumne seró. 9 keinárawapinkemba moóráwaintave'a anón-kwaasi kesivón-iye sevó. kentivó kwíyómpa'a máyáíye. 10 keinárawapinkemba moóráwaintave'a kentáára'a kárákwiraiwain-iye sevó. Áánútumo usásisinkaiwai keyáá keinárawaka'a kárákwiraundawai kemá úne. 11 keinárawapinkemba usáyaaítanae síyawai keinárawati kwayó'-má'yáí má'yáaro. 12 kentúwí'o mósá maráiyawaima Áánútu úwoi-kwaasiraamba umátinkanivo kentúwí'o ímo mósá maráiyawaima Áánútu mósá tinkániye Ísu siráíye.

13 Ísu mináimbá simásuwena séna áamáamba sen-kwáásíyé áamáán-kawaa-kwaasiye simátíménda isáaro. kaumbo-káér-ainkwara-kwaasimo é'a kárákwiyoro. Áánútu kwená kwaásimo kawááin-amba kwéitatinkaawe. Áánútu kwená kwaásimo kawááin-ampa'a íma kónáe sé'a kónáe kwéowaiti aambá kwéitatinkaawe.

[14 áamáamba sen-kwáásíyé áamáán-kawaa-kwaasiye kaumbo-káér-ainkwara-kwaasi é'a ketor-ínintí óísankwara naankwará'á umóyámbá kwémae'a kwaási suwánésa súwí'a mósá maráígwáe sé'a kampakómbá tavisimái-namunaa kwésewe. mindáyave'a kárákwiyoro.]

15 áamáamba sen-kwáásíyé áamáán-kawaa-kwaasiye kaumbo-káér-ainkwara-kwaasi é'a simátimunda monor-áimbá kwaráígwáe

sé'a tivakáá úmae'a anón-domba kóate'a némpa'a kwénaae'a tuwáné'a kentí sáwí-mayai agaráátínkáawasa miwítí sáwí-mayaigo kentí sáwí-mayaigomba usáyaaitaraimba pó'a mindáyave'a kárákwiyoro.

¹⁶ aambá íma kawé'á umái awáraawai kampa'á sé'a maarán-ámbá kwáráaromo kwésewai kárákwiyoro. keinárawa'o monor-áimbó sembá kampa'á simátíme'a sé'a anóm-bono'-nankon-ai tivamíra'a marésa sésa mirá ónaumnemo sembá minímáyáámó ivátuwaiyanamo éna kanaán-íníye. ánivo kawer-óntámbá áwí'a kóri-ontankon-ai tivamíra'a marésa sésa mirá ónaumnemo sembá minímáyáámó ivátuwaiyanamo éna sáwí'a íníye kwésewe. ¹⁷ minkórí-óntánkó anóm-bono'-nankomba íma usáyaaitaraivo mindáúmpá'ó kwénimba mindá kawé'áníye. keinárawa'a monor-áíntávéna tááko íma pééi sisa'á kwéisaawe. sáwí-imayaagwara-kwaasi simátímén-aimba kampar-áimbáníye. ¹⁸ keinárawa'o monor-áimbó sembá kampa'á simátíme'a sé'a Áánútuntavesamo póímo tuvú'máímo agáyáan-taareigon-ai tivamíra'a marésa sésa mirá ónaumnemo sembá minímáyáámó ivátuwaiyanamo éna kanaán-íníye. ánivo mintááréír'ó Áánútumbo kwéame-poigon-ai tivamíra'a marésa sésa mirá ónaumnemo sembá minímáyáámó ivátuwaiyanamo éna sáwí'a íníye kwésewe. ¹⁹ Áánútumbo ámém-poigo mintááréígómbá íma kwéusayaaitaivo mintááréígó usáyaaitarena ámém-poi kawé'á kwéiye. keinárawa'a monor-áíntávéna tááko íma pééi sisa'á kwéisaawe. sáwí-imayaagwara-

kwaasi simátímén-aimba kampar-áimbán-iyé.
²⁰ asirayán-áimbó sembá Áánútuntavesamo póimo tuvú'máimo agáyáan-taareigon-aaimo tivamíra'o marésamo sésamo ésa mintááréígón-ááigwara'a Áánútumbo kwéamem-poigon-aaigwara'a kwésewe. ²¹ asirayán-áimbó sembá anóm-bono'-nankon-aaimo tivamíra'o marésamo sésamo ésa mindánkón-ááigwara Áánútu mindáúmpá'á máyáiwain-aaigwara'a kwésewe. ²² kwíyónkon-aaimo tivamíra'o marésamo sésamo ésa Áánútu mivá'á kárákwiraiwain-aaigwara'a kwésewe.

²³ áamáamba sen-kwáásíyé áamáán-kawaa-kwaasiye kaumbo-káér-ainkwara-kwaasimo é'a kárákwiyoro. naaóvá'ó Mósesimo siráintemba kentí kígauvakemba sáwíyan-tonkwara'a taaínkaar-umai siyáánkai maké'a moóra Áánútumba kwéame'a kawé'a kwée'a mirán-ámáamba ísámai iyé'anivo Mósesimo siráin-amaamba anón-amaamba ivá'á tu'maré'a pó'a kwaasi íma arupí umátinke'a tirumbá íma umátinke'a íma Áánútuntave'a asiramái-imayaa é'a mirá ontávé'a pó'a minánón-ámáántómbá ivá'á tukáawe. ²⁴ aambá íma kawé'a umái awáraawai kampa'á sé'a maarán-ámbá kwáráaro kwésemba sáwíyan-amaamba kwaré'a anón-amaamba tukáawe. mirámó ombá toómpímbá kankambá kwáyáísa'a kító-kankamba túkúyuwe'a anón-kankamba mindágwara'a kwénaantenkaan-kwaasin-owe.

²⁵ áamáamba sen-kwáásíyé áamáán-kawaa-kwaasiye kaumbo-káér-ainkwara-kwaasimo

é'a kárákwiyoro. anavéúne táávere paákáré su'mai kwése owin-ovo andáámpa'a sáwí'a uráisa'a pó'a kempímbá sáwíva-tantaa'a anómba kwáyáye. ²⁶ áamáán-kawaa-kwaasiyono. monor-áíntávéna tááko íma pééi sisa'á kwéisaawe. anavéúne táávere andáámpa'o sese owanamó andáámpare paákáré kawé'ó kwéintemba kentí sáwí-imayaa tuwé'a kawer-ímáyáá umái máéro.

²⁷⁻²⁸ áamáámba sen-kwáásíyé áamáán-kawaa-kwaasiye kaumbo-káér-ainkwara-kwaasimo é'a kárákwiyoro. kwaásimo maipímbó utámakaawanamo kaviraisasamó kwaási ímo awánaantemba kentirumpímbá mirá isa'á sáwí'a kwéowasa kwaási íma kwétuwanaawe. kwaásimo maipímbó utámakesamo kanaagunémo owasá awánésamo sésamo kawé'á kwéowe sentembá keinárawa'a tuwánésa kawé-kwáásimán-owe sembánivo kentirumpímbá mirá-sáwí-yántáá'á kwáyáísa'a kaumbo-káér-ainkwara-kwaasiman-owe.

²⁹ áamáámba sen-kwáásíyé áamáán-kawaa-kwaasiye kaumbo-káér-ainkwara-kwaasimo é'a kárákwiyoro. kentíkwá'ná Áánútun-ai simátímakowai tínkamuwasa púwúwa'a utamátínkaraapa'a konaarirí kwéowe. arupí umái máyón-kwaasi tínkamuwasa púwúwa'a utamátínkaraapa'a konaarirí kwéé'a ³⁰ sé'a miwí tisaavutantamba uráawai sé'a minkánáávímbó métaraiya kentáá síkwá'námo uráantemba íma miráyá uráusino kwésewe. ³¹ mirán-áímbó kwésemo maarán-áímbá sé'a Áánútun-ai simátímakowai tínkamesa mirá-sáwí'á uráawai tírááta úne kwése'a miwímó uráantemba mirá

kwéowe, ³² kentíkwa'námo uráantembo mirámó kwée'a ánásanaaowe.

³³ ánásanaaomba iyánkó póígon-araa'an-owe. Áánútu keinárawa'a aaivimbá matinkáina'a sáwí-meyambo mayánááopa'a iramó kwégaipa'a tu'maá'námo ímo kwáyáipa'a kónááowe. ³⁴ miráumai kesáái simátimenaowaiye agaráátinkanaaowaiye kawer-ímáyáágwárá-kwáásíyé ti'maráanasa keinárawapimba kwénaaiya'a évakarawai tínkamiyasa puwíya'a évakarawai taaira'á tínkamiyasa puwíya'a évakarawai kentí mono'-náúmpímpá'á taándéi tínkame'a moórá-mora-naopimpa'o kwénaaiya'o é'a ti'mátu'mae'a naaónááowe. ³⁵ mirámó iyana arupí-kwaasimo tínkamom-beyamba amáparawaiti meéyámbá kentópa'a tíníye. aiva'ó tuvúwanamo pukáin-kwaasigo áwí'a Épeo naaémba moóráwai Pérékaya ááninko áwí'a Sékáraya anóm-bono'-naumpa'a máyowana moórá-ayampa'a Áánútuntavesamo ísámaimo póímo tuvú'máímo agáyáan-onta-tarei kwáyowana moórá-ayampa'a aiva'-mónó-káwáánákówé su'mai iyún-ontama kwáyowana avumpimbá Sékáraya umáyowasa túvúwana pukáíye. ³⁶ minkáé-kwáásíráítí avumpimbó agairáan-kwaasi tínkamuwasa pukáawaigwara'a miwítí sáwí-meyamba ívé'o máyáan-kwaasi mayánááowe Ísu siráíye.

Ísu arumbá umátínkarain-kwasai.

Áríku 13:34-35

³⁷ Ísu mináímbá simátímatuwena Yérúsaremu-naopaken-kwaasi arumbá umátinkena séna

Yérúsaremu-naopaken-kwaasiyono. Áánútun-
 aai simátímakowai tínkambae'a kwéiyuwasa
 pukáawe. Áánútu ti'marówasa kurówai
 óntantamba tínkambae'a kwéiyuwasa pukáawe.
 kokórigomo áráátombo ayóí-ándámpá'ó
 tínkarenamo káátamatinkaintemba aasiyaasi-
 táwai kemá mirá ónaumne kwésundanivo
 tínaaemba kwéumasimewe.³⁸ ísáaro.
 Áánútu tiyuwáina'a tu'nankáámbá ónááowe.
³⁹ simátíme'a sé'a íma úwoi suwánanaaovo
 naaémbo sé'o Áánútu ai'maráísana kunkáiwaimba
 Áánútu kawé'á kwéumankaiye síyanka'a
 moórágwara'a suwánanaaowe Ísu siráíye.

24

*anóm-bono'-namba tawísí-áímbá siráin-
 kwasai.*

Máaka 13:1-2, Áríku 21:5-6

¹ Ísu mináímbá simásuwowasaya anóm-bono'-
 naumpakemba kárúwesa kúmúmba kwená
 kwayó-kwáásí sésa anóm-bono'-namba kawé'-
 námbán-ivo awánaao suwaná ² Ísu séna ívé'o
 awánaan-dantave'a simátíme'a sé'a aáno kwaási
 tésa mindámbá amápa'a tawísíyuwesa amápar-
 ontankwarare tawísíyuwanaaowe Ísu siráíye.

sáwí-kanaa tíníye siráin-kwasai.

Máaka 13:3-13, Áríku 21:7-19

³ Ísu mináímbá simásuwena Óríye-omaka'a
 umáyowasa kwená kwayó-kwáásí kweyáá
 máyonka'a tésa áísaa esa sésa emó sénda nósa-
 tawaiya tíníyo. nóran-awaamera ínata séta
 ákíra'a emá kuméma ívé'o kwáyáin-tantaa'a

ánásaniye sénaumno suwaná ⁴ Ísu séna kampar-áimbá isé'a áraire sevó kárakwiyo. ⁵ sáwíva-kwaasi tóyo ésa kesúwí'a mágwétesa sésa Áánútumo usásisinkaiwai úne síyasa sáwívarawai minkámpár-áíntávésa áraire sénááowe. ⁶ áái'o tíyáán-aimba némpakena'i. egwaakéná'i. isáíyana íma táá'a kaíno. mirán-kánáámó tinda mindá íma amápa-tantaa'a ánásai-awaame'an-iyé. ⁷ moórá-ayampa-kwaasimo áái'a tiyánááowe. moórá-kawaa-kwaasigomo éna moórá-kawaa-kwaasigona amááraayavena usásimbai áái'a tíyáaro sínasa usásinesa áái'a tiyánááowe. ó'on-o'om-barava'a ayawaimá táníye. ó'on-o'om-barava'a anóm-barima táníye. ⁸ mirán-tántáá'ó paárína'a sé'a amápa-tantaa'o ánásanin-kanaa íma tiráivo iyámpóimo tinkánáe owanamó anón-ti'o intembá umbai-kánáámó tínimba miráumai ááimba ásáíye seró.

⁹ mirán-áimbó síyasa minkákémbá keinárawa'a táto'mai ó'owima tímíyasa sáwí'a umátinkesa tínkamiya'a puwónááowe. kentáváímó asiramáímo máyáantavesa ó'on-o'on-kwaasi amáparawai tíyámba umátinkanaaowe. ¹⁰ kesááiyavesa áraire kwésiyawaiwinkemba sáwívarawai kesáái tínaaemba umámesa miwítí namuro-kwáásí moórá-morawai agaráátinkesa tíyámba umátinkanaaowe. ¹¹ sáwívarawai paárésa kampa'á sésa Áánútun-ai simátimundawai úne sésa sáwívarawai kampa'á simátíyuwanaaowe. ¹² miráumai sáwí-mayaigo kóyáwé éna anómba ínasa ó'owiti imáyáamo eémemba ivátuwesa kesávái-ímáyááwé su'mai ónááovo ¹³ ímo ivátuwesamo kentáváímó asiramáímo méwai

ánásai-kanaara'a Áánútu tí'mai kawepá'á métinkaniye. ¹⁴ amápa'-maravaken-kwaasi isánááontave'a áséi-kwasai Áánútu kwená kwaásimo kawááin-aimba simátíma'mae iyíyana naaémba amápa-tantaa'a ánásai-kanaama tíniye Ísu siráiyé.

sáwí-kanaagona kwaasái.

Máaka 13:14-23, Áríku 21:20-24

¹⁵ Ísu mináímbá simásuwena séna naaémba ávááraumai inkaisí-yántáákómá paáriníye. naaóvá'á Áánutun-aaí simátímakaiwai áwí'a Tánieri mintántáátávéna siráiyé Ísu siráiyé. kemá Mátíyu sé'a maanáúváímó torausíyawai táako pééi sína'a isáaro kwésune. Ísu séna Áánútuna kawe'-mápá'á misáwí-yántáá'á paárinasa awánanaaomba ¹⁶ Yútiyaa-marava'o máyaiyan-kwaasi omápata isaaisésa iyánááowe. ¹⁷ ontará'ó máyaiyan-kwaasi íma naaúmpa'a iyíyamba óísamba ivátuwesa úwoi isaaisésa iyónááowe. ¹⁸ kígauva'o máyaiyan-kwaasi íma naaópa'a iyíyamba unáánkwátói ivátuwesa úwoi isaaisésa iyónááowe. ¹⁹ tímúkwarrar-inimba ívér-iyampoigwarrar-inimba minkánáámá sáwí'a ónááowe. ²⁰ isaaisé'o iyónááomba táúgwikanaa iyé'a agándai-kanaa iyé'a únavo sé'a Áánútumpa'a námúnaa seró. ²¹ minkánáámá tínimba anón-umbai táníye. naaóvá'á Áánútu maramá tarórumba ívéka to'mái mirán-úmbái-yántáá'á íma tiráiyé. aánogwara'a mirán-úmbái-yántáá'á íma tíniye. ²² mirán-úmbái-yántáá'ó

kwéin-kanaa Áánútu ákíse úmakaiye. mirán-úmbái-yántáá'ó kwénin-kanaamo ayáátááka'o kwéninkakai amápa-kwaasi íma úwoi túvamai máésino. Áánútu ítámakain-kwaasiyavena imáyáa éna mirán-úmbái-yántáá'á ákíse uráíye.

²³ ákísemo ínasa évakarawaimo simátimesamo sésamo Áánútumo usásinankaiwai mivá'-maava'a máyáíye síya'o é'a íma ísáaro.

²⁴ évakarawai paárésa kampa'á sésa Áánútumo usásisinkaiwai úne síyasa évakarawai kampa'á sésa Áánútun-aaí simátimundawai úne simátíma'maesa naaónááomba ímo awánembayai kwémaesa Áánútumo ítámakain-kwaasi kampa'á simátiyuwanae sésa mirán-ánóm-báyái mayánááowe. ²⁵ miwíyáv'é'a árai-kwaasin-owe sevó sé'a íma paáruraanka'a aiva'á simátimumpo kárákwiyoro.

²⁶ súnda-aimba imáyáa é'a naaémbo moóráwaimo kentávénamo sénamo paárurena kavóná-marava'a máyáiyemo sína'o é'a íma koró. moóráwaimo kentávénamo aúpá'á máyáiyemo sína'o é'a íma áraire seró. ²⁷ kwiyómpa'o tawáombo úmae kwisasamó awánaantemba kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai miráumai avora'á ókwara'a kumónaumne. ²⁸ póímo awáímó kaviraipá'ó náíndayavenamo evontáán-dúmáómó torupamáímo máyáintemba Áánútu sínana súnda-aimba paáriniye Ísu siráíye.

Ísu marapá'á kumínín-kwasai.

Mááka 13:24-31, Árúku 21:25-33

²⁹ Ísu mináímbá simásuwena séna mirán-úmbái-yántáá'á tínín-kanaama ánásainana

aaváúmá túnkwinana kwíyómba íma sán-káínana o'á kwíyómpakemba kuntínana kwíyónko tora'naára'a ínasa ³⁰ amápa'-maravaken-kwaasi kwíyómpa'a awánanaaomba ó'oran-tantaa'a awánésa kentávésa sésa kumíníyena to'mayaa kwéiye sésa táátavesa kwéesa ivi'á kwétesa suwánanaaomba kemá kwaási úrandako anón-asirayankwara ságayankwara'a ainámpímbá kúmóna'a suwánanaaowe. ³¹ uwiremba kwése'a kwíyómpaken-kwayo'narawa'a ti'maráanasa Áánútumo ítámakain-kwaasi amápa'-maravakemba tí'maesa moórávimba torupanááowe.

³² Ísu mináímbá simásuwena séna moóra-tai naí-táigó áwí'a víki-taigontave'a imáyáa umái isáaro. aráságáyómó agayáínda awáné'a sé'a áú'o sínín-kanaa sáwiyanka'a tíniye sénááowe. ³³ mirámó intembá kemá sún-da-yantaa'a ina'a awáné'a sé'a sáwiyanka'a kumíníye sénááowe. ³⁴ árai'a simátíme'a sé'a ívé'o máyáan-kwaasi évaka'a íma pukáiyanka'a kemó sún-da-yantaa'a paáríniye. ³⁵ kwíyómba maramá ánásainana kesáái íma ánásena úwoi kwaíkwai'a íniye Ísu siráíye.

*kúmón-da-kanaa kwaási íma isaraan-kwasai.
Máaka 13:32-37, Árúku 17:26-30,34-36*

³⁶ Ísu mináímbá simásuwena séna kúmón-da-kanaama aaváúvímbá kwaási íma isááwasa kwíyómpaken-kwayo'narawa'a íma isááwa'a kemá Áánútu ááninkoma íma isáúnana kesivo kweyáá ísaraiye. ³⁷ naaóvá'á moóráwai áwí'a Nówaa máyonka'a kwaási íma Áánútuntavesa

imáyáa ésa maémaéntemba naaémba kemá kwaási úrandako kúmónnda mirá ónááowe. ³⁸ kavirayán-dónkómó ímo tínkankonka'a nombá toómbá kwénesa tiyáámúmbaa'a kwétokwaa-esa aaraí máyówasa kwaai máyówasa kwéuwana Nówaa non-avóvomayaa'o kún-daumpa'a umáyowasa ³⁹ kavirayán-dónkó tínín-aimba ísaresa íma imáyáa ésa máyówana anón-a'a téna kavirayán-dónkó amápa-kwaasi tínkamuwasa putásaraawe. mirámó uráantemba kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai ókwara'a kúmóndara'a kentávésamo ímo imáyáamo iyawai mirá ónááowe. ⁴⁰ minkánáa maará ónááowe. kae-kwáásí kígauva'a méyana Áánútu moóráwaimba auwéna moóráwaimba airáníye. ⁴¹ minkánáa kaer-ínínkáí toómbá kwégwanteyana Áánútu moórá-inimba auwéna moórá-inimba airáníye. ⁴² kemá kentí Ísóigo kúmónnda-kanaama íma ísaraavo kárákwimai máéro. ⁴³ simátíménda-aimba imáyáa oró. naakó avowámó umóyán-kwáásímó tínín-kanaamo ísarenarai umóyán-kwáásí timbá kwéto'mayaa-ena awánéna kwatúwáísana kwená naaúmpakemba umóyámbá íma máyáísino. ⁴⁴ miráumai kemá kwaási úrandako kumónaundayave'a pó'a keinárawa'a íma imáyáa kwéiyanka'a kumúnnavainivo kwéto'mayaa-e'a simu'maré'a máéro Ísu siráiyé.

sáwí'a owasá kawé'á owasá uráan-kwasai.

Árúku 12:42-46

⁴⁵ Ísu mináímbá simásuwena séna kawé'-máyaímó kwémayaawai kawer-ímáyáágwárá-kwáásíyávé'a kwésune. kwená anóndako séna

kesí mayáí-kwáásírá'á kárákwire toómbá taaímbai tíma'mae iyuwó síníye. ⁴⁶ kwená anóndako téna kwená mayáímó kawé'ó umáímo mayáínda taawánáínana mayáímó kwémayaindawai arunkó kawé'á ínana ⁴⁷ minánóndákó séna kesí náaindaamba amápa-tantaaka'a kárákwiyuwo síníye. ⁴⁸ ánivo mimbáyái-kwáásígómó imáyáamo énamo kesí anóndako ayáátáaka'a íma tíniye sénamo ⁴⁹ mayáí-kwáásí tínkamenamo toómbó nénamo uwoaó'-nómbá kwénaan-kwaasiye uwoaó'ó énamo ⁵⁰ kwená anóndako tínínkanaa ímo ísarenamo ímo imáyáa kwéindara'a téna ⁵¹ anónka'a tainkámbai ai'mátuwena séna kaumbo-káér-ainkwara-kwaasimo mésamo tí'o kwéisasamo ivi'ó kwétesamo túwáayaambo akévundaresamo máyáapa'a kóaaó síníye Ísu siráíye.

25

siyáánkai-inaamaruti kwaasái.

¹ Ísu mináímbá simáshuvena aaraimó kwémayaawainá ááimba imáyáa éna séna naaénkanaamo tínimba Áánútu kwená kwaásimo kawááin-aimba maarán-áimbán-iye. aaraimó mayáníwaimba toómbá náíyanesa siyáánkai-inaamaru oómbá kúra'maesa aampakémbá koáíkaawe. ² minárásíyómbá éva'aasei sáwí-imayaagwara'a owasá éva'aasei kawerímáyáágwárá'á owasá ³ sáwí-imayaagwarararasi oómbá kúraresa ó'on-anaveumpimba iramó kánín-domba íma atíyoraawasa ⁴ kawerímáyáágwárár-árásí oómbá kúraresa ó'on-anaveumpinkwara'a iramó kánín-domba atíyoresa

⁵ aaraimó mayáníwaimba koamu'makáawana íma ááéma tisasá tógávaa'a isasá tuún-kwaiguráawe.

⁶ tuún-kwáyáawana no'wáán-avuntamba moóráwai aayamáí séna kwétivo koairánáisiaye sisasá ⁷ misíyáánkái-árásí usásinesa oómbá to'maésa kombá ⁸ sáwí-imayaagwarar-arasi kawer-ímáyáágwárár-árásiyávésa sésa kentáásí iramá pisinánivo nombá atísimero sewasá ⁹ kesáágwará'á miráumai kwéanasaivo nombó atiyén-daumpakemba komeéyámbáráaro sewasá ¹⁰ kwégowana aaraimó mayáníwai tisasá éva'aasei-arasi to'mayaan-umai máyáawai kwesé toómbó náíyanesa naaúmpa'a iyówana ¹¹ onta umásúwáísasa minévá'ááséí-árásí nombó atiyénáesamo kówai tésa anónka'a sésa anóndakoo onta tisinkaaó sewaná ¹² íma awánáúnda-arasi ombá pó'a íma onta titinkánaumne siráíye. ¹³ Ísu simásuwena séna miráumai kemó kúmónnda-kanaa íma ísarenka'a kumónaumpo kárákwimai máéro Ísu siráíye.

kaumbo-máyái-kwáásítí kwaasái.

Árúku 19:11-27

¹⁴ Ísu mináímbá simásuwena séna naaénkanaamo tínimba Áánútu kwená kwaásimo kawááin-aimba maarán-áímbán-iye. moórá-anondako némpa'a kwááyu koménae séna éna kwená mayái-kwáásí tááyena séna kesí óntanka'a kárákwiyoro séna ¹⁵ moóráwai kwená mayái kawe'-máyái máyáísana awánaiwaintavena séna kesí óntamba éva'aasei-unamba kárákwiyuwo séna aména moóráwai kwená mayái sáwíyanka'a kawe'-máyái máyáiwaintavena séna kesí

óntamba kaer-únámbá kárákwiyuwo séna aména moóráwai kwená mayái sáwíyam-bayai máyáiwaintavena séna kesí ónamba moóra-unamba kárákwiyuwo séna aména tiyuwéna námpa'-marava'a kówisana ¹⁶ éva'aasei-unan-ontamba mairáiwai minóntándéí mayái maimaé kwégwena ó'omba éva'aasei-unan-ontamba máyáísana ¹⁷ moóráwai kaer-únán-óntámbá mairáiwai minóntándéí mayái kwémaena ó'omba kaer-únámbá máyáísana ¹⁸ moóráwai moóra-unan-ontamba mairáiwai minóntándéí íma mayái maéna úwoi maravímbá utámakaiye.

¹⁹ utámakaisasa mirá kwéowana miwítí anóndako ayáátáaka'a kuróm-bapa'a mivá'á ména naaémba téna kwááyumo tímakaunda-ontamba torupamáí awánanae séna tááyaisasa ²⁰ tésa éva'aasei-unan-ontamba mairáiwai maimaéna máagaraarankena séna éva'aasei-unan-ontambo símakaandavinkemba mayái kwémae'a ó'omba éva'aasei-unan-ontamba mairáumne sisaná ²¹ anóndako séna kesí mayái-kwáásígó kawe'á óne. kentávemo imáyáamo émo sáwíyan-tantaaka'o kawe'ó umáímo kárákwiraandantemba sáwíva-tantaaka'a kárákwiyniyone. kesirunkómó aamoimó intembá kesé taménana enarunkó aamoí íno sisaná ²² kaer-únán-óntámbá mairáiwai maimaéna máagaraarankena séna kaer-únán-óntámbó símakaandavinkemba mayái kwémae'a ó'omba kaer-únán-óntámbá mairáumne sisaná ²³ anóndako séna kesí mayái-kwáásígó kawe'á óne. kentávemo imáyáamo émo sáwíyan-tantaaka'o kawe'ó umáímo kárákwiraandantemba sáwíva-tantaaka'a kárákwiyniyone. kesirunkómó

aamoimó intembá kesé taménana enarunkó aamoí íno sisaná ²⁴ moórá-unan-ontamba mairáiwai maimaéna máagaraarankena séna emá asirayán-kwáásí éma ó'owiti mayáívínkémbá toómbá kwéne ó'owiti kígaurakemba úwoi kwénaae kwémandaana'a ²⁵ enáároi inkaisé'a ená óntandei mayái íma mayáúnda úwoi aúpá'á makáunda po ená óntamba mayáníyone sisaná ²⁶ anóndako séna sáwí-mayai-kwaasigo kavóná-kwaasi po kentávemo sémo ó'owiti mayáívínkémbá toómbá kwéne ó'owiti kígaurakemba úwoi kwénaae kwémandaana'a óne sénda po ²⁷ kesí óntambo amápa-kwaasiti óntambo máráan-daumpa'o makáandarakai tiré'a kesí óntankwara aa'wáá-ontankwara'a mayáúsino séna ²⁸ kwená mayái-kwáásíyávéna séna minóntámbá mairé'a siyáánkai-unan-ontambo tokáiwaimba áméro. ²⁹ sáwíva-tantaaka'o kawé'ó umáímo kárákwisinkaiwaimba moórá-mora-yantaa'a áménana kárákwisinkanivo ímo kawé'ó umáímo kárákwisinkaindawaimpakemba makáimba máyáana'a ³⁰ misáwí-máyái-kwáásígómbá aí'mae'a máápa'a móru auwáiyana túnkwí-ayampa'a tí'o kwéisasamo ivi'ó kwétesamo túwááyambo akévundaresamo máyáapa'a kwíníye siráíye Ísu siráíye.

Ísu máyáawaina ááintavena tísaa ínín-kwasai.

³¹ Ísu mináímbá simásuwena séna kemá kwaási úrandako naaémbe kúmóndara'a ságayankwara kwíyómpaken-kwayo'narawakwara'a kárákwiraundawai pó'a kúmónasa ³² amápa'-maravaken-kwaasi

kesúranka'a torupamáí máyaiya'a sipisípi-
 poiye méme-poiraremo kárákwiraiwaimo
 taaímbaraintemba minkwáásíyómbá miráumai
 taaímbake'a ³³ évakarawai siyáánúrapa'a
 mótinke'a évakarawai siyáánepa'a métinke'a
³⁴ kárákwiraundawai siyáánúrapa'o maíyan-
 kwaasiyave'a sé'a kesivo kawe'á umátínkáiwain-
 owe. Áánútu maramó tarórunonka'a kentí
 imáyáa éna kentí maru'á to'mayaa úmakaivo
 miv'áá tamáéro. ³⁵ kawe'á umásinke'a kembó
 sááimo sinkómbó toómbá simé'a nombá
 simé'a ó'om-bapaken-kwaasimo ówánda aamoí
 umásinke'a kentí naaúmpa'a mógwésinke'a
³⁶ unáánkwátói-iyaaímbo ówánda kwésime'a
 sí'o úmba kwégarakwiye'a ándáva'o maéwánda
 kwésuwa'naa-e'a mirá umásínkaraawe. mirán-
 áímbá senasá ³⁷ arupí umái máyáawai sísa esa
 sésa Ísóigo nósa-tawaiya embó ááimo ankómba
 toóné noné améta ³⁸ nósa-tawaiya ó'om-bapaken-
 kwaasiraambo undá aamoí umánketa kentáási
 naaúmpa'a móanketa nósa-tawaiya unáánkwátói-
 iyaaímbo undá améta ³⁹ nósa-tawaiya áí'o úmba
 áwa'naa eta nósa-tawaiya ándáva'o maúnda
 áwa'naa uráumno síya'a ⁴⁰ kárákwiraundawai sé'a
 árai'a simátime'a sé'a kesí kwaási úwoi-kwaasi
 miráumaimo túwa'naa uráamba mindá kembán-
 iye simátimenaumne.

⁴¹ mirá simátímatuwe'a siyáánepa'o maíyan-
 kwaasiyave'a sé'a Áánútu sáwí'a umátínkaniwain-
 ovo siyuwé'a kóro. Áánútu Sáátáánigone
 kwená kwayó'náraware imáyáa éna anón-
 irama to'mayaa umátínkaraisana kaíkai'a éna
 íma písínáípa'a miv'áá komáéro. ⁴² kembó

sááimo sinkómbó toóné noné íma simé'a ⁴³ ó'om-bapaken-kwaasimo ówánda íma aamoí umásinke'a kentí naaúmpa'a íma mósinke'a unáánkwátói-iyaaímbo ówánda íma simé'a sí'o úmba íma súwa'naa e'a ándáva'o maéwánda íma súwa'naa e'a mirá umásínkaraawe. mirán-áimbá senasá ⁴⁴ sísa esa sésa Ísóigo nósa-tawaiya embó ááimo ankómba toóné noné íma améta nósa-tawaiya ó'om-bapaken-kwaasiraambo undá íma aamoí umánketa kentáásí naaúmpa'a íma móanketa nósa-tawaiya unáánkwátói-iyaaímbo undá íma améta nósa-tawaiya áí'o úmba íma áwa'naa eta nósa-tawaiya ándáva'o maúnda íma áwa'naa uráumno síya'a ⁴⁵ kemá sé'a árai'a simátíme'a sé'a kesí kwaási úwoi-kwaasi íma túwa'naa uráamba mindá kembán-íye simátímenaumne.

⁴⁶ mirán-áimbá simátímatuwe'a aaí senasá miwítí sáwí-meyambo ímo ánásenamo kwaíkwai'o ínín-ayampa'a komaí'mai'a ónááovo arupí umái máyáawai aúnái'a umái maí'mai'a ónááowe Ísu siráíye.

26

Ísuna áamáyu-aimba siráan-kwasai.

Mááka 14:1-2, Árúku 22:1-2, Yóni 11:45-53

¹⁻² Ísu minó'ón-ó'ón-áimbá kwená kwayó-kwáásíyávéna simátímakaiye. naaóvá'ó Áánútu Yútaa-kwaasi tíyótaasa í-tánón-kánáá imáyáa éna séna kae'-nó'wáámbá kwaésa tíyótaasa í-tánón-kánáá tínimba kembá táto'mai taaira'á sínkamiya'a puwónaumne Ísu kwená kwayó-kwáásíyávéna simátímakaiye.

³ simátimuwasa mono-káwáá-kwáásiyé Yútaa-anon-kwaasiye aiva'-mónó-káwáánákó áwí'a Káyavaasina naaúmpa'a torupamáí mésa ⁴ sésa nóraumaiya aúpá'á Ísumba táto'mai inkamónaundaya'iyó. ⁵ amápa-kwaasi áái'a tíyáávainivo tanómbo kauvíyan-kanaara'a íma tuvuwónaumne siráawe.

*Ísumba áséi-masawemba pérankarain-kwasai.
Mááka 14:3-9, Yóni 12:1-8*

⁶ suwaná Ísu Pétáni-naopa'a koména moóráwai áwí'a Sáímonina naaúmpa'a áúma kárúkokovaa'a uréna ánásarowaina naaúmpa'a ména toómbá kwénowana ⁷ moórá-ininko iyéna áséi-kwiyumba ún-basawemba anón-ontankakemba meéyámbakaim-basawemba maimaéna iyúmba Ísu a'nómpímbá atímarowasa ⁸ kwená kwayó-kwáásí awánésa áwáá'a sésa nóra séna mimbásáwémbá úwoi atíyankaiyo. ⁹ mimbásáwémbó ó'owimo tíménamo anón-ontambo mairénamo ímo óísambo makáan-kwaasi tíméraambaniye suwaná ¹⁰ Ísu iséna ivátuwe'a íma áwáá'a aééro. kawe'á umái pésinkaiye. ¹¹ ímo óísambo máráan-kwaasi keséma maí'mai'a kwéiya'a túwa'naa ónáe sé'a túwa'naa ónááombanivo kemá keséma marapá'á íma maí'mai'a ónaumne. ¹² púwóndara'a masawémba pésinkesa utamásinkanaaovo minínínkó á'a masawémba pésinkaiye. ¹³ árai'a sumpo maísáaro. kesí áséi-aimba amápa'-mapa'a kwésimatimesa minínínkómó umásinkain-aimba kwésimatimiyasa tááka'a maránááowe Ísu siráiyé.

*Yútási Ísuna kuntaru'á mairáin-kwasai.
Máaka 14:10-11, Áríku 22:3-6*

¹⁴ súwana Ísuna kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasivinkemba moóráwai áwí'a Yútási moórá-awi'a Isakérióti mono-káwáá-kwáásítópa'a kwéna ¹⁵ séna Ísumbo tátoraiyantavaimo agaráátínkáana'o é'a nóraumai-meyana siménááo súwasa moórá-kwai aiyayaan-umai siyáánkai-ontamba 30 ontamba táampamai ámúwana Yútási maimaéna ¹⁶ kwéna nóraumai Ísumba agaráátínkáanasa tátoranaao-imayaa ááimba ásámai uráiyé.

tíyótaasa í-tánómbá kauráan-kwasai.

Máaka 14:12-21, Áríku 22:7-14,21-23, Yóni 13:21-30

¹⁷ Yútaa-kwaasi ímo intóráin-tantaakwarapereti kwéagayon-kanaa aiva-táwai túntemba kwená kwayó-kwáásí Ísumba taáísaa esa sésa náávara tíyótaasa í-tánómbá kogauvónaundaya'iyó suwaná ¹⁸ Ísu séna Yérúsaremu-naopa'a kwékai moórá-kwaasigontavekai sékai kentáásí anóndako séna kesí kanaamá tísatá kesí kwayó-kwáásíyé ená naaúmpa'a tíyótaasa í-tánómbá nánaumne kwésiye kosimámékaiyo súwasarai ¹⁹ Ísumo súntemba mirá ésarai minká'á tanómba mágauwankaraaiye.

²⁰ tanómba mágaumakoyasa enónka'a Ísu kwená kwayó-kwáásíyé kwésa mindáúmpá'á umésa ²¹ toómbá kwémandesa uwaná Ísu séna keinárawapinkemba moóráwai kembá namuro-kwáásír'á agaráátinkaniye súwana

22 tirunkó umbái tówasa moórá-mora-umai áísaa esa sésa Ísóigoo kewá'iyó sinté kuwaná
 23 Ísu séna moóráwai kwená toón-ayai maimaéna kesé moórá-taavepimba tu'mái náíndawai kwemá kembó namuro-kwáásirá'ó agaráátinkaniwaiman-iyé. 24 naaóvá'á Áánútun-
 aai aúvávimba agaimaréna séna kwaási úrandako puwíníye siráintemba pó'a púwónana namuro-
 kwáásirá'ó agaráátinkaniwai sáwí-meyamba mayáníye. kwembó ímo maránkaraankakaankasi
 kawe'á isinó Ísu súwana 25 Yútási kwembó agaráátinkaniwai séna anóndakoo kentáváiyá
 kwéseno súwana Ísu séna á'a séne siráiyé.

*Ísu kwená kwayó-kwáásí toómbá tímakain-
 kwasai.*

*Mááka 14:22-26, Árúku 22:15-20, 1 Kórinti
 11:23-25*

26 súwasa toómbá kwénowana Ísu péréti maisoréna Áánútumpa'a súwi séna topámbai kwená kwayó-kwáásí tímatuwena séna mindá kesúman-ivo maimái naaró séna 27 ándá-
 aran-dombo kwáyon-anaveumba maisoréna Áánútumpa'a súwi séna tiména séna amáparawai naaró. 28 mindá kesí naaemán-iyé. kesí naaemá sáwívarawaiyavena kumínimba póna Áánútu sáwí-imayaa maitiyuwéna séna kesé tarúmai máyáawe séna mináúná-áimbá simái tarúmakaiye. 29 simátíme'a sé'a ókwará'a ándá-aran-domba íma nánaumpo kesivo kwená kwaásimo kwégawaipa'a kesé ménaaomba ándá-aran-domba aúná-nomba nánaumne Ísu súwasa

³⁰ Áánútuntavesa ísámǎi monor-ímá simásuwesa mindáúmpá'á tuwésa Óríve-omapa'a iráawe.

Pítaa ánaaemba umásinkaniye siráin-kwasai.

Mááka 14:27-31, Árúku 22:31-34, Yóni 13:36-38

³¹ Óríve-omapa'a umáyówana Ísu simátimena séna Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna Áánútu séna sipisípira'o kawááiwimba tuvúwónana puwínasa sipisípiyomba kóyáwé ónááowe Áánútu siráíye siráimba póna ívé'-no'waamba táá'a káina'a siyuwé'a kóyáwé ónááowe. ³² ánivo púwónasa utamásinkaiya'a usásine'a kentí aiva'á Káriri-ayampa'a kona'á kesínaaemba kónááowe Ísu súwana ³³ Pítaa séna amáparawai auwésa kóyáwé iyambanivo kemá íma mirá ónaumne súwana ³⁴ Ísu séna arai'a simáme'a sé'a ívé'-no'waamba kokórigo íma áái siráindara'a emá kaumborá'á kentávái se íma awánáúnda-kwaasiye síníyone Ísu Pítaantavena súwana ³⁵ Pítaa séna entémo sínkamonae íya'o é'a íma auwé'a kónaumne súwasa kwená kwayó-kwáásí amápa'a mirá simásaraawe.

Ísu Kétésémaniva'a námúnaa siráin-kwasai.

Mááka 14:32-42, Árúku 22:39-46

³⁶ amápa'a mirá simásuwesa Ísuwe kwená kwayó-kwáásiyé taai-kanáágúnéyómbá áwí'á Kétésémaniva'a komésa Ísu simátimena séna manká'á máyaiya'a Áánútumpa'a námúnaa kosénaumne séna ³⁷ Pítaawe Sépéti ááninkaiye tí'maena komáyowana umbai-yántáákómá arumbá sáwí'a kwéuwana ³⁸ simátimena

séna kesirunkómá umbaiyé taisa'á pó'a puwóra'naraamba umái máyaumne. maanká'á mé'a kesé kárákwimai máéro séna ³⁹ tiyuwéna egwaa'á kwéna Áánútu anónnda'an-iye séna mara'á kumbaéna námúnaavinkemba séna kesivoó emó kanaán-iye sémo e maanúmbáiyántáá'ó kesópa'o tínimba maisiyuwéma ánivo kesí imáyáa íma kwaréna'a ená imáyáa kwáráano Ísu siráiyé.

⁴⁰ Ísu námúnaa simásuwena kwená kwayó-kwáásiráútópa'a téna tayuwánómbe tuún-kwaigurówana tayúsena Pítaantavena séna íma kanaará'á sáwíyanka'a kesé kárákwimai máyáane. ⁴¹ Sáátáánigo tísaa umai isánáe-aimba kentópa'a síyáváinivo Áánútumpa'a námúnaa seró. imáyáago kató isaná áúgomo umbaimó taimbá mindá áúgáva'a kwéiyé simásuwena ⁴² moórágwara'a tiyuwéna egwaa'á kwéna Áánútumpa'a námúnaavinkemba séna minúmbáiyántáá'á enópa'a úwoi tíníyemo sina'ó é'a emó sindantembá mirá ónaumne siráiyé.

⁴³ Ísu námúnaa kosimásuwena kwená kwayó-kwáásiráútópa'a téna tayuwánómbe tuún-kwaigurésa tógávaate kwéuwana ⁴⁴ moórágwara'a tiyuwéna egwaa'á kwéna ké'naamba námúnaa kosimásuwena koyauweréna ⁴⁵ minkáúmbónárauyavena séna tuúmó kwaiguré'o máyáamba kemá kwaási úrandakomba sáwí'o kwéon-kwaasira'a agaráátinkainasa tátoranaaon-kanaa kwétivo ⁴⁶ usásinewata kwétiyapata konó. kembó agaráátinkaniwai kwétiye Ísu siráiyé.

*Ísumba tátokaan-kwasai.**Mááka 14:43-50, Áríku 22:47-53, Yóni 18:3-12*

⁴⁷ Ísu mináimbá kwésuwana kwená kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasivinkemba moóráwai áwí'a Yútási túmba kwesé sáwíva-kwaasi taánasatagwara ánáyatankwara'a maimaésa tumbá mono-káwáá-kwáásíyé Yútaa-anon-kwaasiye miwímá ti'márówasa tumbá ⁴⁸ ááéma Yútási Ísumbo agaráátinkaintavena simátimena séna parubará umánkáandawaimba tátoraaro siráimba ⁴⁹ póna Yútási Ísunopa'a téna séna anóndakoo máyaano kwésena parubará kwéumankowana ⁵⁰ Ísu séna kesí kwaásiyo ónáe sindáí'a uwó súwasa kwesémo tuwáí Ísumba tátórówana ⁵¹ Ísuna kwayó-kwáásívínkémbá moóráwai taánasatama ámúrandavinkemba taú'maena aiva'-mónó-káwáánákóná kwayó-kwáásígó áá'a agáúsuwowana ⁵² Ísu kwentávéna séna ená taánasatama ámúrandavimba kwiyuwó. taánasataneimo tínkamiyan-kwaasi anondámo ésa taánasatanei tínkamiyasa puwónááowe. ⁵³ maaráyávé'a imáyáa oró. kesivontávé'o sé'o súwa'naa uwómó senanamó éna kwíyómpaken-kwayo'narawa'a sáwívarawai íma kanaán-umai táámpanaaowai avekáámbá ti'maráínasa súwa'naa ónááowe. ⁵⁴ mirámó súndarakai Áánútun-aaí aúvávimba agaimakáin-umbai-yantaa'a kesópa'a íma tisinó. ánivo siráintemba miráumai paáriníye Ísu siráíye.

⁵⁵ Ísu mináimbá simásuwena tun-kwáásíyávéna séna kentávé'a umóyán-kwáásímán-iye

sé'a pó'a taánasatagwara ánáyatankwara'a
 maimaé'a kembá tátoranae sé'a kwétewe.
 sáwíva-tawai anóm-bono'-naumpa'a kesáái
 kwésimatimundara'a íma kembá tátokaawe.
⁵⁶ naaóvá'á Áánútun-ai simátímakowai
 aúváívimba agaimakáan-aimba kembó mirámó
 umásínkéne'a kwétewe súwasa kwená kwayó-
 kwáásí amápa'a inkaisésa auwésa kóyáwé
 uráawe.

anón-kwaasi Ísumba aai simánkaraan-kwasai.

*Máaka 14:53-65, Árúku 22:54-55,63-71, Yóni
 18:13-14,19-24*

⁵⁷ kwená kwayó-kwáásí auwésa kuwasá
 Ísumba tátorowai áí'maesa aiva'-mónó-
 káwáánákó áwí'a Káyavaasina naaúmpa'a
 móankesa mindáúmpá'á amáamba sun-kwáásíyé
 Yútaa-anon-kwaasiye torupamáí máyón-
 daumpa'a móankowana ⁵⁸ Pítaa tínaaemba
 nénka'a teémáyomba aiva'-mónó-káwáánákóná
 máápar-ontavinkemba iréna naamaúva'a ména
 Ísun-ane'o paáríndamo awánáíndayavena i-
 kwáásíyé méraiye.

⁵⁹ Pítaa máyowasa mono-káwáá-kwáásíyé
 Yútaa-anon-kwaasiye amáparawai Ísumba
 tuvuwíyana puwíní-ainkona ááimba avakáá-
 uwana ⁶⁰ íma kwáyowasa Ísuntavesa mósi-mesi-
 aimba sésa íma moórá-aimba suwasaráí kae-
 kwáásígóráí usásinesarai ⁶¹ kampa'á sésarai
 kwemó sisatáámó isáúndaya anóm-bono'-namba
 Áánútuna naambá kanaán-umai tawísíyuwe'a
 kaumbo-táwai maisuwé'a ónaumne siráíye
 suyaná ⁶² aiva'-mónó-káwáánákó usásinena

Ísumba áísaa ena séna mindáraimo simánkaayan-aimba anondá íya síníyono súwana ⁶³ Ísu iséna íma aaí súwana aiva'-mónó-káwáánákó séna Áánútu asirayánkwáráwái aúranka'a mé áísaa onda-áímbá árair-aine su'mai simásimiyo. Áánútumo usásinankaiwai Káráisiti Áánútu ááninkowa'onompo simásimiyo súwana ⁶⁴ Ísu séna á'a sémpo simátíme'a sé'a naaémba suwánáína'a kemá kwaási úrandako Áánútu asirayáwáíná ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á umé'a ainámpímbá kumónaumne Ísu súwana ⁶⁵ aiva'-mónó-káwáánákó arumbá sáwí'a kwéuwana kwená unáánkwátói tarátuwena séna Áánútumba aká'áamba simánkena kwesávái simbá póta mináíntávéta aaivimbá mayankéta ó'on-aimbo simánkáamba avakáá únda póta ivátá tuwéta Áánútumbo simáímo sáwí'o umánkáintaveta ⁶⁶ nóraya ónaumno súwasa sáwí'an-ivo tuvuwíyana puwíno sésa ⁶⁷ Ísumba tuwirááíma kwirankésa tuvuwésa tiyáándeí tuvúwún-kwaasi ⁶⁸ aká'áamba sésa esávái se Áánútu usásisinkaiwai úne séndawai ómpo kemá nááwa kwétuvuwuna simásimiyo siráawe.

Pítaa íma awánáúnda-kwaasiye siráin-kwasai.

Mááka 14:66-72, Árúku 22:56-62, Yóni 18:15-18,25-27

⁶⁹ Pítaa naamaúva'a máyowana aiva'-mónó-káwáánákóná kwayór-árásígó awánéna kwenópa'a téna séna Káríri-ayampakewaise maéndawai óne súwana ⁷⁰ Pítaa amáparawai túranka'a séna emó sénda-aimba sáákoma

íma kawé'án-iyé simásuwena ⁷¹ máápar-ontavimba komáyowana ó'omba kwayór-ínáámárúgó awánéna máyón-kwaasiyavena séna minkwáásígómá Ísu Násáreti-naopakewaiye maíwaiman-iyé súwana ⁷² Pítaa aika'á maréna séna íma awánáúnda-kwaasiman-iyé simásuwena máyowasa ⁷³ sáwíyanka'a máyómba Pítaanopa'a tésa sésa Ísuna kwayó-kwáásí mirán-kwáásí máyáawata awánemayaundantenkaan-kwaasiraamba éma mináyámpákén-kwáásí tááiraamba kwésene suwaná ⁷⁴ Pítaa séna kampar-áimbó kwésenanamo éna Áánútu sínkaminiye. síyawaimba íma awánáúndana'an-iyé kwésuwana kokórigoma áái súwana ⁷⁵ Pítaa Ísumo simámun-aimba ááka'a maréna mirá siráinka'a kokórigomo ááimo ímo siráindara'a emá kaumborá'á kentávái se íma awánáúnda-kwaasiman-iyé síníyone siráimba mináimbá ááka'a maréna máápa'a kuména ávááraumai ivi'á taráiyé.

27

Ísumba Páírátinopa'a máánkaraan-kwasai.

Mááka 15:1, Árúku 23:1-2, Yóni 18:28-32

¹ ivi'á tówasa aaváúmá usónka'a monokáwáá-kwáásíyé Yútaa-anon-kwaasiye Ísumbo tuvuwíyanamo puwínín-aimba mimbórá-áimbá símaresa ² Ísumba ayáánka'a asááúmaresa áí'maesa Árómáani-kamaani-kawaanako áwí'a Páírátinopa'a máankaraawe.

*Yútási pukáin-kwasai.
aantá-kwaasi 1:18-19*

³ Páírátinopa'a máánkarowana Yútási Ísuna kuntaru'á mairówai Ísumbo tuvuwónááomba awánéna séna ímo mirá oráámbá kemá sáwí'a úne séna kuntaru'ó ésamo ámakon-ontamba 30 ontamba maimaéna mono-káwáá-kwáásiyé Yútaa-anon-kwaasiye miwítopa'a kwéna séna ⁴ íma sáwí'a uráin-kwaasi agaráátinkauna'a tuvuwónáe'a kwéomba kemá mindá sáwí'a úne súwasa miwí sésa íma kendéiyáán-ivo endéímán-iyé suwaná ⁵ Yútási minóntámbá anóm-bono'-naumpa'a metuwéna tiyuwéna ánda maimaéna ándákwamba varáiyé.

⁶ Yútási minóntámbá anóm-bono'-naumpa'a metuwówasa mono-káwáá-kwáási maésa sésa maanóntámbá kuntarur-óntámbá póta amápa-kwaasimo Áánútuntavesamo imáyáamo ésamo máráan-ontampimbo máráandaya kentáási monór-amáámbá karánaumne simásuwesa ⁷ minóntánkón-áái kwésesa mimbórá-áímbá sésa minóntándéi moórá-marama saweimó kwéombarama meéyámbakaanasaya mimbárávímbá ó'om-baravaken-kwaasi puwíyan-kwaasi utanááowe siráawe.

⁸ mirá uráantavesa mimbáráyávésa sésa kuntaru'-márámán-iyé siráawasa ívékwara'a mirá kwésewe.

⁹ mono-káwáá-kwáási mirán-áímbá kwésesa mimbárámá meéyámbakaamba Áánútun-ai simátímakowai áwí'a Yéremayamo siráin-aimba paáruraiye. Yéremaya séna Ísareri aísavutantamba uráawai évakarawai mimbórá-áímbá sésa moóráwaimbo

kuntaru'ó ónááon-ontamba 30 ontamba
 maimaésa ¹⁰ saweimó kwéom-
 barama meéyámbakaamba Ísóigo
 simásímakaintemba mirá ónááowe
 Yéremaya siráimba pósa mirá uráawe.

Páíráti Ísumba áísaa uráin-kwasai.

Mááka 15:2-5, Árúku 23:3-5, Yóni 18:33-38

¹¹ Ísumba Áró máani-kamaani-kawaanakonopa'a máánkówana kwenaúranka'a máyowana áísaa ena séna Yútaa-kwaasiti kawáánará oónó súwana Ísu séna á'a séne súwasa ¹² monokáwáá-kwáásiyé Yútaa-anon-kwaasiye ó'on-o'on-aintavesa aavimbá mayánkówana Ísu iséna íma aái súwana ¹³ Páíráti Ísumba áísaa ena séna sáwívar-aimba kwésimankaavo iya kwéisaano súwana ¹⁴ Ísu iséna amápar-aintavena íma anondá aái súwana kámááni-kawaana'a Páráiti sáwívar-imayaa uráíye.

Ísumba aráá'a tuvúwóro siráin-kwasai.

Mááka 15:6-15, Árúku 23:13-25, Yóni 18:39-19:16

¹⁵ naaóvá'á Áánútu Yútaa-kwaasi tíyótaasa í-tánón-kánáá tóyo úntemba Áró máani-kamaani-kawaanako séna amáparawai torupamáí mésa aamoí ésa ándáva'o máyáin-kwaasi áwí'a tewa'á ayúrankanaumne séna minkánáá miráumai ándá-kwaasi kwéayurankaiye. ¹⁶ Ísumba Páírátinopa'a máánkónka'a moórawai áwí'a Párápási amáparawai kwenáái ísarowai ándáva'a máyowasa ¹⁷ sáwíva-kwaasi torupamáí máyówana Páíráti tísaa ena séna ándáva'o máyáan-kwaasivinkemba moórawai áwí'a tewa'á

ayúránkáano. Párápásiya'i. Ísu Áánútumo usásinankaiwaiye kwésewaina'iyó séna ¹⁸ Páírátí imáyáa éna séna mono-káwáá-kwáásí Ísuntavesa íma anón-kwaasi-i'a ínkwáe sésa tátó'maesa kesópa'a máankaraawe séna mináímbá tísaa uráíye.

¹⁹ Páírátí mináímbá kwétisaa-ena aaimó ísón-daumpa'a máyowana awainínkó moóráwaimba ai'marówana kwenópa'a téna séna enawainínkó séna no'wáámba kaaímbá awánáúnda minkwáásígó íma sáwí'a uráísana sirunkó umbaí kwétaivo íma aavimbá mayankaaó siyé simámakaiye.

²⁰ awainínkón-áái kwésimamumba mono-káwáá-kwáásíyé Yútaa-anon-kwaasiye úwoi-kwaasi sáwívarawai kwakwiyésa sésa Páírátintave'a sé'a Párápásimba ayúránkénasa Ísumba tuvuwíyana puwíno simáméro simátímúwana ²¹ Páírátí moórágwara'a tísaa ena séna minkáé-kwáásívínkémbá nááwana ayúránkanaumno súwasa miwí sésa Párápásimba ayúránkaao suwaná ²² Páírátí séna Ísumba Áánútumo usásinankaiwainemo sewáímbá nóra ónaumno súwasa amáparawai sésa taaira'á tuvuwíyana puwíno suwaná ²³ Páírátí séna nóra-sawira uráina'iyó súwasa anónka'a sésa taaira'á tuvuwíyana puwíno símae iráawe.

²⁴ mináímbá símae íyúwana Páírátí miwí táái íma kanaán-umai karánaumne-imayaa éna amáparawai áái'a tiyáavo séna táávepimba nombá atímarena amáparawai túranka'a umásítai'a éna ayáámba sese éna séna mindákómó puwínín-umbai-yantaa'a kesiyáámpimba íma

kwáyáivo kentiyáámpimba kwáyáiyē súwasa
²⁵ amáparawai sésa puwínata mimbéyámbá
 kentáásísaavutantambo ónááowaiseya
 mayánaumne suwaná ²⁶ Páraíti Párápásimba
 ayúrankena i-kwáásí simátimuwasa Ísumba áwí-
 andanei áwíruku'nowana Páírátí séna áí'mai
 taaira'á tuvuwíyana puwíno séna Ísumba i-
 kwáásírá'á tímakaiye.

i-kwáásí Ísumba simái sáwí'a uráan-kwasai.
Máaka 15:16-20, Yóni 19:2-3

²⁷ Páírátí Ísumba kwená i-kwáásírá'á
 tímúwasa áí'maesa kámááni-kwaasiti naaúmpa'a
 móankesa amápar-i-kwaasi tááyowasa tamésa
²⁸ kwená unáánkwátói ayú'maesa naaeyanyán-
 únánkwátóí anón-kwaasiti unáánkwátóiman-
 iye sésa Ísumba umánkesa ²⁹ anón-kwaasiti
 kánumo'an-iye sésa áwí-andama owepamáí Ísu
 a'nómpímbá kuvérankesa tááúmba ayáánúrapa'a
 toránkésa kanaaráá'a ankésa moórá-mora-umai
 kívairesa sésa Yútaa-kwaasiti kawááná'á óne
 sésa ³⁰ tuwirááíma kwiránkésa ayáámpimbo
 toránkón-taumba mairésa a'nónká'á tuvánto'na
 kwéesa ³¹ kanaaráá'a ánkáyuwesa naaeyayán-
 únánkwátóí ayú'maesa kwená unáánkwátóí
 umánkesa tuvuwíyanamo puwíndava'a áí'maesa
 kuráawe.

Ísumba aráá'a tuvúkáan-kwasai.

Máaka 15:21-32, Árúku 23:26-43, Yóni 19:17-27

³² i-kwáásí Ísumba áí'maesa kumbá
 moóráwai Sáíríni-naopakewai áwí'a Sáímoni
 aampa'á kwétuwasa i-kwáásí tátoresá Ísumbo
 tuvuwónááon-taima áúgwaatarankesa sésa

áwa'naa umai tiyó suwana mirá úwasa
³³ kwésa moórá-marago áwí'a Kórígótaava'a
 kwésa mináwíkóná ááimba a'nómayaampare
 supa'á kwésa ³⁴ ándá-aran-domba mairésa áí'a
 ánásainkwae sésa ikaa'ó vai-yántáá'á mimpímbá
 marésa Ísumba ámuwana óika'a ma'mai awánéna
 íma naráíye.

³⁵ Ísu íma nówasa áí'maesa taaira'á
 aiyayaampimba tuvúsúmaresa kwená
 unáánkwátói mayánáe sésa aávéiya
 kwétiyaananaya nááwa usáyaaitaindawai
 mayáníyo sésa mirá ésa ³⁶ mara'á mésa Ísunka'a
 kárákwiresa ³⁷ Ísumbo tuvúwúwanamo puwún-
 ainkona ááimba aúváivimba agaimarésa sésa
 Ísu Yútaa-kwaasiti kawááná'án-iye agaimarésa
 a'nónká-táirá'á mósá marésa ³⁸ umóyántémo
 uyan-kwáásírái tí'maesa Ísumba évarevar-
 akwampa'a taaira'á tuvúsúmaresa mara'á mésa
 minkwáásírá'á kárákwirowasa ³⁹ évakarawai
 tésa tiyáámba tóipimba áákesa timánáantata'a
 umánkesa aká'áámba simánkesa sésa ⁴⁰ úwé emá
 séma anóm-bono'-namba tawísíyuwe'a kaumbo-
 táwai maisuwé'a ó'omba ónaumne siráampo
 Áánútu ááninkomo émo e esávái enáúma áwa'naa
 ema eyááríka'a taairakémbá taútuwe marapá'á
 kumuwo siráawe.

⁴¹ suwasá miráumai mono-kawáá-kwáásíyé
 amáámba sun-kwáásíyé Yútaa-anon-kwaasiye
 kanaáráá'a ankésa ⁴² sésa ó'owi túwa'naa
 ena kwesávái kwenáúma íma kanaán-umai
 áwa'naa íníye. Ísareri-kwaasiti kawááná'á
 úne seémáyáimba póna árai'o seémáyáindamo
 éna kweyááríka'a taairakémbá kumínata

awánéta séta árai'a Áánútu áánimban-iye sénaumne. ⁴³ Áánútuntave'a asiramái máyaunda Áánútu áánimba úne seémáyáimba Áánútumo áwa'naa ónáo sénaraai ívé'a áwa'naa isinó suwasarái ⁴⁴ miwímó suntembá umóyántémo uyan-kwáásírái évarevar-akwampa'a taaira'á tuvúsúmarowairai kanaaráá'a Ísumba ánkaraaiye.

Ísu pukáin-kwasai.

Máaka 15:33-41, Árúku 23:44-49, Yóni 19:28-30

⁴⁵ Ísumba kanaaráá'a ánkówana kwáyá'wái amápa'-mapa'a túnkwená auváuamá kaapa marówana túnkumba ⁴⁶ Ísu anónka'a Yútaa-kwaasi tááivinkemba séna eroi eroi rama sapakataniyemo sún-aimba maarán-áimbá séna Áánútu kesí Áánútuwo nóra séwa siyuwáánó súwasa ⁴⁷ minká'ó máyón-kwaasi isésa évakarawai sésa naaová'á Áánútun-ai simátímakaiwaimba Íráiyaamba kwéaayaiye suwaná ⁴⁸ moóráwai isaaiséna paru-táyánáma maimaéna ándá-aran-domba íkaa'-nómpímbá tu'maéna oviyen-támayopimba kinúvaimena naínkwáe séna Ísu óika'a mósá marówasa ⁴⁹ évakarawai sésa Íráiyaama kuména áwa'naa íni. íya áwa'naa íniyo séta amu'maréta máyaumne suwaná ⁵⁰ Ísu moórágwara'a anónka'a kwésena avowa ayáámpimba kwenamambá to'maréna pukáiyé.

⁵¹ Ísu puwúwana anóm-bono'-naumpa'a ampanta-óntámá úmakomba sanaan-áyáírákémbá utaváá'maena marapá'á móru taváákaar-umai

kaesé umágúwana póna Áánútunopa'a iyónááon-
 amba kwi'marówana anóm-barima tówana anón-
 ontantomba tawákaa'a kwéuwana ⁵² utámáróm-
 buri-aivimba awááumaron-ontamba akwákúwasa
 Áánútuna kwaási sáwívarawai pukómpinkemba
 usásinesa ⁵³ utámáróm-buri-aivinkembausásine-
 mesa Ísu pukéna usásinon-tawai Yérúsaremu-
 naopa'a paárúwasa sáwívarawai awánaraawe.

⁵⁴ Ísu puwúmba i-kwáásítí kawáánákówé
 kwená i-kwáásíyé Ísumbo kárákwimaresamo
 máyówai marímo tówanamo amápa-tantaa'o
 paárúmba awánésa ávááraumai táátavesa ésa
 sésa árai'a kwemá Áánútu ááninkoman-iyé
 siráawe.

⁵⁵ mináimbá sumbá sáwívar-inimba awánanae
 sésa tumbá némpa'a tamésa awánara.
 minínintómbá Káíriri-ayampakembo Ísun-
 ánaagembo kwa'maesamo áwa'naa úmaesamo
 Yérúsaremuva'o tiráan-inintompinkemba
⁵⁶ moórá-inimba Mágátáraa-naopakem-ininko
 áwí'a Máriaa úwana moórá-inimba Yémésinte
 Yósépite tinówa áwí'a Máriaa úwana moórá-
 inimba Sépéti ááninkai tinówa úwasa évakar-
 inintonkwara'a tamésa awánaraawe.

Ísumba utamánkaraan-kwasai.

Máaka 15:42-47, Árúku 23:50-55, Yóni 19:38-42

⁵⁷ minínintómbá tamáyówana enónka'a
 moórawai óisankwarawai áwí'a Yósépi
 Árímatíyaa-naopakewai Ísun-aaiyavena áraire
 súwai ⁵⁸ Páírátinopa'a téna séna Ísun-auma
 utánáivo simiyó súwana kwená i-kwáásíyávéna
 séna Ísun-auma maimái áméro súwasa mirá

uwaná ⁵⁹ Yósépi Ísun-auma tamaimái aúná-ampantavimba asááumai ⁶⁰ maimaéna kemó púwónasamo utamásínkéne sénamo aúsámakon-ontam-buri-aivimba mámarena óika'a anón-ontandei awááumasuwena kúwasarai ⁶¹ Máriyaa Mágátáraa-naopaken-ininko úwana araámáo úwasarai mara'á méсарai Ísumbo utamánkóm-buri-aivimba karátuwasarai méraaiye.

Páíráti utamánkáapa'a kárákwiyoro siráin-kwasai.

⁶² minínínkáí kará'matuwasarai máyóyasa usá aaváyaavimba savaatirá'á mono-káwáá-kwáásiyé ámáán-kawaa-kwaasiye Páírátinopa'a tóyo ésa ⁶³ sésa anóndakoo úwoimo aúvamai máyáínka'a kampar-áíntémó siwái séna kaumbo-táwai maisuwé'a púwóndavinkemba usásinanaumne siráimba ísaraundaya sááka'a makáúndaya po ⁶⁴ i-kwáásí ti'márénasa kaumbo-táwai utámáráamburi-aivimba kogárákwiresa awánaaro. kwená kwayó-kwáásí kwenáúma asímbaesa aúpá'á utámaresa sésa pukáimpinkemba usásinkaiye seváínivo. mirán-áímbó síyanamo éna mínkámpár-áínkó ááémo siráin-kampar-ainkomba usáyaaitaivainivo suwaná ⁶⁵ Páíráti séna kentí i-kwáásí ti'maréwasa sentení'a umái mimbúrí-áívimbá kawe'á umái kárákwiyoro súwasa ⁶⁶ kwésa kwaási murí-áívimbá usáveraavo sésa sanómbá maimaésa móaraapamaranae sésa kurésa mirá maúmaresa i-kwáásí mátiyuwesa kóuraawe.

28

Ísu pukáimpinkemba usásinkain-kwasai.

Mááka 16:1-10, Árúku 24:1-10, Yóni 20:1-18

¹ Yútaa-kwaasimo agándon-kanaa ánásowasarai sontaará'á usá aaváyaavimba aaváúmá usónka'a Máriaa Mágátáaraa-naopaken-ininko úwana araámáó úwasarai Ísumbo utamánkáapa'a koawánanae sésarai kuyambá ²⁻³ anóm-barima tówana Ísóigona kwayó'nákó kwíyómpakemba kuména kwenóikakemba aaváúmó usénamo intembá kwéuwana kwená unáánkwátóirakemba ainánkómó intembá kwayání'a kwégowana kuména murí-áigón-óika'a makón-ontamba kunakwátuwena minóntánká'á mara'á máyowana ⁴ mimbúri-áírá'ó kárakwiyuwai ávááraumai táá'a kówasa tiyántámbá kwétowana tímáávomba kavúkuraiye.

⁵ kárakwiyuwai mirá kwéuwasarai minkáér-ínimbá kuyaná kwíyómpakewai minínínkáí simátimena séna íma táá'a kaíno Ísumba taaira'á tuvúwówana púwíwaimba taawánayae sékaimo téyamba ísaraumne. ⁶ kwemó siráintemba pukáimpinkemba usásinena kówéna íma maanká'á máyáivo utamánkaraampimba uawánékai ⁷ isaaisékai kwená kwayó-kwáásí kosimátimekai sékai Ísu pukáimpinkemba usásinena kentí aiva'á Káríri-ayampa'a kwína'a koawánanaaowe. mináímbá kosimátímekaiyo siráíye.

⁸ súwasarai minínínkáí avekáámbá utamánkópa'a tuwésarai táátavesarai uyaná tirunkó aamoí úwasarai kwená kwayó-kwáásí

kosimátimiyantavairai aampa'á kuyambá ⁹ Ísu minínínkáí tuwánéna séna náávara máyaayano súwasarai anóndakoma iyé-ímáyáá ésarai kwenáísamaivimba tamésarai aísamaira'a tátoresarai kwená imáyáa mósá máróyana ¹⁰ Ísu simátimena séna kesívá'awaawi kosimátimiyasa Káríri-ayampa'a komésa suwánaaro Ísu siráiyé.

utámárópa'a kárákwiraawaiti kwaasái.

¹¹ Ísu mináimbá súwasarai kwemó súntemba minínínkáí aampa'á kuyambá utámárópa'o kárákwiyun-i-kwaasi évakarawai Yérúsaremu-naopa'a kwésa mono-káwáá-kwáásí paárúntantaa'a kosimátímúwasa ¹² mono-káwáá-kwáásiyé Yútaa-anon-kwaasiye torupamáí mésa aái simái mimbórá-áímbá símaresa utámárópa'o kárákwiyun-i-kwaasi anón-ontamba tímésa ¹³ simátimesa sésa maarán-áímbá simátíméro. no'wáámba suún-kwaiguráunasaya Ísuna kwayó-kwáásí tésa kwenáúma umóyambá maimaésa kóuraawe kosimátíma'mae'a nááóro. ¹⁴ Páírátimo mináimbó isáínataamo éta moórá-ainkwara'a simáménanaya keinárawa'a íma aavimbá maitinkániye suwasá ¹⁵ miní-kwáásí isésa óntamba maimaésa kurésa sunten-áiné su'mai kosimátíma'mae nááúwana mináínkó kóyáwé úwasa ísaraamba ívékwara'a Yútaa-kwaasi kwéisaawe.

Ísuna kwaási kwembá awánaraan-kwasai.

Máaka 16:14-18, Árúku 24:36-49, Yóni 20:19-23

¹⁶ Ísuna kwayó-kwáásí sísamaivakemba moórá kumbaimái-kwaasi Káríri-ayampa'a

Ísumo minómáká'á komáéromo sirón-
 omaka'a komáyówana ¹⁷ miwí túranka'a
 paárúwasa awánésa kwená imáyáa mósá
 márówasa évakarawai kaer-ímáyáá ésa sésa
 Ísu pukáimpinkemba usásinkaiyo. Ó'owawa
 iyó suwaná ¹⁸ Ísu miwítí egwaa'á taména
 séna Áánútu asirayámbá siména séna
 kwíyómpare maraparé kárákwiyuwo simbá
¹⁹ pó'a mindáyave'a amápa'-marava'a kesáái
 simátíma'mae nááiyasa kesí kwaási-i'a ésa
 kesivowé kemá kwenááninkowe kwenamankóé
 tarúmai máyaiya'a kentáásúwíka'a nombá
 pétinke'a ²⁰ simátímakaunda-aimba kwarésa
 asiramái tátorai gwae sé'a simátíma'mae iyóro.
 maramá kwáyaindara'a keinárawate mé'a ívé'o
 kwáyáin-tantaa'o ánásaindara'a keinárawate
 ménaundayave'a imáyáa úmae iyóro Ísu siráiyé.

kemá Mátíyu sún-da-aimba ánásaiye.

aúná-aimba simái tarúmakain-kwasai
The New Testament in the Kosena Language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long tokples Kosena long Niugini

copyright © 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kosena

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

363afe94-0b4c-5e94-bf3b-b68ce841dec7